

Právní úprava ochrany svědka v rámci trestního řízení a možnosti snížení trestu výměnou za spolupráci s orgány činnými v trestním řízení

(vybrané státy EU a USA)

Martin Kavěna LL.B., B.C.L.
Tereza Burianová

Parlament České republiky
Kancelář Poslanecké sněmovny
Parlamentní institut

Obsah

ÚVOD	3
BELGIE	4
FINSKO	9
FRANCIE	10
ITÁLIE	12
LUCEMBURSKO	15
NĚMECKO	17
PORTUGALSKO	21
RAKOUSKO	22
ŘECKO	24
SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ	25
ŠPANĚLSKO	29
ŠVÉDSKO	30
VELKÁ BRITÁNIE	31
ČESKÁ REPUBLIKA – REKAPITULACE VÝVOJE PRÁVNÍ ÚPRAVY:	33
ZDROJE:	36
PŘÍLOHA:	39

Úvod

Boj proti organizovanému zločinu a proti dalším formám závažné trestné činnosti vyžaduje právní nástroje, které usnadní orgánům činným v trestním řízení získávání informací, které mohou vést k odhalování a objasňování takovéto trestné činnosti. V první řadě je nutné motivovat svědky, aby poskytli potřebné informace jednak ve fázi vyšetřovací, jednak před soudem ve fázi trestního řízení.

Svědci, kteří sami nespáchali žádnou trestnou činnost, často neposkytnou potřebné informace z důvodu obav o svou bezpečnost a za tímto účelem je vhodné takovým svědkům nabídnout určitou formu ochrany - a to jak procesní ochranu (možnost anonymní výpovědi před soudem, výpovědi na dálku), tak v případě vysokého rizika i fyzickou ochranu (resp. změna bydliště, identity). Obdobně může být vhodné motivovat svědky, kteří jsou sami pachatelé trestné činnosti, resp. ve výkonu trestu - v takovém případě pak fyzická ochrana může např. spočívat v přeřazení svědka na zvlášť chráněné oddělení věznice. Ochota svědků spolupracovat může být podpořena i nabídnutím určitých úlev, pokud sami spáchali trestný čin (možnost snížení trestu, dohoda o imunitě).

Z komparace právních úprav ve vybraných evropských státech a USA vyplývají jednak rozdíly mezi anglosaskou právní úpravou, která vychází ze zvykového práva, a kontinentální právní úpravou, ale i rozdíly mezi jednotlivými státy podle toho, zda má určitý stát více zkušeností s organizovaným zločinem. Anglosaská právní úprava obecně poskytuje státním zástupcům možnost "vyjednávat" s obžalovaným o výši trestu, o skutkové charakterizaci samotného jednání nebo i o případné imunitě, avšak tato právní úprava není omezena jen na případy tzv. "korunního svědka": státní zástupce může s obžalovaným dohodnout nižší trest i výměnou za to, že obžalovaný se ke spáchání trestného činu přizná a vzdá se práva na jakékoli projednání případu před soudem (jde o aplikaci teorie ekonomické analýzy práva - úspora času a nákladů na soudní proces může ospravedlnit dohodnutý nižší trest pro pachatele). Kontinentální právní úprava takovéto "vyjednávání" mezi obžalovaným a státním zástupcem neumožňuje, neboť právní tradice vychází z toho, že jen soud může rozhodnout o případné vině obžalovaného a musí za tímto účelem provést dokazování. Některé kontinentální státy však umožňují soudu zohlednit případnou spolupráci obžalovaného při objasňování trestné činnosti dalších osob - soudy mohou v některých případech uložit nižší tresty, resp. upustit od potrestání a zcela výjimečně může vzniknout omezená imunita tzv. korunního svědka.

Mimo rámec této studie zůstávají právní úpravy v jiných státech, které rovněž zavádí opatření pro boj proti organizovanému zločinu. Např. Izrael nedávno přijal novou úpravu programu na ochranu svědků a rovněž umožňuje dohody mezi obžalovaným a státním zástupcem, Kolumbie pak ve spolupráci s Výzkumným institutem OSN pro otázky meziregionálního zločinu a trestní spravedlnosti (UNICRI) připravuje novou právní úpravu ochrany svědků (UNICRI spolupracuje např. i s Ústavem pro kriminologii a sociální prevenci Ministerstva spravedlnosti ČR). Česká republika na mezinárodní úrovni spolupracuje s dalšími státy v rovině výměny informací a zkušeností v oblasti ochrany svědků - např. zástupci České republiky se v červenci 2006 zúčastnili mezinárodní konference o ochraně svědků, která byla pořádána v ústředí americké U.S. Marshals Service v Washingtonu D.C..

Pokud jde o statistiky četnosti použití jednotlivých metod ochrany svědka, je obtížné zejména dohledat údaje, které by bylo možné srovnávat mezi jednotlivými státy. Zveřejněné údaje jsou obvykle jen rámcové, zahrnují více metod ochrany svědků a pokrývají odlišná časová období. Např. v USA byla přidělena nová identita celkem cca. 8,000 svědkům a 10,000 rodinným příslušníkům, zatímco cca. 18,000 svědků a rodinných příslušníků bylo přestěhováno od roku 1970.¹

Belgie

a) Ochrana svědků:

Právní úprava ochrany svědků je obsažena v *zákoně o podmínkách ochrany ohrožených svědků*², kterým byl novelizován *trestní řád*³. Zákon stanoví pravidla ochrany svědků a jejich rodinných příslušníků a vytváří samostatnou Komisi pro ochranu svědků s kompetencí rozhodovat v těchto věcech.

i. Kdo může být chráněn:

Zákon umožňuje ochranu tzv. „ohroženého svědka“ – tj. osoby, jejíž bezpečnost je ohrožena (nebo bude ohrožena) v důsledku poskytnutí svědecké výpovědi v rámci trestního řízení, pokud je svědek ochoten vystoupit před soudem (může jít o belgický, mezinárodní nebo, v případě

---

¹ CBS News, An Inside Look At Witness Protection, web: <<http://www.cbsnews.com/stories/2006/07/18/national/main1815356.shtml>>

² Loi contenant des règles relatives à la protection des témoins menacés et d'autres dispositions, 7.7. 2002 (Moniteur Belge 10.08.2002 p. 34665), web: <<http://reflex.raadvst-consetat.be/reflex/pdf/Mbbs/2002/08/10/76912.pdf>>.

respektování zásady reciprocity, i cizozemský soud). V omezené míře zákon umožňuje ochranu rodinných příslušníků ohroženého svědka, přičemž rozlišuje ochranu osob blízkých a některých dalších příbuzných. Osobou blízkou je manžel nebo partner svědka (pokud s partnerem svědek sdílí společnou domácnost a vede dlouhodobý intimní vztah), a ostatní příbuzné, se kterými svědek nebo jeho manžel nebo partner sdílí společnou domácnost včetně adoptivních dětí, resp. adoptivních rodičů. Druhá kategorie (vzdálenějších) příbuzných jsou příbuzní ohroženého svědka, jeho manžela nebo partnera (a to do třetího pokolení), kteří s ním nesdílí společnou domácnost.

ii. Rozsah ochrany:

Ochranná opatření se uplatňují jen v případě nutnosti a existence rizika, které vzniklo nebo o kterém lze předpokládat, že vznikne, v důsledku poskytnutí informací svědkem. Rozlišují se základní a zvláštní ochranná opatření.

Základní opatření – vztahují se na ohroženého svědka, resp. rodinné příslušníky a spočívají v:

- omezení přístupu k osobním údajům o chráněném svědkovi, které jsou obsažené v centrální evidenci obyvatel a na matričním úřadě,
- poskytnutí rad o prevenci rizik,
- montáži ochranných technických zařízení,
- přidělení úřední kontaktní osoby,
- zpracování postupu ochrany pro případ nouze,
- poskytnutí psychologického poradenství,
- zvýšení frekvence policejních hlídek (např. v okolí bydliště ohroženého svědka),
- pořizování záznamu příchozích i odchozích telefonních rozhovorů ohroženého svědka,
- monitoring přístupů do centrální evidence obyvatel,
- poskytnutí tajného telefonního čísla,
- poskytnutí zvláštní SPZ,
- poskytnutí GSM telefonu pro urgentní volání,
- okamžitá fyzická ochrana chráněné osoby,
- přestěhování chráněné osoby na utajované místo po dobu nepřevyšující 45 dnů,
- je-li chráněná osoba ve výkonu trestu odnětí svobody, pak přemístění osoby na zvlášť chráněné oddělení věznice.

---

³ Code d'instruction criminelle, web: <<http://www.droitbelge.be/codes.asp#ins>>.

Zvláštní opatření – pokud informace poskytnuté svědkem souvisí s trestnými činy, pro které může soud schválit odposlech⁴, nebo v případě, že se svědectví týká trestného činu, který byl spáchán zločinným spolčením (viz definice v § 324bis *trestního zákona*⁵), nebo trestného činu, který je vymezen v *zákoně o potrestání některých závažných porušení mezinárodního humanitárního práva*⁶ a pokud základní ochranná opatření nejsou dostačující, může být svědek (resp. rodinný příslušník) chráněn zvláštními ochrannými opatřeními. V takovém případě se rovněž zvažuje, zda jsou informace poskytnuté svědkem natolik důležité pro trestní řízení, že je nezbytné, aby svědek svědčil před soudem a vystavil se tak případnému ohrožení. Zvláštní ochranná opatření spočívají v přestěhování chráněné osoby na dobu převyšující 45 dnů, resp. ve změně identity chráněné osoby. V takovém případě může být poskytnuta peněžitá pomoc, která může spočívat v měsíční rentě (část peněz může být určena na konkrétní výdaje). Rovněž může být poskytnuta jednorázová peněžitá částka, která umožní např. chráněné osobě zahájit samostatně výdělečnou činnost v místě nového bydliště. Chráněná osoba má nárok na psychologické poradenství, pomoc při hledání nového zaměstnání a při disponování se svými dosavadními finančními prostředky a dalším majetkem.

iii. Rozhodovací pravomoc:

O ochranných opatřeních a peněžité pomoci rozhoduje s konečnou platností Komise pro ochranu svědků na žádost státního zástupce nebo vyšetřujícího soudce. Komise je složena z federálního státního zástupce, korunního státního zástupce, hlavního korunního státního zástupce pro mezinárodní vztahy, ředitele federální kriminální vyšetřovací policie, ředitele organizačního odboru federální policie, zástupce ministerstva spravedlnosti a zástupce ministerstva vnitra. Služba na ochranu svědků, která má postavení zvláštního oddělení v rámci ředitelství federální kriminální vyšetřovací policie, připravuje podklady pro rozhodování komise. V urgentních případech rozhoduje předseda komise po konzultaci s ředitelem federální kriminální vyšetřovací policie o dočasných *základních* opatřeních na ochranu svědka – tato opatření musí být dodatečně schválena komisí, která může rozhodnout i o zvláštních opatřeních na ochranu svědka. V praxi může být ohrožený svědek okamžitě přemístěn na utajené místo na dobu nepřevyšující 45 dnů (viz základní ochranná opatření), před uplynutím této doby pak komise rozhodne o dalším postupu.

⁴ Viz § 90ter odst. 2 až 4 *trestního řádu* (Code d'instruction criminelle, web: <<http://www.droitbelge.be/codes.asp#ins>>)

⁵ Code pénal, web: <http://www.juridat.be/cgi_loi/loi_F.pl?cn=1867060801>.

b) Korunní svědek:

Belgické právo umožňuje ve výjimečných případech snížit trest svědkovi, který spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení při vyšetřování a který poskytne informace o trestné činnosti dalších osob. Tato právní úprava se vztahuje jen na úzký okruh trestné činnosti - trestné činy související s prodejem a šířením drog, resp. hormonálních látek pro zvířata.

*Zákon o nezákonném obchodování s jedovatými, uspávacími, narkotickými, dezinfekčními nebo antiseptickými látkami*⁷ stanoví, že osoba, která poskytne informace o trestné činnosti dalších osob a sama spáchala jen méně závažný trestný čin podle tohoto zákona, nebude stíhána, pokud poskytne informace v době, kdy ještě není trestně stíhána. Pokud informace poskytne až poté, co je obžalována, může být takovéto osobě případně uložen nižší trest. Pokud daná osoba spáchala závažnější trestný čin podle daného zákona a poskytne informace v době, kdy sama ještě není trestně stíhána, může jí být eventuálně uložen nižší trest.

*Zákon o podávání hormonálních a proti-hormonálních látek zvířatům*⁸ obsahuje obdobná ustanovení. Kdo poskytne policii informace o totožnosti osoby, která mu dodala zakázanou látku ve smyslu tohoto zákona, nebude trestně stíhán za užívání zakázané látky, pokud tuto informaci poskytne v době, kdy sám ještě není trestně stíhán. Poskytne-li tuto informaci později, může mu být uložen nižší trest.

Výše uvedená ustanovení však nejsou v praxi příliš využívána. Neumožňují např. předběžnou dohodu svědka se státním zástupcem o výši trestu, ani neposkytují záruku, že spolupracujícímu svědkovi skutečně bude uložen nižší trest. V případě ohrožení spolupracujícího svědka se použijí standardní postupy na ochranu svědků.

---

⁶ Loi relative à la répression des infractions graves aux conventions internationales de Genève du 12 août 1949 et aux protocoles I et II du 8 juin 1977, additionnels à ces conventions, web: <http://www.asf.be/AssisesRwanda2/fr/fr_JPI_loi16juin93.htm>.

⁷ Loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques, web: <<http://reflex.raadvst-consetat.be/reflex/index.reflex?docid=56334&lang=fr>>.

⁸ Loi du 15 juillet 1985 relative à l'utilisation de substances à effet hormonal ou à effet anti-hormonal chez les animaux, web: <<http://reflex.raadvst-consetat.be/reflex/index.reflex?docid=24512&lang=fr>>.

V současné době projednává belgický parlament návrh zákona o korunním svědkovi⁹, který má za cíl komplexně stanovit postupy, které umožní státnímu zástupci učinit závazný příslib spolupracujícímu svědkovi ohledně imunity, výše trestu nebo způsobu vykonání trestu. Text návrhu včetně obsáhlé důvodové a předkládací zprávy je uveden v příloze k této studii v původní jazykové verzi.

Státní zástupce může v souladu s § 2 návrhu uzavřít se spolupracujícím svědkem (fr. repentí - kajícíník) dohodu o imunitě, jsou-li naplněny podmínky přiměřenosti a subsidiarity (tj. není-li možné informace získat jiným způsobem a je-li nabídka imunity přiměřená důležitosti informací, které může svědek poskytnout, a míře jeho vlastního zavinění). Dohodu nelze uzavřít pokud již bylo zahájeno trestní řízení proti spolupracujícímu svědkovi. Dohodu musí potvrdit příslušný soudce, který však jen zkoumá, zda-li jsou splněny zákonné podmínky pro uzavření dohody, a rozhodne o zániku trestní odpovědnosti spolupracujícího svědka v daném rozsahu. Dohoda musí rovněž řešit otázku odškodnění obětí trestného činu, pro který je imunita spolupracujícímu svědkovi nabízena: dohodu lze uzavřít jen, pokud spolupracující svědek již uhradil veškeré nesporné nároky obětí jím spáchaného trestného činu, přičemž právo oběti žádat kompenzaci před civilním soudem není nikterak omezeno. Podpis dohody ze strany spolupracujícího svědka se považuje za přiznání viny i pro účely takového civilního řízení. Dohoda musí zejména obsahovat:

- datum, jméno a bydliště spolupracujícího svědka,
- jméno příslušného státního zástupce,
- přesný a podrobný popis trestního jednání, pro které by spolupracující svědek mohl být trestně stíhán a na které se vztahuje dohoda o imunitě,
- přesný a podrobný popis trestního jednání dalších osob, event. označení pravděpodobných pachatelů, o kterém spolupracující svědek informoval státního zástupce,
- přesné znění příslibu imunity, který poskytl státní zástupce spolupracujícímu svědkovi a přesné znění případných podmínek, jejichž splnění je podmínkou pro tzv. zánik trestní odpovědnosti.

Dohoda je vyhotovena ve třech stejnopisech. Jeden obdrží spolupracující svědek, druhý obdrží státní zástupce a třetí je vložen do spisu, který se týká trestného činu, pro které byla imunita

---

⁹ Proposition de loi instaurant le régime des repentis, web:
<<http://www.lachambre.be/FLWB/PDF/51/0358/51K0358001.pdf>>

poskytnuta. Skutečnost, že spolupracující svědek uzavřel dohodu o imunitě je zmíněna, resp. zaznamenána, kdykoli tento svědek následně podává svědeckou výpověď k uvedeným činům, např. před soudem. Pokud spolupracující svědek poruší podmínky stanovené v dohodě, resp. pokud v dohodě vědomě uvedl nepravdivé nebo nepřesné údaje, resp. pokud se pokusil o zničení případných důkazních materiálů, pak může státní zástupce se svolením příslušného soudu zahájit trestní stíhání spolupracujícího svědka bez ohledu na dříve dohodnutou imunitu.

Pokud již bylo zahájeno trestní stíhání proti spolupracujícímu svědkovi a výše uvedená dohoda o imunitě již není přípustná, může s ním státní zástupce uzavřít obdobnou dohodu ohledně snížení trestu nebo odpuštění trestu. Jestliže byl spolupracující svědek již odsouzen v době své spolupráce, může s ním státní zástupce uzavřít obdobnou dohodu ohledně zmírnění podmínek výkonu trestu, pokud je takové rozhodnutí v pravomoci státního zástupce, resp. dohoda může být použita jako kladný posudek pro účely řízení o podmíněném propuštění.

Finsko

a) Ochrana svědků:

V současné době probíhá diskuse, zda by bylo vhodné přijmout komplexní úpravu ochrany svědků. Finské ministerstvo spravedlnosti poukazuje na skutečnost, že finská společnost je příliš malá na to, aby některé praktiky uplatňované ve větších státech byly efektivní (např. změna identity a bydliště). Současná právní úprava upravuje tato opatření na ochranu svědků¹⁰:

- potrestání pachatele trestného činu „ohrožování svědka nebo osoby blízké“ trestem odnětí svobody do tří let,
- uzavření jednání soudu pro veřejnost, resp. vyslechnutí svědka prostřednictvím videokonference,
- odstranění kontaktních a osobních údajů o svědkovi ze soudního spisu,
- příslušník policie nemusí prozradit totožnost informátora, resp. agenta, který přispěl k objasnění trestné činnosti, je-li sám příslušník policie předvolán jako svědek v trestním řízení,
- svědek má právo být informován o plánovaném propuštění pachatele z výkonu trestu,

---

¹⁰ Rada Evropy, Replies to the questionnaire on the protection of witnesses and pentiti in relation to acts of terrorism – Finland, web: <http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/witness_protection/Table%20of%20replies.asp#TopOfPage>.

- jméno a příjmení svědka, případně bydliště mohou být změněny (změna rodného čísla však možná není),
- svědek, který již vykonává trest odnětí svobody, může být přemístěn na zvláštní oddělení věznice, aby byla zajištěna jeho bezpečnost,
- příslušník policie může být přidělen jako ochranka v případě bezprostředního ohrožení svědka, resp. policie může zvýšit frekvenci policejních hlídek,
- svědek může být přemístěn na utajené místo po dobu soudního řízení.

b) Korunní svědek:

Finský právní řád neumožňuje snížit trest svědkovi, který sám spáchal trestný čin, avšak přispěl k objasnění trestné činnosti dalších osob. Jako polehčující okolnosti při stanovení výše trestu uvádí trestní zákon jen spolupráci obžalovaného s orgány činnými v trestním řízení při objasňování jím páchané trestné činnosti.

Francie

a) Ochrana svědků:

i. Kdo může být chráněn:

Rozlišuje se ochrana svědka a ochrana korunního svědka, který se trestné činnosti sám dopustil, avšak spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení při vyšetřování trestné činnosti dalších osob.

ii. Rozsah ochrany:

U běžných svědků umožňuje *trestní řád*¹¹ dvě základní opatření, která mají zajistit bezpečí svědka:

- státní zástupce nebo vyšetřující soudce může umožnit svědkovi, aby do spisu uvedl jako místo svého pobytu adresu policejního komisařství nebo četnické stanice (svědectví se může týkat jakéhokoli trestného činu),
- zvláštní soudce, který rozhoduje ve vazebních věcech, může rozhodnout na návrh státního zástupce nebo vyšetřujícího soudce, že svědek bude vyslechnut soudem, aniž by jeho totožnost byla uvedena v soudním spisu (a aniž by svědka kdokoli, včetně obžalovaného, viděl). Takovýto postup je možný, jen pokud by výpověď svědka mohla ohrozit život nebo zdraví

svědka nebo jeho rodinných příslušníků a pokud se výpověď týká trestného činu, za který lze uložit trest odnětí svobody ve výši alespoň tří let. Obžalovaný se může proti takovému rozhodnutí soudu odvolat, v žádném případě nemůže být odsouzen jen na základě anonymní svědecké výpovědi.

Pro ochranu korunních svědků platí zvláštní právní úprava obsažena v *zákoně č. 2004-204 ze dne 9.3. 2004 o přizpůsobení soudnictví vývoji v kriminalitě*¹². Cílem zákona je motivovat osoby, které se podílely na přípravě nebo dokonání trestného činu, nebo které mají informace o přípravě trestného činu a mohly by zabránit jeho uskutečnění, aby spolupracovaly s orgány činnými v trestním řízení. Kromě možnosti snížit trest (viz níže) stanoví zákon zvláštní postup pro ochranu takovýchto svědků. V takovém případě umožňuje zákon změnu identity svědka, případně i rodinných příslušníků (přidělení tzv. vypůjčené identity), je-li takováto změna schválena předsedou soudu Tribunal de grande instance. Dále pak lze nabídnout svědkovi řadu ochranných opatření, která jsou blíže specifikována prováděcím předpisem

b) Korunní svědek:

Zákon č. 2004-204 novelizoval *trestní zákon*¹³ a *trestní řád* tak, aby bylo možné snížit trest osobě, která poskytla orgánům činným v trestním řízení informace o spolupachatelích trestné činnosti.

Čl. 132-78 Trestního zákona

Soud může v případech stanovených zákonem upustit od potrestání osoby, která učinila pokus o spáchání trestného činu, avšak od jednání upustila a poskytla orgánům činným v trestním řízení takové informace, které umožnily zabránit uskutečnění trestného činu nebo umožnily identifikaci spolupachatelů.

Soud může v případech stanovených zákonem rozhodnout o snížení trestní sazby, pokud pachatel trestného činu poskytl orgánům činným v trestním řízení takové informace, které umožnily zabránit dalšímu pokračování trestné činnosti, zabránit vzniku škody nebo umožnily identifikaci spolupachatelů.

---

¹¹ Code de procédure pénale, web:

<<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/RechercheSimplePartieCode?commun=CPROCP&code=CPROCPEL.rcv>>.

¹² Loi n° 2004-204 du 9 mars 2004 portant adaptation de la justice aux évolutions de la criminalité, web:

<<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/UnTexteDeJorf?numjo=JUSX0300028L>>.

¹³ Code pénal, web:

<<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/RechercheSimplePartieCode?commun=CPENAL&code=CPENALLL.rcv>>.

Soud může rovněž rozhodnout o snížení trestní sazby, pokud informace, které pachatel poskytl, umožnily zabránit uskutečnění obdobného trestného činu, resp. zabránit dalšímu pokračování obdobného trestného činu, zabránit vzniku škody v důsledku spáchání obdobného trestného činu nebo identifikovat pachatele obdobného trestného činu.

Nikdo nemůže být odsouzen jen na základě svědectví osob, na které se vztahují výše uvedená ustanovení.

Výše uvedené ustanovení se použije jen v případě závažné trestné činnosti:

- čl. 221-5-3 *trestního zákona* (vražda a travičství): v případě přípravy k vraždě nebo travičství nebude pachatel potrestán, pokud upustí od přípravy a poskytne informace, které zabrání dokonání trestného činu, a poskytne informace o případných spolupachatelích; v případě otrávení může být 25 letý trest odnětí svobody za dokonáný trestný čin snížen na 20 let odnětí svobody, pokud pachatel včas poskytne informace, které zabrání smrti oběti, resp. poskytne informace o spolupachatelích.
- Čl. 222-6-2 *trestního zákona* (mučení a jiné nelidské zacházení): v případě přípravy k mučení nebo jiného nelidského zacházení nebude pachatel potrestán, pokud upustí od přípravy a poskytne informace, které zabrání dokonání trestného činu, a poskytne informace o případných spolupachatelích; v případě dokonání trestného činu bude pachatel potrestán trestem odnětí svobody v poloviční délce trvání, pokud poskytne informace, které zabrání dalšímu pokračování trestnému činu, nebo zamezí tomu, že trestný čin způsobí smrt nebo trvalou invaliditu oběti a poskytne informace o případných spolupachatelích.
- Obdobně jako čl. 222-6-2 *trestního zákona*: výroba a obchodování s drogami (čl. 222-43-1), únos a omezování osobní svobody (čl. 224-5-2), únos dopravního prostředku (čl. 224-8-1), obchodování s lidmi (čl. 225-4-9), kuplířství (čl. 225-11-1), krádež organizovanou skupinou osob (čl. 311-9), vydírání organizovanou skupinou (čl. 312-6).

Itálie

a) Ochrana svědků:

Ochraně svědků se věnuje především *zákon o trestním právu procesním*¹⁴, *zákon č. 82/1991*¹⁵, *zákon č. 45/2001*¹⁶ a *dekret ministra vnitra č. 161/2001*¹⁷.

¹⁴ Codice di procedura penale, web: <<http://www.studiocelentano.it/codici/cpp/index.htm>>.

¹⁵ Legge n. 82/1991, web: <http://www.giustizia.it/cassazione/leggi/l82_91.html>.

¹⁶ Legge n. 45/2001, web: <http://www.giustizia.it/cassazione/leggi/l45_01.html>.

¹⁷ Decreto n. 161/2004, web: <<http://gazzette.comune.jesi.an.it/2004/147/7.htm>>.

i. Kdo může být chráněn:

Svědkoví může být poskytnuta zvláštní ochrana v případech, kdy se běžná bezpečnostní opatření ze strany policie jeví jako nedostatečná a svědkovi hrozí vážné nebezpečí, pokud poskytnou svědectví. Ochranná opatření se mohou vztahovat i na osoby trvale žijící se svědkem nebo osoby, které sice se svědkem nežijí, ale které jsou rovněž vystaveny vážnému nebezpečí, pokud svědek poskytne své svědectví.

ii. Rozsah ochrany:

Zvláštní ochrana může být svědkovi přiznána jak během předběžného soudního vyšetřování, tak i v průběhu samotného veřejného soudního přelíčení. S ochranou musí nicméně nejprve vyslovit souhlas Centrální výbor pro definování a uplatnění zvláštní ochrany, avšak v případech, kdy není možné čekat na posouzení Centrálního výboru, může policejní prezident nařídit okamžitá bezpečnostní opatření, která následně zpětně zhodnotí Centrální výbor.

Svědka je chráněn po dobu minimálně šesti měsíců a maximálně pěti let. O délce ochrany rozhoduje Centrální výbor, pokud však její trvání neupřesní, ochranná opatření zůstávají v platnosti po dobu jednoho roku. Centrální výbor pravidelně prozkoumává, zda nebezpečí nadále trvá, a na základě svých nálezů může ochranný program prodloužit, pozastavit či úplně zrušit.

Zákon stanovuje opatření, která mohou být učiněna na ochranu svědka:

- osobní ochrana
- technická bezpečnostní opatření
- přesídlení do nového bydliště
- sociální rehabilitace
- speciální podmínky, za kterých je obviněný či vězeň zadržen, transportován a podroben doзору
- přestěhování do tajného, hlídaného místa
- osobní asistence
- změna identity
- peněžité pomoci, pokud je svědek neschopný sám si hradit ubytování, cestovní výdaje, zdravotní péči, právního poradce či stravné a školné pro sebe nebo nezletilého člena rodiny (v místě nového bydliště)

- poskytnutí bezúročné půjčky ze speciálního vládního fondu svědkům, kteří se stali obětí lichvy
- udělení povolení k pobytu a pomoc při sociální integraci pro občany nečlenských států EU
- alternativní metody poskytování svědectví tak, aby se svědek vyhnul střetnutí tváří v tvář s obžalovaným (videokonference atd.)

iii. Rozhodovací pravomoc:

Centrální výbor pro definování a uplatnění zvláštní ochrany posuzuje návrhy na poskytnutí zvláštní ochrany a rozhoduje o jejím přiznání svědkovi, dohlíží na její provedení a samotnou ochranu může ukončit na základě vlastního rozhodnutí nebo na žádost jiného orgánu. Sestává z náměstka ministra vnitra, který stojí v jeho čele, dvou soudců a pěti policistů, rozhodnutí přijímá prostou většinou.

Ústřední oddělení pro ochranu (policejní agentura spadající pod ministerstvo vnitra) spolupracuje s Centrálním výborem při posuzování žádostí o zvláštní ochranu a při jejím provádění. Policejní prezident může nařídit poskytnutí okamžité ochrany ve zvláště naléhavých případech, podává Centrálnímu výboru návrhy přiznání ochrany konkrétním svědkům a koordinuje vztahy mezi policií a prefekty, kteří stojí v čele provincií.

Státní zástupci a okresní státní zástupci pro boj s mafií, kteří zastupují stát v trestním řízení, mohou také podávat návrhy na poskytnutí ochrany konkrétní osobě. V případě, že se vyšetřují zločiny spáchané skupinou organizovaného zločinu (mafii), únosy, obchodování s drogami či pašování, může ochranu konkrétnímu svědkovi navrhnout jen národní státní zástupce pro boj s mafií. Při vyšetřování teroristických činů předkládá návrh na přiznání ochrany nejvyšší státní zástupce.

b) Korunní svědek:

Korunní svědek¹⁸ je italským právem definován jako osoba, která je zapojena do zločinecké nebo teroristické organizace a poskytne relevantní důkaz, jenž napomůže vyšetřování činnosti této organizace. Jeho postavení upravují stejné zákony a nařízení jako ty, které se vztahují k osobě svědka.

---

¹⁸ Oficiální termín pro korunní svědka zní *collaboratore*, běžně je však označován jako *pentiti*.

Pokud není korunní svědek obžalovaným nebo spoluobžalovaným v procesu, v němž poskytne své svědectví, nebo pokud je sice obžalovaným, ale v jeho případě již byl vynesena konečný neodvolatelný rozsudek, vztahují se na něj stejná pravidla, která platí pro svědky. Jestliže naopak korunní svědek patří mezi obžalované v příslušném procesu, má právo nevypovídat. Je však vyzván ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení výměnou za přiznání polehčujících okolností či jiných výhod. Aby se z nich mohl těšit, musí do 180 dní od okamžiku, kdy vysloví ochotu spolupracovat, poskytnout své svědectví, které je zaznamenáno v tzv. vysvětlujícím protokolu a které zůstává utajené až do konání soudního řízení. I korunnímu svědkovi, kterému hrozí vážné nebezpečí, mohou být přiznána zvláštní ochranná opatření za podmínky, že svědčí v případě závažných trestných činů, především v případě terorismu, podvracení státu, únosů, obchodování s drogami, pašování a mafiánské činnosti. Zároveň musí být svědectví korunního svědka shledáno zcela věrohodným a velmi důležitým Centrálním výborem. Zvláštní ochrana se může vztahovat i na osoby blízké korunnímu svědkovi.

Lucembursko

a) Ochrana svědků:

Čl. 282 *trestního zákona*¹⁹ stanoví, že kdo urazí nebo napadne svědka z důvodu jeho výpovědi, bude potrestán odnětím svobody od patnácti dnů do šesti měsíců a peněžitým trestem ve výši 500 až 3000 EUR. V případě, že se urážka nebo napadení odehraje v jednací síni soudu, bude pachatel potrestán odnětím svobody od dvou měsíců do dvou let a peněžitým trestem ve výši 500 až 10,000 EUR. V případě, že napadení způsobí zranění nebo pracovní neschopnost, bude pachatel potrestán odnětím svobody od šesti měsíců do pěti let a peněžitým trestem ve výši 500 až 15,000 EUR.

*Návrh zákona o právech obětí trestných činů a o ochraně svědků*²⁰, který je v současné době projednáván v lucemburské Poslanecké sněmovně, počítá s možností dálkového výslechu svědka např. prostřednictvím videokonference, je-li žádoucí, aby svědek nebyl osobně přítomen v jednací síni (např. z důvodu oprávněných obav svědka, že jeho bezpečnost bude ohrožena). Rovněž je možné vyslechnout svědka před samotným soudním projednáním (tj. výslech bude zaznamenán na záznamovém zařízení), resp. vyslechnout svědka před soudem, avšak bez přítomnosti

---

¹⁹ Code pénal, web:

<http://www.legilux.public.lu/leg/textescoordonnes/codes/code_penal/cp_L2T05.pdf>

²⁰ Projet de loi renforçant le droit des victimes d'infractions pénales et améliorant la protection des témoins, web:

obžalovaného – v takovém případě musí existovat obava, že by svědek nemluvil pravdu v přítomnosti obžalovaného, resp. že by v přítomnosti obžalovaného byla ohrožena jeho bezpečnost.

b) Korunní svědek:

Článek 326 *trestního zákona* stanoví, že pachatel, který byl shledán vinným z členství ve zločinném spolčení nebo ve zločinecké organizaci, nebude potrestán, pokud poskytl orgánům činným v trestním řízení informaci o existenci zločinného spolčení a jména členů ještě předtím, než skupina spáchala jakýkoli trestný čin nebo pokus o něj.

*Zákon o prodeji léčiv a boji proti toxikománii*²¹ stanoví, že osoba, která spáchala trestný čin podle čl. 7 (užití zakázané látky, koupě, převoz nebo držení zakázané látky v množství odpovídající vlastní potřebě), čl. 8(c) (užití zakázané látky ve skupině nebo před dalšími osobami) a čl. 8(h) (zakázané užití zakázané látky osobou, která je jinak oprávněna tuto látku držet – např. lékař, zubní lékař, lékárník) tohoto zákona, nebude potrestána, pokud uvedla jména pachatelů těchto trestných činů: dovozu, vývozu, výroby, prodeje, nabídky k prodeji nebo jiného uvedení do oběhu zakázané látky; držby, převozu nebo koupě nebo získání zakázané látky pro jinou osobu; poskytnutí prostor za účelem užití látky jinými osobami nebo jiné pomoci; podvodného jednání za účelem získání zakázané látky (např. falšování lékařského předpisu); neodůvodněného předepsání nebo poskytnutí zakázané látky lékařem, způsobem, který by mohl vyvolat, podpořit nebo zhoršit návyk na tuto látku.

*Zákon o boji proti terorismu*²² stanoví, že kdo poskytne orgánům činným v trestním řízení informace o plánovaném činu terorismu, resp. informace o spolupachatelích, nebude potrestán za tento trestný čin (trestný čin terorismu, financování terorismu), pokud informace poskytne dříve, než k dojde k dokonání činu, a před zahájením jakéhokoli trestního stíhání. V případě, že již bylo

---

<<http://www.chd.lu/servlet/DisplayServlet?id=24577&path=/export/exped/sexpdata/Mag/004/007/026536.pdf>>

²¹ Loi du 19 février 1973 concernant la vente de substances médicamenteuses et la lutte contre la toxicomanie, web:

<<http://www.legilux.public.lu/leg/a/archives/1973/0120303/0120303.pdf#page=3>>.

²² Loi du 12 août 2003 portant 1) répression du terrorisme et de son financement 2) approbation de la Convention internationale pour la répression du financement du terrorisme, ouverte à la signature à New York en date du 10 janvier 2000., web:

<<http://www.legilux.public.lu/leg/search/resultHighlight/index.php?linkId=13&SID=91bb56c916318cc5975a6d4c360009f0>>.

zahájeno trestní stíhání, může být pachateli snížen trest, pokud poskytne orgánům činným v trestním řízení informace o totožnosti spolupachatelů, které do té doby nebyly těmto orgánům známy. Čl. 135-8 *trestního zákona* stanoví, že kdo spáchal trestný čin účasti v teroristické skupině, nebude potrestán, pokud poskytne orgánům činným v trestním řízení informace o existenci takovéto skupiny a informace o totožnosti jejich vůdců nebo členů, pokud informace poskytne dříve, než bylo zahájeno jakékoli trestní stíhání, a dříve, než skupina spáchala jakýkoli trestný čin terorismu.

Německo

Kromě spolkových zákonů upravujících např. trestní řízení soudní (*trestní řád - StPO*²³) platí v SRN řada správních předpisů na úrovni spolkových zemí, které upravují podmínky ochrany svědků. Jako příklad jsou zde uvedeny postupy uplatňované v Bavorsku.

a) Ochrana svědků:

*Spolkový zákon o harmonizaci opatření na ochranu svědků*²⁴ spolu s právní úpravou na úrovni jednotlivých spolkových zemí vytváří právní rámec pro ochranu svědků na území SRN. Na úrovni zemské policie je vždy zřízena agentura, která se zabývá ochranou svědků. Orgán činný v trestním řízení, který vyšetřuje daný případ, informuje agenturu v případě jakéhokoli ohrožení svědka. Agentura vyhodnotí míru rizika ve spolupráci s dozorujícím státním zástupcem a navrhne ochranná opatření, která mají zajistit bezpečnost svědka a umožnit mu vypovídat před soudem, aniž by byl vystaven jakékoli hrozbě.

i. Kdo může být chráněn:

Aby mohla být přijata ochranná opatření v rámci programu na ochranu svědků:

- musí být svědecká výpověď důležitá z hlediska objasnění skutkového stavu v daném případě, resp. z hlediska pátrání po pohřešovaném pachateli,
- svědek, jeho příbuzné nebo jiné blízké osoby musí být v důsledku tohoto svědectví vystaveny ohrožení zdraví, života nebo důležitého majetku,
- ostatní možné procesní prostředky na ochranu svědka (viz níže) musí být nedostačující k zajištění bezpečnosti svědka,

²³ Strafprozessordnung (StPO), web: <<http://bundesrecht.juris.de/stpo/>>.

²⁴ Gesetz zur Harmonisierung des Schutzes gefährdeter Zeugen (Zeugenschutz-Harmonisierungsgesetz - ZSHG), web: <<http://www.lrz-muenchen.de/~rgerling/gesetze/zshg.html>>.

- svědek musí souhlasit se zařazením do programu na ochranu svědků,
- svědek musí (kontinuálně) splňovat podmínky pro účast v programu na ochranu svědků: tj. jeho výpověď před soudem musí být pravdivá, musí dodržovat podmínky programu (např. ukončí styky s trestanými osobami), musí zachovat mlčenlivost ohledně programu a nespáchá žádný trestný čin. Povinnost zachovat mlčenlivost o programu znamená, že o ochranných opatřeních nesmí svědek mluvit ani v rámci výpovědi před soudem (např. obžalovaný nebo jeho právní zástupce se nemohou svědka dotazovat ohledně jeho nové totožnosti, bydliště, pracoviště).

ii. Rozsah ochrany:

Ochranná opatření jsou poskytnuta jen v nutném rozsahu. Zůstávají v platnosti, dokud přetrvává ohrožení, nehledě na to, zda již došlo k ukončení trestního řízení nebo nikoliv. Úřady poskytující ochranu musí zpracovávat informace o chráněném svědkovi způsobem, aby nedošlo k narušení této ochrany. Tyto úřady mohou odmítnout poskytovat data o svědkovi a zároveň mohou požadovat po jiných institucích, aby data o něm rovněž nesdělovaly. Výjimku tvoří případy, kdy převáží veřejný zájem nebo zájem třetí osoby, který je třeba chránit. Státní i nestátní instituce mají ze zákona povinnost okamžitě oznámit úřadu poskytujícímu ochranu každou žádost o poskytnutí takových údajů. Státní orgány mohou na žádost úřadu poskytujícího ochranu vystavit doklady poskytující svědkovi dočasně změněnou identitu na základě dat, která jim úřad poskytující ochranu předá. Výjimku tvoří opět případy, kdy převáží veřejný zájem nebo zájem třetí osoby, který je třeba chránit. Změněná osobní data se nemohou zanášet do matriky. Občanské průkazy a pasy nemohou být vystaveny lidem, kteří nejsou německými občany.

Svědek, jemuž byla poskytnuta ochrana, je oprávněn v případě jiného trestního řízení nebo v případě výslechu před parlamentním výborem poskytovat informace o své dřívější identitě. Informace týkající se nové identity nebo nového bydliště může s odkazem na poskytnutá ochranná opatření ve výše zmíněných případech odepřít. Nároky svědka vůči třetím osobám, stejně jako nároky třetích osob vůči svědkovi (např. smluvní závazky) nejsou poskytnutím ochrany nijak dotčeny.

iii. Rozhodovací pravomoc:

Ochranu svědka zajišťuje policie a příslušné úřady podle spolkového nebo zemského práva. O přiznání ochrany rozhodují úřady poskytující ochranu. Při zvážení přiznání ochrany svědkovi je

nutné zohlednit závažnost vyšetřovaného činu, stupeň ohrožení svědka, práva obviněného i dopad ochranných opatření. O svých rozhodnutích musí vést záznamy, které podléhají utajení a nejsou součástí vyšetřovacího spisu. Tyto úřady mohou zároveň rušit jednotlivá ochranná opatření i celkovou ochranu a zabavit dokumenty poskytující svědkovi změněnou identitu, pokud uznají, že jich již není k ochraně svědka zapotřebí. Ochranu ukončí rovněž v případě, že se ukáže, že ochrana byla poskytnuta na základě vědomé falešné výpovědi. Před ukončením trestního řízení musí s poskytnutím nebo ukončením ochranných opatření vyslovit souhlas i státní zástupce. Po ukončení trestního řízení je státní zástupce o ukončení ochrany jen informován.

Ten, kdo je obeznámen s poskytnutými ochrannými opatřeními a ví o termínu jejich ukončení, nesmí tyto informace zveřejňovat. Pokud mohou mít rozhodnutí úřadů poskytujících ochranu dopad na výkon trestu na svobodě, na pobyt ve vyšetřovací vazbě nebo na jiná opatření týkající se odnětí svobody, musí s těmito rozhodnutími vyjádřit souhlas vedoucí zařízení, které na výkon těchto trestů nebo opatření dohlíží.

iv. Procesní (trestněprávní) ochrana svědků v rámci trestního řízení:

StPO obsahuje řadu procesních ustanovení, která se týkají výslechu svědka ve vyšetřovací i soudní fázi trestního řízení. Ustanovení mají za cíl ochránit svědka před případným ohrožením - omezením práva obžalovaného na informace o svědkovi, omezením kontaktu obžalovaného nebo veřejnosti se svědkem nebo implementací zvýšených bezpečnostních kontrol např. při vstupu do jednacích síně:

- Při výslechu nemusí svědek uvést adresu svého bydliště, pokud existuje obava, že by bezpečnost svědka nebo jiné osoby byla ohrožena v důsledku poskytnutého svědectví. Svědek může uvést např. adresu sídla zaměstnavatele nebo jinou kontaktní adresu (§ 68 odst. 2 StPO),
- Při výslechu nemusí svědek uvést jméno a příjmení, pokud existuje obava, že by život, zdraví nebo osobní svoboda svědka nebo jiné osoby byla ohrožena v důsledku poskytnutého svědectví. Pokud došlo ke změně jména a bydliště svědka, může svědek v takovém případě poskytnout informace jen o své původní identitě. Dokumenty prokazující skutečnou totožnost svědka nejsou součástí spisu, státní zastupitelství je uchovává zvlášť, dokud nepomine bezpečnostní riziko (§ 68 odst. 3 StPO),
- Pokud by svědek nemohl být vyslechnut osobně před soudem, může být v předstihu pořízen audiovizuální záznam svědectví svědka. Záznamu lze využít jen pro účely trestního řízení a jen v takovém rozsahu, který je potřeba pro objasnění pravdy (§ 58a StPO),

- V případě bezprostředního ohrožení svědka osobami, které mají jinak právo se zúčastnit jednání soudu, může být svědek vyslechnut soudcem v jiné místnosti se simultánním audiovizuálním přenosem do jednací síně soudu. Právo obhajoby klást otázky tím není dotčeno (prostřednictvím audiovizuálního přenosu) (§ 168e StPO),
- V případě, že existuje obava, že by svědek nesvědčil pravdivě v přítomnosti obžalovaného, může být obžalovaný vykázan z jednací síně po dobu výslechu (§ 247 StPO). V takovém případě bude obžalovaný informován o zásadním obsahu svědectví po svém návratu do jednací síně (§ 247 StPO),
- Svědek může požádat soudce, aby dovolil osobě, které svědek důvěřuje, být přítomna během výslechu (§ 406f StPO) – může jít např. o policejního ochránce, je-li svědek zařazen do programu na ochranu svědků. V takovém případě bude tato osoba přítomna i při případném neveřejném jednání soudu.

b) Korunní svědek:

Trestní sazby uvedené v *trestním zákoně – StGB*²⁵ obvykle poskytují soudu dostatečný prostor pro zohlednění polehčujících okolností, včetně spolupráce odsouzeného s orgány činnými v trestním řízení. V takovém případě obvykle státní zástupce požádá soud o zohlednění takovéto okolnosti a navrhne trest na spodní hranici trestní sazby. V některých případech zákon umožňuje podmíněné zastavení trestního stíhání, zejména v případě méně závažné trestné činnosti. Zvláštní ustanovení jsou obsažena v *zákoně o návykových látkách*, který umožňuje podstatné snížení trestu pod spodní hranici trestní sazby, pokud odsouzený spolupracoval s orgány činnými v trestním řízení a poskytl informace o spolupachatelích.

Do roku 1999 platila zvláštní právní úprava týkající se “korunního svědka” (Kronzeugenregelung²⁶), která umožňovala snížit trest (nebo upustit od potrestání) osobě, která spolupracovala s orgány činnými v trestním řízení při odhalování teroristických skupin a prevenci a objasňování teroristické trestné činnosti. Ustanovení bylo několikrát uplatněno ve vztahu k pachateli, který spolupracoval při objasňování již dokonáných teroristických činů (např. poté co bylo zahájeno trestní stíhání pachatele), avšak v praxi nedocházelo k motivaci teroristů ke spolupráci před dokonáním teroristického činu nebo před zahájením trestního stíhání.

²⁵ Strafgesetzbuch (StGB), web: <<http://bundesrecht.juris.de/stgb/index.html>>.

²⁶ Gesetz zur Änderung des Strafgesetzbuches, der Strafprozeßordnung und des Versammlungsgesetzes und zur Einführung einer Kronzeugenregelung bei terroristischen Straftaten vom 9. Juni 1989, BGBl. 1989 I, 1059.

Portugalsko

a) Ochrana svědků:

*Zákon č. 93/99 o ochraně svědků*²⁷ stanoví právní úpravu týkající se ochrany svědků. Právní úprava se vztahuje na všechny svědky, včetně svědků, kteří jsou sami rovněž pachateli trestného činu a rozhodnou se spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Soudce může nařídit, aby totožnost zůstala anonymní v rámci trestního řízení, resp. aby byl výslech svědka proveden prostřednictvím videokonference (tak, aby svědek nemusel být přítomen v jednací síni), případně s obrazovou i hlasovou distorzí, pokud by v opačném případě existovala obava, že svědek nebude pravdivě nebo úplně vypovídat z obavy o svou bezpečnost. Obžalovaný však nemůže být odsouzen jen na základě svědeckví osob, na které se vztahují ochranná opatření.

V případě, kdy hrozí svědkovi vážnější nebezpečí, může soudce na návrh státního zástupce nebo ohroženého svědka nařídit zvláštní ochranná opatření, která mají za cíl zajistit fyzickou bezpečnost ohroženého svědka – tj. zařazení svědka do programu na ochranu svědků. V takovém případě může být zcela utajena identita svědka, přičemž svědek je v rámci trestního řízení označen jen zvláštním identifikačním kódem až do ukončení trestního řízení. Zvláštní ochranná opatření, která jsou implementována ve vztahu k ohroženému svědkovi, jsou předmětem přezkoumání každé tři roky orgánem, který je nařídil. Pokud se však předpokládá, že ohrožení svědka bude pokračovat po dobu neurčitou, může být identita svědka zcela změněna poskytnutím nových dokladů, chirurgickou změnou fyzického vzhledu, přestěhováním svědka v rámci Portugalska nebo do ciziny, včetně zajištění základních podmínek pro to, aby svědek mohl najít práci v místě nového bydliště a poskytnutí krátkodobé finanční výpomoci. Takováto zvláštní ochranná opatření se mohou vztahovat i na rodinné příslušníky a další blízké osoby ohroženého svědka, podmínkou je souhlas osoby se zařazením do programu na ochranu svědků.

b) Korunní svědek:

Portugalský právní řád neumožňuje snížit trest svědkovi, který je sám pachatelem trestného činu, výměnou za spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. Samotné rozpětí trestních sazeb však umožňuje určitou flexibilitu při stanovení trestu a chování odsouzeného během výkonu trestu je jedním z faktorů, který se zohledňuje při rozhodování o podmíněném propuštění z výkonu trestu

---

²⁷ Lei n.º 93/99, de 14 de Julho, que regula a aplicação de medidas para protecção de testemunhas em processo penal, web: <http://www.policiajudiciaria.pt/htm/legislacao/penal/lei93_99.htm>.

odnětí svobody. V některých případech lze pachateli uložit trest pod spodní hranicí trestní sazby, pokud svým chováním zastavil další pokračování v trestné činnosti. V případě ohrožení bezpečnosti svědka, který je ve výkonu trestu odnětí svobody, může být vězeň přeřazen na jiné oddělení věznice, resp. do jiné věznice, aby byla zajištěna jeho bezpečnost.

Rakousko

a) Ochrana svědků:

*Zákon o bezpečnostní policii*²⁸ stanoví právní úpravu týkající se fyzické ochrany svědků, *trestní řád* obsahuje procesní ustanovení, které mají zajistit ochranu osobních údajů svědků v rámci trestního řízení.

Fyzická ochrana svědků je možná zejména v případech, které se týkají závažné trestné činnosti (organizovaného zločinu a terorismu). Pokud existuje důvodné podezření, že by svědek mohl být ohrožen trestným činem, který by byl namířen proti jeho osobě a mohl způsobit újmu na zdraví nebo jeho osobní svobodě, musí policie neprodleně svědka informovat o takovém podezření a nabídnout vhodná ochranná opatření, která odpovídají bezpečnostnímu riziku. Opatření se mohou vztahovat i na ohrožené osoby blízké nebo příbuzné. Nejčastějším opatřením je změna bydliště ohrožených osob, v odůvodněných případech pak může být poskytnuta ochranka v místě původního bydliště, přičemž o rozsahu přijatých opatřeních rozhoduje jen policie.

Čl. 166 *trestního řádu*²⁹ stanoví, že osobní údaje svědků musí být uvedeny v soudním spise způsobem, aby nebyly přístupné třetím osobám (s výjimkou jména a případného vztahu svědka k obžalovanému). Pokud jde o adresu, může svědek do vyšetřovacího protokolu uvést jinou adresu, než adresu svého pobytu – pokud lze na tuto adresu doručit předvolání k soudu. V případě ohrožení života, zdraví nebo osobní svobody svědka může soudce rozhodnout, že svědek nemusí uvést ani své jméno v rámci výslechu před soudem a může zakázat otázky, pokud by bylo možné z odpovědí zjistit totožnost svědka. Svědek může přijít k výslechu v převleku (včetně paruky, slunečních brýlí), avšak obličej svědka by měl zůstat s větší částí nezahalen, tak aby bylo možné poznat výrazy tváře. Čl. 250 *trestního řádu* umožňuje soudci, aby vykázal obžalovaného ze soudní síně po dobu výslechu svědka, resp. výslech svědka může být proveden prostřednictvím videokonference – svědek je přítomen v jiné místnosti, resp. v jiné budově, pokud by osobní

---

²⁸ Sicherheitspolizeigesetz, web:

<http://www.parlinkom.gv.at/portal/page?_pageid=908,712407&_dad=portal&_schema=PORTAL>.

přítomnost svědka v jednací síni představovala vážné bezpečnostní riziko pro svědka. Čl. 222 *trestního řádu* pak umožňuje, aby soudce prohlásil část jednání soudu za neveřejné, např. po dobu výsledku svědka.

b) Korunní svědek:

Možnost snížit trest nebo upustit od potrestání svědka, který se sám dopustil trestné činnosti a následně přispěl k objasnění trestné činnosti dalších osob, není v rakouském právním řádu obecně zakotvena, s výjimkou ustanovení trestního zákona, která se týkají organizovaného zločinu a terorismu. Pro všechny trestné činy však platí obecné pravidlo uvedené v čl. 34 *trestního zákona*³⁰, které umožňuje soudu při stanovení trestu zohlednit některé polehčující okolnosti – mj. že se pachatel sám přihlásil orgánům činným v trestním řízení, pokud mohl jinak jednoduše uniknout spravedlnosti, resp. pokud se pachatel ke spáchání trestného činu přiznal nebo pokud výrazně přispěl k objasnění skutkového stavu.

Čl. 41a *trestního zákona* (tzv. ustanovení o korunním svědkovi) stanoví, že kdo spáchá trestný čin podle čl. 277, 278, 278a nebo 278b *trestního zákona*³¹ nebo jiný trestný čin, který je spojen se zločinným spolčením nebo zločineckou organizací, a poskytne orgánům činným v trestním řízení informace:

- které zásadním způsobem přispějí k odstranění nebo podstatnému zmírnění nebezpečí, které vzniklo v důsledku činnosti zločinného spolčení nebo zločinecké organizace, nebo
- které umožní objasnění takového trestného činu (kromě objasnění vlastní trestné činnosti, kterou sám spáchal), nebo
- které umožní vypátrat osobu, která se účastnila takového zločinného spolčení a hrála vedoucí úlohu nebo vykonávala vedoucí funkci ve zločinecké organizaci,

může být potrestán trestem pod spodní hranicí příslušné trestní sazby, je-li snížení trestu úměrné důležitosti poskytnutých informací ve srovnání s trestným činem spáchaným pachatelem. Tohoto ustanovení lze využít i pokud se informace, které poskytne pachatel, vztahují k trestným činům, pro které není dána jurisdikce Rakouska, pokud Rakousko může poskytnout příslušnému státu právní pomoc podle mezinárodní smlouvy.

---

²⁹ Strafprozeßordnung 1975 (StPO), web: <http://www.sbg.ac.at/ssk/docs/stpo/stpo_index.htm>.

³⁰ Strafgesetzbuch (StGB), web: <http://www.sbg.ac.at/ssk/docs/stgb/stgb_index.htm>.

³¹ Čl. 277 *trestního zákona* vymezuje trestný čin zločinného komplotu (samotná domluva dvou nebo více osob na spáchání např. vraždy, únosu, obchodu s lidmi nebo loupeže je trestná), čl. 278 a 279 vymezují trestný čin založení nebo účasti na zločinném spolčení nebo zločinecké organizaci (obdoba § 163a *zákonu č. 140/1961 Sb., Trestní zákon (ČR)*) a čl. 278b vymezuje trestný čin založení nebo účasti v teroristické organizaci.

Řecko

a) Ochrana svědků:

Zákon č. 2928/01 stanoví právní úpravu týkající se ochrany svědků a pachatelů, kteří spolupracují s orgány činnými v trestním řízení při objasňování organizovaného zločinu a terorismu³². V případě ohrožení svědka může státní zástupce nebo ministerstvo spravedlnosti rozhodnout o ochranných opatřeních (jen se souhlasem svědka), které jsou následně vykonány příslušným orgánem: může jít o poskytnutí policejní ochranky, změnu totožnosti nebo místa pobytu. Soudce může rozhodnout o poskytnutí procesní ochrany – tj. dovolit, aby svědek vypovídal anonymně nebo prostřednictvím videokonference. V případě, že bylo umožněno svědkovi vypovídat anonymně, nemůže být obžalovaný odsouzen jen na základě takovéto anonymní výpovědi. Obžalovaný může vznést námitku proti rozhodnutí o anonymním výslechu svědka, resp. může zpochybnit věrohodnost svědka nebo jím podávaných informací.

b) Korunní svědek:

Zákon č. 2928/01 novelizoval *trestní zákon* vložení nového čl. 187B, který umožňuje státnímu zástupci, resp. soudci, upustit od potrestání nebo snížit trest osobě, která spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení při odhalování organizovaného zločinu.³³

V případě, že osoba, která je členem zločinného spolčení (které má za cíl páchat organizovaný zločin nebo terorismus), poskytne orgánům činným v trestním řízení informace, které umožní zamezit dokonání připravovaného trestného činu nebo které umožní odhalit další členy této organizace, nebude trestně stíhána za založení nebo členství ve zločinném spolčení. Poskytnuté informace musí významným způsobem přispět k prevenci připravované trestné činnosti nebo odhalení dalších členů skupiny. Pokud v době poskytnutí informací nebylo zahájeno trestní stíhání spolupracující osoby, státní zástupce nezahájí trestní stíhání této osoby za založení nebo členství ve zločinném spolčení. Pokud trestní stíhání již zahájeno bylo, pak soudce upustí od potrestání.

---

³² Rada Evropy, Replies to the questionnaire on the protection of witnesses and pentiti in relation to acts of terrorism – Greece, web: <http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/fight_against_terrorism/4_theme_files/witness_protection/Table%20of%20replies.asp#TopOfPage>.

Pokud však svědek sám spáchal některý trestný čin jakožto člen zločinného spolčení, pak se imunita na takovýto trestný čin nevztahuje, ale zákon umožňuje uložení trestu pod spodní hranicí trestní sazby. Pokud zákon stanoví minimální sazbu deseti let odnětí svobody pro daný trestný čin, může soudce uložit trest odnětí svobody od dvou let. Pokud zákon stanoví trestní sazbu do deseti let odnětí svobody, může soudce uložit trest odnětí svobody od jednoho do šesti let. Ve zvláštních případech může soudce zohlednit mimořádný význam spolupráce svědka při odhalování zvlášť nebezpečné trestné činnosti organizované skupiny a uložit výše zmíněný trest s podmíněným odkladem na tři až deset let.

Spojené státy americké

a) Ochrana svědků:

*Zákon o zamezení organizovanému zločinu*³⁴ stanovil právní rámec pro ochranu svědků, kteří poskytli informace a zavázali se pravdivě vypovídat před soudem v případech, které se týkaly organizovaného zločinu nebo jiné závažné trestné činnosti. Tato právní úprava byla novelizována v roce 1984³⁵ a konsolidovaná právní úprava je v současné době kodifikována v 18 U.S.C. § 3521 a násl.³⁶. Současný federální program na ochranu svědků (Federal Witness Security Program) se řídí touto úpravou a počítá s ochrannými opatřeními ve prospěch klientů-svědků, kteří jsou sami ve výkonu trestu odnětí svobody anebo na svobodě. Klienti, kteří požívají ochrany podle této právní úpravy v době výkonu trestu, mohou v některých případech požívat ochrany i po svém propuštění na svobodu. Svědek může být zařazen do federálního programu na ochranu svědků, pokud je předvolán státem jako svědek v trestním řízení před federálním nebo státním soudem, které se týká organizovaného zločinu nebo jiné závažné trestné činnosti, a pokud je jeho bezpečnost ohrožena (nebo se lze důvodně obávat, že by byla ohrožena) v důsledku poskytnuté výpovědi. Ochranná opatření se mohou vztahovat i na rodinné příslušníky ohroženého svědka, jsou-li rovněž ohroženi nebo je-li k tomu dán humanitární důvod (např. svědek pečuje o nezletilé dítě). Není-li svědek formálně zařazen do programu na ochranu svědků, je jeho případná ochrana (stejně jako případná ochrana jeho příbuzných) záležitostí policejního orgánu, který vede vyšetřování v daném případě.

---

³³ Chamilothis I., Fight against organised crime in criminal law (Greece), web: <<http://www1.law.umkc.edu/Library/IACL2006/FightAgainstOrganisedCrime/VA1Greece.pdf>>

³⁴ Organized Crime Control Act, 1970, Pub.L. No. 91-452.

³⁵ Witness Security Reform Act, 1984, Pub.L. No. 98-473.

Rozsah ochranných opatření v rámci federálního programu na ochranu svědků záleží na nebezpečí, které v daném případě hrozí. Je-li nebezpečí časově omezené, může být svědkovi zajištěno náhradní ubytování na bezpečném místě např. po dobu trestního řízení, v němž má svědčit (ubytování poskytuje místní vyšetřovací orgán), nebo lze svědkovi poskytnout nevratnou finanční částku z programu na nouzovou ochranu svědků (Emergency Witness Assistance Program), která svědkovi umožní se dočasně přestěhovat na bezpečné utajené místo po dobu trvání bezpečnostního rizika. Z fondů federálního programu lze pak poskytnout finanční dotaci, která umožní svědkovi trvalé přestěhování, resp. dočasné přestěhování, nemohou-li z nějakého důvodu místní vyšetřovací orgány zabezpečit dočasné ubytování.

O zařazení svědka do federálního programu na ochranu svědků rozhoduje oddělení výkonných činností trestněprávního odboru federálního ministerstva spravedlnosti (Office of Enforcement Operations, Criminal Division, Department of Justice) na žádost vyšetřujícího orgánu a federálního státního zástupce. Oddělení následně monitoruje dodržování dohodnutých podmínek účasti v programu ze strany svědků a rodinných příslušníků, kteří jsou do programu zařazeni. United States Marshals Service (policejní orgán) zajišťuje výkon opatření, které souvisí se zařazením svědka do programu na ochranu svědků. Federální vězeňská služba (Federal Bureau of Prisons) zajišťuje výkon ochranných opatření, pokud jde o osoby, které jsou samy ve výkonu trestu odnětí svobody. Svědek zůstává formálně zařazen do programu na ochranu svědků po celou dobu, kdy dodržuje dohodnuté podmínky. Např. po přestěhování do nové lokality může kdykoli komunikovat se zvláštní kontaktní osobou, která řeší jakékoli případné problémy související s ochranou svědka. Pokud byla svědkovi přidělena nová identita, může svědek kontaktovat svého původního obhájce, resp. státního zástupce, který pracoval na původním případě jen při použití své původní identity.

Kromě zařazení do programu na ochranu svědků existují i možnosti procesní ochrany svědka. Výjimečně lze povolit výslech svědka u soudu prostřednictvím videokonference tak, aby svědek nemusel být přítomen ve stejné místnosti jako obviněný. Tento postup se uplatňuje zejména u nezletilých svědků, kteří jsou oběťmi sexuálního násilí nebo v případech, kdy přítomnost svědka u soudu není možná ze zdravotních důvodů. Výjimečně může soudce vyloučit veřejnost ze soudní síně, a to jen pokud existuje vysoké bezpečnostní riziko. Ačkoli svědci obvykle nemohou

---

³⁶ United States Code, Title 18 § 3521, web:
<http://www.law.cornell.edu/uscode/html/uscode18/usc_sec_18_00003521----000-.html>.

vypovídat před soudem v převleku, tj. tak, aby je nebylo možné poznat, mohou požádat o zaclonění, aby na ně nemohla vidět veřejnost, avšak aby výhled poroty zůstal zachován. Svědek nemůže vypovídat před soudem anonymně. Osoby, které poskytnou policii informace v průběhu vyšetřování a jejichž výpověď nebude nutná u soudu, mohou požádat, aby jejich anonymita byla zachována.

b) Korunní svědek:

V USA se rozlišují tři odlišné postupy, které mají za cíl motivovat, resp. donutit svědka poskytnout informace nebo vypovídat: use immunity (záruka, že poskytnuté informace nebudou použity proti svědkovi v jakémkoli trestním řízení), non-prosecution agreement (dohoda mezi státním zástupcem a svědkem, že státní zástupce nezahájí trestní stíhání svědka pro vymezené trestné činy výměnou za spolupráci svědka) a plea bargaining (dohoda o nižším trestu výměnou za spolupráci svědka).³⁷

Use immunity je upravena v 18 U.S.C. § 6001 až 6003³⁸. V případě, že některá osoba uplatní své ústavní právo odmítnout vypovídat před soudem z důvodu, že by se výpovědí sama vystavila hrozbě trestního stíhání, může státní zástupce tuto osobu donutit vypovídat pod přísahou tím, že požádá soud o udělení imunity, která zaručí, že výpověď svědka nebude použita proti němu v jakémkoli trestním řízení s výjimkou trestního stíhání pro křivé svědectví nebo pro jiné porušení podmínek udělení imunity. V takovém případě nemůže svědek odepřít výpověď z výše uvedeného ústavního důvodu. V obou případech musí státní zástupce obdržet souhlas vrchního státního zástupce, který pak požádá soud o souhlas s udělením této imunity. Obdobná imunita může být udělena i pro výpověď před správním orgánem nebo parlamentním výborem v souladu s 18 U.S.C. § 6004 a § 6005. Použití tohoto institutu není vždy praktické, v některých případech je spolupráce svědka potřebná ještě ve stádiu vyšetřování trestné činnosti, tj. ve fázi, kdy ještě nebylo zahájeno jakékoli trestní řízení kvůli nedostatku informací. V takovém případě nelze donutit svědka vypovídat podle ustanovení § 6003, které se vztahuje jen na výpověď před soudem.

---

³⁷ Principles of Federal Prosecution, U.S. Department of Justice, web:
<http://www.usdoj.gov/usao/eousa/foia_reading_room/usam/title9/27mcrm.htm#9-27.600>.

³⁸ United States Code, Title 18 § 6003, web:
<http://www.law.cornell.edu/uscode/html/uscode18/usc_sec_18_00006003----000-.html>.

Plea bargaining je upraven v pravidle č. 11 písm. e) bod (1) *federálního trestního řádu*³⁹ (obdobnou úpravu mají pak i trestní řády na úrovni jednotlivých států), které umožňuje státnímu zástupci uzavřít takovéto dohody se svědkem:

- výměnou za spolupráci svědka doporučí státní zástupce soudci, aby byl svědkovi uložen trest na spodní hranici trestní sazby (sentence agreement), pokud se svědek přizná ke spáchání určitého trestného činu,
- výměnou za spolupráci obžaluje státní zástupce svědka ze spáchání méně závažného trestného činu (charge agreement),
- případně kombinace obou dohod (mixed agreement).

Plea bargaining může být využit i v případě, že není potřeba spolupráce obviněného při objasňování trestné činnosti dalších osob. V některých případech může dojít k sentence agreement nebo charge agreement pouze výměnou za to, že se obviněný přizná ke spáchání trestného činu – v takovém případě může soudce okamžitě vynést rozsudek bez dalšího projednávání případu a dokazování. Ochota svědka spolupracovat při objasňování trestné činnosti dalších osob je však jedním z faktorů, které státní zástupce zohlední při rozhodování o tom, zda přistoupí na plea bargain. Pokud je možné svědka donutit poskytnout potřebné informace v souladu s výše zmíněným 18 U.S.C. § 6003, pak nemusí být vždy dán dostatečný důvod pro dohodu - plea bargaining.

Non-prosecution agreements jsou dohody o imunitě mezi státním zástupcem a svědkem, že státní zástupce nezačne trestní stíhání svědka pro určité trestné činy výměnou za jeho spolupráci při objasňování trestné činnosti dalších osob. Tyto dohody nezavazují státní zástupce z jiných okresů, ledaže se k takovým dohodám připojí. V takovém případě musí státní zástupce zohlednit důležitost a potřebnost informací, které může svědek poskytnout, a závažnost jeho zavinění ve srovnání se závažností trestné činnosti, kterou by jeho výpověď pomohla objasnit. Státní zástupce musí tak zvážit, zda je ve veřejném zájmu, aby nezačal trestní stíhání svědka pro určitou trestnou činnost výměnou za informace, které mu svědek může poskytnout. Státní zástupce se zpravidla snaží přesvědčit svědka, aby spolupracoval a nejprve nabízí neformální „use immunity“ – tj. že nepoužijí informace poskytnuté svědkem v jakémkoli trestním řízení proti němu. Pokud je však nutné přistoupit na dohodu o imunitě, je žádoucí takovou dohodu omezit jen na úzce vymezený okruh trestné činnosti spáchané danou osobou v příslušném okresu, na kterou se vztahuje

---

³⁹ Rule 11(e)(1), Fed. R. Crim. P., web: <<http://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/>>.

jurisdikce daného státního zástupce (resp. státních zástupců, kteří se k dohodě připojí, nebo vrchního státního zástupce pro daný stát, který se k dohodě připojí atd.).

Španělsko

a) Ochrana svědků:

*Zákon č. 19/1994 o ochraně svědků a soudních znalců v trestních věcech*⁴⁰ stanoví základní právní rámec pro ochranu svědků ve Španělsku. Pokud státní zástupce shledá vážné riziko, že zdraví, svoboda nebo majetek svědka nebo soudního znalce v trestním řízení (resp. osoby blízké) jsou ohroženy v důsledku poskytnutého svědectví, pak může uložit zvláštní ochranná opatření ve prospěch svědka, soudního znalce a případně jejich blízkých osob. Ochrana může spočívat v přidělení policejní ochranky, změně identity a v případné nevratné finanční dotaci na pokrytí nákladů spojených se změnou bydliště a pracoviště. Svědek nebo soudní znalec může požádat o doprovod z místa svého bydliště k soudu, kdykoli je jeho přítomnost nutná z důvodu výpovědi, ale i z dalších procesních úkonů. V takovém případě svědka dopraví řidič v oficiálním autě a po dobu své přítomnosti u soudu je svědkovi poskytnut zvláštní chráněný prostor. Policie a justiční stráž mají v takovém případě i povinnost zajistit, aby nebyly pořízeny fotografie nebo jiný vizuální záznam svědka při své cestě k soudu. Zařízení na pořízení takového záznamu je konfiskováno komukoli, kdo takový záznam pořídí a navraceno až po kontrole, že jakýkoli záznam, který by umožňoval identifikaci příslušného svědka nebo soudního znalce, v takovém přístroji nezůstal.

Vyšetřující soudce může rozhodnout o procesních opatřeních na ochranu svědka, své rozhodnutí musí odůvodnit. Jde např. o to, že jméno, příjmení, místo bydliště, pracoviště nebo označení povolání svědka nebudou uvedeny v soudním spise – užije se zvláštní identifikační číslo nebo kód. Svědek může přijít k soudu v převleku, aby nebylo možné jej vizuálně identifikovat. Jakékoli dokumenty určené pro svědka jsou uloženy u soudu, který je přepoše svědkovi.

b) Korunní svědek:

Zvláštní ustanovení, které by výslovně zakotvilo možnost snížit trest nebo upustit od potrestání pachatele, který spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení při objasňování trestné činnosti dalších osob, není ve španělském právním řádu zakotveno. *Trestní zákon*⁴¹ obsahuje jen obecný výčet polehčujících okolností, které soudce zohlední při stanovení případného trestu. Jde mj. o

---

⁴⁰ Ley organica 19/1994 de 23 Diciembre, de proteccion a testigos y peritos en causas criminales, web: <<http://www.informacion.cfnavarra.es/asistenciavictimas/IJURIDICA/LO19-94.HTM>>.

skutečnost, že se pachatel přiznal k trestnému činu ještě před tím, než mu bylo oznámeno, že bylo zahájeno trestní řízení proti němu, resp. že učinil kroky, aby odčinil škodu způsobenou oběti, nebo aby zmírnil následky trestného činu, a to před zahájením soudního řízení.

Švédsko

a) Ochrana svědků:

Švédský právní řád umožňuje jak fyzickou, tak procesní ochranu ohrožených svědků, ustanovení jsou spíše obecné povahy. *Zákon č. 387/1984 o policii*⁴² stanoví povinnost policie podniknout vhodná opatření na ochranu osoby, jejíž bezpečnost je ohrožena. V odůvodněných případech může policie takovéto osobě poskytnout technické zařízení pro rychlé přivolání pomoci, ve zcela výjimečných případech pak i osobní ochranku po určitou omezenou dobu. Policie rovněž může osobu dočasně převést na bezpečné místo, resp. poradit s případnou změnou identity v souladu se *zákonem č. 483/1991 o fiktivních identifikačních údajích osob*⁴³. Základním opatřením při ohrožení bezpečnosti kterékoli osoby je omezit přístup k údajům o takovéto osobě, které jsou uvedené v národní evidenci obyvatel s tím, že jakýkoli přístup k těmto údajům nesmí představovat bezpečnostní riziko pro takovouto osobu. Národní evidence obyvatel je spravována finančními úřady v souladu se *zákonem č. 481/1991 o evidenci obyvatel*⁴⁴. V odůvodněných případech může správce rovněž rozhodnout, že osoba, která změnila místo svého bydliště, může po dobu následujících 3 let zůstat nadále oficiálně přihlášena k trvalému pobytu na předchozí adrese. Po tuto dobu je jako poštovní kontaktní adresa v evidenci obyvatel uvedena adresa příslušného finančního úřadu. Pokud by výše uvedená opatření – tj. omezení přístupu do evidence obyvatel, neregistrace adresy nového bydliště - nebyla dostačující k zajištění bezpečnosti dané osoby, lze využít zákona č. 483/1991. V takovém případě rozhodne vždy Okresní soud pro Stockholm (s celostátní působností podle tohoto zákona) na žádost Národní policejní rady o tom, že pravdivé identifikační údaje v evidenci obyvatel budou nahrazeny fiktivními údaji.

---

⁴¹ Código penal, web: <<http://constitucion.rediris.es/legis/1995/lo10-1995.html>>

⁴² Polislåg (1984:387), web: <<http://www.notisum.se/rnp/SLS/LAG/19840387.HTM>>.

⁴³ Lag (1991:483) om fingerade personuppgifter, web: <<http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19910483.HTM>>.

⁴⁴ Folkbokföringslag (1991:481), web: <<http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19910481.HTM>>.

Z procesního hlediska stanoví čl. 18, kap. 36 a čl. 3, kap. 37 *trestního řádu*⁴⁵ možnost, aby soud vykázal jakoukoli osobu z jednací síně, pokud existuje důvodné podezření, že by svědek nesvědčil pravdivě v přítomnosti takovéto osoby z obav o své zdraví, ale i z jiných důvodů. V některých případech může soud rovněž umožnit, aby svědek vypovídal prostřednictvím videokonference tak, aby nemusel být přítomen osobně v jednací síni. Svědek nemůže vypovídat anonymně – obžalovaný musí vždy znát totožnost svědka, který vypovídá.

b) Korunní svědek:

Švédsko nemá zvláštní právní úpravu, která by umožňovala mimořádně snížit trest nebo upustit od potrestání osoby, která spolupracovala s orgány činnými v trestním řízení při vyšetřování trestné činnosti dalších osob.⁴⁶

Velká Británie

a) Ochrana svědků:

Opatření na fyzickou ochranu svědků přijímají příslušné policejní orgány podle potřeby.⁴⁷ V některých okresech existují zvláštní programy na ochranu svědků, resp. zvláštní oddělení policie, které se touto problematikou zabývají. Tyto programy jsou spravovány místně příslušným policejním orgánem (London, Manchester, Greater Manchester, Northumbria, West Yorkshire, Hampshire, Strathclyde, Merseyside, RUC-Northern Ireland). Neexistuje však formální právní rámec, který by blíže vymezoval opatření na ochranu svědků. Kromě možnosti okamžité fyzické ochrany ohroženého svědka může policie poskytnout pomoc při změně bydliště a identity, včetně poskytnutí jednorázové finanční sumy na pokrytí těchto nákladů.

Procesní ochrana svědků je zakotvena v zákoně *Youth Justice and Criminal Evidence Act, 1999*⁴⁸ stejně tak i ve zvykovém právu *common law* (v judikatuře). V případě všech svědků mladších 17 let, svědků s mentální poruchou nebo jiným postižením a svědků, kteří se cítí být ohroženi v souvislosti s poskytnutými informacemi (včetně obětí sexuálního násilí, domácího násilí, rasově

⁴⁵ Rättegångsbalk (1942:740), web:

<<http://www.notisum.se/index2.asp?iParentMenuID=236&iMenuID=314&iMiddleID=285&top=1&sTemplate=/template/index.asp>>

⁴⁶ Wikstrom, Dolmen, World Factbook of Criminal Justice Systems - Sweden, web:

<<http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/ascii/wfbcjswe.txt>>.

⁴⁷ BBC News, Witness Protection: a change for the better?, web:

<<http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/959518.stm>>

motivovaného násilí, resp. seniorů) může soud rozhodnout o použití zvláštních opatření: tj. možnost vyslechnout svědka prostřednictvím videokonference (včetně možnosti pokládat otázky přes prostředníka), vyslechnout svědka předem a následně přehrát videonahrávku před soudem, resp. vyslechnout svědka, který sedí za plentou. Policie má povinnost identifikovat, kteří svědci spadají do výše uvedených kategorií a následně ve spolupráci s příslušným státním zastupitelstvím poskytne svědkovi veškeré informace, které se vztahují k trestnímu řízení (spolupráce policie a státního zastupitelství je institucionalizovaná v rámci společné mezirezortní jednotky pro péči o svědky).

b) Korunní svědek:

*Zákon o organizovaném zločinu a policii*⁴⁹ kodifikuje dosavadní soudní praxi v případech, kdy obžalovaný spolupracuje se státním zástupcem a přispěje k objasnění jakékoli trestné činnosti.

Čl. 71 stanoví, že pokud státní zástupce považuje za potřebné k objasnění trestné činnosti nabídnout jakékoli osobě imunitu před stíháním, vyhotoví tzv. oznámení o imunitě (immunity notice). Proti osobě, která obdržela oznámení o imunitě, pak nesmí být zahájeno ani vedeno trestní stíhání na území Anglie, Walesu a Severního Irska (oznámení stanoví přesné podmínky imunity). V případě, že daná osoba poruší podmínky, které jsou stanovené v oznámení o imunitě, pak oznámení o imunitě pozbývá platnosti. Oznámení o imunitě se však nevztahuje na stíhání tzv. kartelových dohod v oblasti soutěžního práva.

Čl. 72 stanoví, že pokud státní zástupce považuje za potřebné k objasnění trestné činnosti nabídnout jakékoli osobě záruku, že informace, které tato osoba poskytne, nebudou použity proti ní, vyhotoví tzv. oznámení o omezeném použití informací. Informace uvedené v tomto oznámení pak nesmí být použity v jakémkoli trestném stíhání této osoby v Anglii, Walesu a Severním Irsku. V případě, že daná osoba poruší podmínky, které jsou stanovené v oznámení o omezeném použití informací, oznámení pozbývá platnosti.

Čl. 73 se týká případů, kdy je obžalovaný odsouzen na základě svého doznání (pokud nedošlo k dohodě o imunitě). Jestliže obžalovaný na základě písemné dohody se státním zástupcem

---

⁴⁸ Youth Justice and Criminal Evidence Act, 1999, web: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1999/19990023.htm>.

⁴⁹ Serious Organised Crime and Police Act, 2005, web: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2005/20050015.htm>.

spolupracoval při objasňování tohoto nebo jiného trestného činu, soud přihlédne k rozsahu a obsahu této spolupráce při stanovení výše trestu. Je-li výše trestu, o kterém rozhodne soud, nižší než by byla, pokud by obžalovaný nespolupracoval, pak soud tuto skutečnost uvede do zápisu a sdělí výši trestu, kterou by byl obžalovanému udělil, pokud by nespolupracoval (ledaže by zveřejnění této skutečnosti nebylo ve veřejném zájmu - v každém případě však soud informuje státního zástupce i obžalovaného o této skutečnosti). V případě spolupracujícího obžalovaného může soud rozhodnout o nižším trestu, než je minimální trestní sankce uvedená v zákoně. V případě, že takto odsouzený neposkytne dohodnutou spoluprací (tj. pokud měla spolupráce trvat i po odsouzení), může soud výši trestu dodatečně zvýšit. Naopak pokud se odsouzený dohodne se státním zástupcem, že bude spolupracovat v jiném případě, resp. ve větším rozsahu než bylo původně dohodnuto, může soud dodatečně snížit výši trestu. Tato možnost dodatečného snížení trestu se nevztahuje na osoby, které nebyly odsouzené na základě vlastního doznání.

Česká republika – rekapitulace vývoje právní úpravy:

V předchozím volebním období byl předložen vládní *návrh zákona o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob* (sněmovní tisk č. 746 - návrh zákona nebyl přijat) v návaznosti na návrh komplexní rekonstrukce trestního zákona. Návrh počítal se zavedením nové právní úpravy týkající se korunního svědka a za tímto účelem měl být trestní řád novelizován takto:

„V části třetí hlavě dvacáté se za oddíl druhý vkládá nový oddíl třetí, který včetně nadpisu zní:

"Oddíl třetí

Podmíněné přerušení trestního stíhání a spolupracující obviněný

§ 306b

Podmíněné přerušení trestního stíhání

V přípravném řízení může státní zástupce podmíněně přerušit trestní stíhání obviněného, jestliže to považuje za potřebné k objasnění zvláště závažného zločinu a obviněný oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobily významně přispět k objasnění takového zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch skupiny organizovaného zločinu, nebo které pomohou zabránit pokusu nebo dokonání takového zločinu, a zaváže se podat úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech, dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, zaváže se vydat prospěch, který získal spácháním trestného činu uvedeného v doznání podle písmene b) a nahradit škodu nebo jinak odčinit újmu, která byla tímto trestným činem způsobena, nebo s poškozeným o náhradě této škody nebo odčinění této újmy uzavře dohodu, anebo učiní jiná opatření k náhradě takové škody nebo odčinění takové újmy, a prohlásí, že souhlasí s podmíněným přerušením trestního stíhání.

Přítom státní zástupce přihlédne k povaze trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.

Trestní stíhání nelze podmíněně přerušit, byl-li trestný čin uvedený v doznání podle odstavce 1 písm. b) závažnější než zvlášť závažný zločin, k jehož objasnění se obviněný zavázal, pokud se obviněný podílel na spáchání zvlášť závažného zločinu, k jehož objasnění se zavázal, jako organizátor nebo návodce, pokud činem, uvedeným v doznání podle odstavce 1 písm. b), byla způsobena smrt nebo těžká újma na zdraví, nebo jestliže se obviněný, pokud jde o trestný čin uvedený v doznání podle odstavce 1 písm. b), považuje za zvlášť nebezpečného recidivistu (§ 108 odst. 1 trestního zákoníku).

Před rozhodnutím o podmíněném přerušení trestního stíhání státní zástupce obviněného vyslechne zejména k obsahu oznámení podle odstavce 1 písm. a) a k doznání podle odstavce 1 písm. b). Obviněného také vyslechne k tomu, zda si je vědom důsledků tohoto rozhodnutí. Před výslechem státní zástupce obviněného poučí o jeho právech a o podstatě institutu podmíněného přerušení trestního stíhání.

Je-li o trestném činu obviněného, jehož trestní stíhání má být podmíněně přerušeno, vedeno společné řízení s dalším spoluobviněným, vyloučí státní zástupce před rozhodnutím o podmíněném přerušení trestního stíhání trestní stíhání obviněného ze společného řízení (§ 23 odst. 1).

Nebyla-li škoda způsobená trestným činem uvedeným v doznání podle odstavce 1 písm. b) nahrazena nebo újma způsobená trestným činem jinak odčiněna, a nebyl-li prospěch získaný tímto trestným činem vydán, státní zástupce v rozhodnutí o podmíněném přerušení trestního stíhání uloží obviněnému, aby ve lhůtě, kterou zároveň stanoví, poškozenému škodu nahradil nebo újmu jinak odčinil, a aby v této lhůtě vydal prospěch získaný trestným činem.

Neplní-li obviněný povinnosti, k nimž se zavázal, nebo jsou-li dodatečně zjištěny skutečnosti, které by podmíněně přerušení trestního stíhání vylučovaly, státní zástupce rozhodne o pokračování v trestním stíhání.

Proti rozhodnutí podle odstavce 1, 5 a 6 může obviněný a poškozený podat stížnost, jež má odkladný účinek.

Obviněný, jehož trestní stíhání bylo podmíněně přerušeno, má při podávání výpovědi, ke které se zavázal, postavení svědka.

§ 306c

Zastavení trestního stíhání

Jestliže obviněný, u něhož bylo podmíněně přerušeno trestní stíhání podle § 306b, učinil v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď, ke které se zavázal, a tato výpověď významným způsobem přispěla k objasnění trestného činu uvedeného v § 306b odst. 1 písm. a), splnil uloženou povinnost vydat získaný prospěch a nahradit škodu nebo jinak odčinit újmu způsobenou trestným činem a v době od doznání podle § 306b odst. 1 písm. b) se nedopustil úmyslného trestného činu, rozhodne státní zástupce, který trestní stíhání podmíněně přerušil, o zastavení trestního stíhání; jinak rozhodne o pokračování v trestním stíhání.

Rozhodnout o zastavení trestního stíhání lze až po pravomocném ukončení trestního stíhání zvlášť závažného zločinu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, nikoli však dříve, než uplynula lhůta k podání dovolání nebo než bylo o takovém podaném opravném prostředku rozhodnuto.

Proti rozhodnutí podle odstavce 1 může obviněný a poškozený podat stížnost, jež má odkladný účinek.

§ 306d

Spolupracující obviněný

Zavázal-li se obviněný, který nespĺňuje podmínky pro podmíněné přerušení trestního stíhání, podat výpověď o zvlášť závažném zločinu uvedeném v § 306b odst. 1 písm. a) a dozná-li, že spáchal skutek, pro který je stíhán, může jej státní zástupce v obžalobě označit za spolupracujícího obviněného. Přitom přihlédne k povaze trestného činu uvedeného v doznání obviněného v porovnání s trestným činem, k jehož objasnění se obviněný zavázal, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním způsobil. Pro postup při označení spolupracujícího obviněného se ustanovení § 306b odst. 3 užije přiměřeně.

Jestliže spolupracující obviněný učinil v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď, ke které se zavázal, a tato výpověď významným způsobem přispěla k objasnění zvlášť závažného zločinu uvedeného v § 306b odst. 1 písm. a) a v době od doznání, že spáchal skutek, pro který je stíhán, se nedopustil úmyslného trestného činu, soud postupuje podle ustanovení zvláštního právního předpisu upravujících ukládání trestu spolupracujícímu obviněnému."

Poslanecký návrh na vydání zákona kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (korunní svědek) (sněmovní tisk č. 802 - návrh zákona nebyl přijat) převzal výše uvedená ustanovení, avšak Poslanecká sněmovna nepřehlasovala prezidentské veto tohoto zákona.

Zdroje:

Belgie - Loi contenant des règles relatives à la protection des témoins menacés et d'autres dispositions, 7.7. 2002 (Moniteur Belge 10.08.2002 p. 34665), web: <<http://reflex.raadvst-consetat.be/reflex/pdf/Mbbs/2002/08/10/76912.pdf>>.

Belgie - Code d'instruction criminelle, web: <<http://www.droitbelge.be/codes.asp#ins>>.

Belgie – Code pénal, web: <http://www.juridat.be/cgi_loi/loi_F.pl?cn=1867060801>.

Belgie - Loi relative à la répression des infractions graves aux conventions internationales de Genève du 12 août 1949 et aux protocoles I et II du 8 juin 1977, additionnels à ces conventions, web: <http://www.asf.be/AssisesRwanda2/fr/fr_JPI_loi16juin93.htm>.

Belgie - Loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques, web: <<http://reflex.raadvst-consetat.be/reflex/index.reflex?docid=56334&lang=fr>>.

Belgie - Loi du 15 juillet 1985 relative à l'utilisation de substances à effet hormonal ou à effet anti-hormonal chez les animaux, web: <<http://reflex.raadvst-consetat.be/reflex/index.reflex?docid=24512&lang=fr>>.

Belgie - Proposition de loi instaurant le régime des repentis, web: <<http://www.lachambre.be/FLWB/PDF/51/0358/51K0358001.pdf>>

Finsko - Rada Evropy, Replies to the questionnaire on the protection of witnesses and pentiti in relation to acts of terrorism – Finland, web: <http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/fight_against_terrorism/4_theme_files/witness_protection/Table%20of%20replies.asp#TopOfPage>.

Francie - Code de procédure pénale, web: <<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/RechercheSimplePartieCode?commun=CPROCP&code=CPROCPEL.rcv>>.

Francie - Loi n° 2004-204 du 9 mars 2004 portant adaptation de la justice aux évolutions de la criminalité, web: <<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/UnTexteDeJorf?numjo=JUSX0300028L>>.

Francie - Code pénal, web: <<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/RechercheSimplePartieCode?commun=CPENAL&code=CPENALLL.rcv>>.

Itálie - Codice di procedura penale, web: <<http://www.studiocelentano.it/codici/cpp/index.htm>>.

Itálie - Legge n. 82/1991, web: <http://www.giustizia.it/cassazione/leggi/l82_91.html>.

Itálie - Legge n. 45/2001, web: <http://www.giustizia.it/cassazione/leggi/l45_01.html>.

Itálie - Decreto n. 161/2004, web: <<http://gazzette.comune.jesi.an.it/2004/147/7.htm>>.

Lucembursko - Code pénal, web:

<http://www.legilux.public.lu/leg/textescoordonnes/codes/code_penal/cp_L2T05.pdf>

Lucembursko - Projet de loi renforçant le droit des victimes d'infractions pénales et améliorant la protection des témoins, web:

<<http://www.chd.lu/servlet/DisplayServlet?id=24577&path=/export/exped/sexpdata/Mag/004/007/026536.pdf>>

Lucembursko - Loi du 19 février 1973 concernant la vente de substances médicamenteuses et la lutte contre la toxicomanie, web:

<<http://www.legilux.public.lu/leg/a/archives/1973/0120303/0120303.pdf#page=3>>.

Lucembursko - Loi du 12 août 2003 portant 1) répression du terrorisme et de son financement 2) approbation de la Convention internationale pour la répression du financement du terrorisme, ouverte à la signature à New York en date du 10 janvier 2000., web:

<<http://www.legilux.public.lu/leg/search/resultHighlight/index.php?linkId=13&SID=91bb56c916318cc5975a6d4c360009f0>>.

Německo - Strafprozessordnung (StPO), web: <<http://bundesrecht.juris.de/stpo/>>.

Německo - Gesetz zur Harmonisierung des Schutzes gefährdeter Zeugen (Zeugenschutz-Harmonisierungsgesetz - ZSHG), web: <<http://www.lrz-muenchen.de/~rgerling/gesetze/zshg.html>>.

Německo - Strafgesetzbuch (StGB), web: <<http://bundesrecht.juris.de/stgb/index.html>>.

Německo - Gesetz zur Änderung des Strafgesetzbuches, der Strafprozeßordnung und des Versammlungsgesetzes und zur Einführung einer Kronzeugenregelung bei terroristischen Straftaten vom 9. Juni 1989, BGBl. 1989 I, 1059.

Portugalsko - Lei n.º 93/99, de 14 de Julho, que regula a aplicação de medidas para protecção de testemunhas em processo penal, web:

<http://www.policiajudiciaria.pt/html/legislacao/penal/lei93_99.htm>.

Rakousko - Sicherheitspolizeigesetz, web:

<http://www.parlinkom.gv.at/portal/page?_pageid=908,712407&_dad=portal&_schema=PORTAL>.

Rakousko - Strafprozeßordnung 1975 (StPO), web:

<http://www.sbg.ac.at/ssk/docs/stpo/stpo_index.htm>.

Rakousko - Strafgesetzbuch (StGB), web: <http://www.sbg.ac.at/ssk/docs/stgb/stgb_index.htm>.

Rada Evropy - Replies to the questionnaire on the protection of witnesses and pentiti in relation to acts of terrorism, web: <http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/witness_protection/Table%20of%20replies.asp#TopOfPage>.

Řecko - Chamilothoris I., Fight against organised crime in criminal law (Greece), web:

<<http://www1.law.umkc.edu/Library/IACL2006/FightAgainstOrganisedCrime/VA1Greece.pdf>>

USA - Organized Crime Control Act, 1970, Pub.L. No. 91-452.

USA - Witness Security Reform Act, 1984, Pub.L. No. 98-473.

USA - United States Code, web:

<http://www.law.cornell.edu/uscode/html/uscode18/usc_sec_18_00003521----000-.html>.

USA - Principles of Federal Prosecution, U.S. Department of Justice, web:

<http://www.usdoj.gov/usao/eousa/foia_reading_room/usam/title9/27mcrm.htm#9-27.600>.

USA – Federal Rules of Criminal Procedure, web: <<http://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/>>.

Španělsko - Ley organica 19/1994 de 23 Diciembre, de proteccion a testigos y peritos en causas criminales, web: <<http://www.informacion.cfnarra.es/asistenciavictimas/IJURIDICA/LO19-94.HTM>>.

Španělsko - Código penal, web: <<http://constitucion.rediris.es/legis/1995/lo10-1995.html>>

Švédsko – Polislag (1984:387), web: <<http://www.notisum.se/rnp/SLS/LAG/19840387.HTM>>.

Švédsko – Lag (1991:483) om fingerade personuppgifter, web:

<<http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19910483.HTM>>.

Švédsko – Folkbokföringslag (1991:481), web:

<<http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19910481.HTM>>.

Švédsko – Rättegångsbalk (1942:740), web:

<<http://www.notisum.se/index2.asp?iParentMenuID=236&iMenuID=314&iMiddleID=285&top=1&sTemplate=/template/index.asp>>

Švédsko – Wikstrom, Dolmen, World Factbook of Criminal Justice Systems - Sweden, web:

<<http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/ascii/wfbcjswe.txt>>.

Velká Británie - BBC News, Witness Protection: a change for the better?, web:

<<http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/959518.stm>>

Velká Británie - Youth Justice and Criminal Evidence Act, 1999, web:

<<http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1999/19990023.htm>>.

Velká Británie - Serious Organised Crime and Police Act, 2005, web:

<<http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2005/20050015.htm>>.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

29 octobre 2003

PROPOSITION DE LOI

instaurant le régime des repentis

(déposée par MM. Tony Van Parys et
Jo Vandeurzen)

SOMMAIRE

1. Résumé	3
2. Développements	4
3. Commentaire des articles	29
4. Proposition de loi	39

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

29 oktober 2003

WETSVOORSTEL

tot invoering van een spijtoptantenregeling

(ingediend door de heren Tony Van Parys
en Jo Vandeurzen)

INHOUD

1. Samenvatting	3
2. Toelichting	4
3. Artikelsgewijze toelichting	29
4. Wetsvoorstel	39

<i>cdH</i>	: Centre démocrate Humaniste
<i>CD&V</i>	: Christen-Democratisch en Vlaams
<i>ECOLO</i>	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
<i>FN</i>	: Front National
<i>MR</i>	: Mouvement Réformateur
<i>N-VA</i>	: Nieuw - Vlaamse Alliantie
<i>PS</i>	: Parti socialiste
<i>sp.a - spirit</i>	: Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.
<i>VLAAMS BLOK</i>	: Vlaams Blok
<i>VLD</i>	: Vlaamse Liberalen en Democraten

<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>
<i>DOC 51 0000/000 : Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</i>	<i>DOC 51 0000/000 : Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>
<i>QRVA : Questions et Réponses écrites</i>	<i>QRVA : Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>
<i>CRIV : Compte Rendu Intégral, avec à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (sur papier blanc, avec les annexes)</i>	<i>CRIV : Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (op wit papier, bevat ook de bijlagen)</i>
<i>CRIV : Version Provisoire du Compte Rendu intégral (sur papier vert)</i>	<i>CRIV : Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)</i>
<i>CRABV : Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)</i>	<i>CRABV : Beknopt Verslag (op blauw papier)</i>
<i>PLEN : Séance plénière (couverture blanche)</i>	<i>PLEN : Plenum (witte kaft)</i>
<i>COM : Réunion de commission (couverture beige)</i>	<i>COM : Commissievergadering (beige kaft)</i>

<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>	<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>
<i>Commandes :</i>	<i>Bestellingen :</i>
<i>Place de la Nation 2</i>	<i>Natieplein 2</i>
<i>1008 Bruxelles</i>	<i>1008 Brussel</i>
<i>Tél. : 02/ 549 81 60</i>	<i>Tel. : 02/ 549 81 60</i>
<i>Fax : 02/549 82 74</i>	<i>Fax : 02/549 82 74</i>
<i>www.laChambre.be</i>	<i>www.deKamer.be</i>
<i>e-mail : publications@laChambre.be</i>	<i>e-mail : publicaties@deKamer.be</i>

RÉSUMÉ

Het wetsvoorstel strekt ertoe een transparante wettelijke regeling te voorzien van strafverminderde maatregelen die mededaders of medeplichtigen kunnen worden toegezegd om hen ertoe aan te zetten met het criminele milieu te breken. In ruil voor een verval van de strafvordering, strafsluiting of –vermindering of een gunstiger regime van strafuitvoering voor de eigen misdrijven zullen deze getuigenissen kunnen afleggen omtrent de misdrijven gepleegd in het kader van een criminele organisatie en de daders ervan.

Het wetsvoorstel onderscheidt daarbij drie vormen van toezeggingen die door de procureur des Konings en federale procureur kunnen worden gedaan, dit naargelang de fase van de strafprocedure waarin de zaak van de spijtoptant zich bevindt. Naargelang de inhoud van de toezegging onderscheiden we met name een strafvorderings-, een straftoemettings- en een strafuitvoeringsvariant.

Bij de strafvorderingsvariant leidt de toezegging tot een verval van de strafvordering; bij de straftoemettingsvariant leidt deze tot de toepassing van een verschoningsgrond door de bodemrechter; bij de strafuitvoeringsvariant, leidt deze tot een gunstig advies of gunstige beslissing in het raam van de strafuitvoering vanwege de procureur des Konings en federale procureur, binnen het kader van hun bevoegdheden terzake.

Het wetsvoorstel houdt een omstandige en evenwichtige regeling in die in sterke mate rekening houdt met de rechten van de verdediging en de door het E.H.R.M gestelde vereisten dienaangaande.

Zo worden tal van procedurele waarborgen voorzien opdat de bodemrechter het gewicht van de getuigenis van de spijtoptant, dat maximaal als steunbewijs kan worden aangewend, naar waarde zou kunnen inschatten.

De transparantie en coherentie worden gewaarborgd door de coördinerende functie van de federale procureur, die de toezeggingen, vervat in schriftelijke memoranda, telkens mee ondertekent en daarvan een register bijhoudt.

Er worden mechanismen voorzien van subsidiariteit (de spijtoptantenregeling als 'laatste redmiddel') en proportionaliteit tussen het misdrijf gepleegd door de spijtoptant, waarvoor de toezeg-

SAMENVATTING

La proposition de loi vise à instaurer un régime légal transparent de mesures de réduction de peine en faveur des coauteurs ou complices afin d'inciter ceux-ci à rompre avec le milieu. En échange d'une extinction de l'action publique, d'une absolution ou d'une atténuation de peine ou encore d'un régime de détention plus favorable, ces personnes pourront témoigner à propos d'infractions commises dans le cadre d'une organisation criminelle ou contre les auteurs de ces infractions.

La proposition de loi distingue trois formes de promesses que le procureur du Roi et le procureur fédéral peuvent faire, selon la phase de la procédure pénale dans laquelle se trouve l'affaire du repent. La promesse peut en effet porter sur l'action publique, sur le taux de la peine ou encore sur l'exécution de celle-ci.

Dans le premier cas, la promesse aboutit à une extinction de l'action publique ; dans le deuxième cas, elle aboutit à l'application d'une cause d'excuse par le juge du fond ; enfin, dans le troisième cas, elle aboutit à un avis ou à une décision favorable du procureur du Roi ou du procureur fédéral en ce qui concerne l'exécution de la peine, chacun dans le cadre de ses compétences en la matière.

La proposition de loi prévoit un régime complet et équilibré, qui prend en compte les droits de la défense ainsi que les exigences prévues en la matière dans la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme.

C'est ainsi que de nombreuses garanties procédurales sont prévues afin de permettre au juge du fond d'apprécier la valeur du témoignage du repent, témoignage qui ne pourra être utilisé que comme preuve accessoire.

La transparence et la cohérence sont garanties par le rôle coordinateur du procureur fédéral, qui cosignera les mémorandums dans lesquels sont consignées les promesses qui ont été faites et qui tiendra un registre des mémorandums.

Des mécanismes sont prévus en ce qui concerne la subsidiarité (recours aux repentis en tant qu'ultime « planche de salut ») et la proportionnalité entre l'infraction commise par le repent, qui fait l'objet

ging wordt gedaan en het misdrijf waaromtrent inlichtingen worden verstrekt enerzijds (externe proportionaliteit), het voordeel verworven door de spijtoptant anderzijds (interne proportionaliteit). Zowel voor het misdrijf, gepleegd door de spijtoptant, als de misdrijven waaromtrent de getuigenissen worden afgelegd, zijn binnen het toepassingsgebied respectievelijk maximale en minimale limieten voorzien.

Tenslotte worden en blijven ook de rechten van de slachtoffers (ook zij die op het ogenblik van de toezegging nog onbekend zijn) gewaarborgd (zelfs bij een toezegging tot verval van strafvordering) door de erkenning van de burgerlijke aansprakelijkheid door de spijtoptant en een onweerlegbaar vermoeden van fout in diens hoofde.

d'une promesse, l'infraction à propos de laquelle le repenté fournit des informations (proportionnalité externe) et l'avantage obtenu par le repenté (proportionnalité interne). Des limites minimums et maximums sont prévues dans le cadre du champ d'application tant pour l'infraction commise par le repenté que pour les infractions à propos desquelles des témoignages sont recueillis.

Enfin, les droits des victimes (même si elles sont encore inconnues au moment de la promesse) sont et restent garantis (même en cas de promesse d'extinction de l'action publique) par la reconnaissance, par le repenté, de sa responsabilité civile et par l'existence, dans le chef de celui-ci, d'une présomption irréfragable de faute.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition de loi reprend le texte de la proposition de loi DOC 50 1384/001.

1. *Considérations préliminaires*

La présente proposition de loi s'inscrit dans le cadre de l'intention globale du parlement de créer un cadre légal pour une série de mesures particulières destinées à lutter contre la grande criminalité et le crime organisé.

Selon ses propres déclarations, le gouvernement considère en effet le renforcement de la lutte contre la grande criminalité et le crime organisé comme une priorité de la politique judiciaire. Celui-ci a dès lors, en toute logique, été retenu comme une des priorités dans la déclaration du gouvernement fédéral¹. Les auteurs estiment que le gouvernement opère là un choix judicieux et ils partagent entièrement le point de vue selon lequel il importe de renforcer la lutte contre le crime organisé tant en Belgique qu'au niveau européen.

Le Plan fédéral de sécurité et de politique pénitentiaire, élaboré par le ministre de la Justice, Marc Verwilghen, qui a emporté l'adhésion de l'ensemble du gouvernement et dont la mise en œuvre avait été confiée au ministre de la Justice, prévoit, lui aussi, un certain nombre de projets importants en la matière.

Il y a lieu d'attirer tout particulièrement l'attention sur le « projet 34 », qui prévoit que les résultats d'une étude commandée par le ministre de la Justice à l'Université de Gand et à l'Université libre de Bruxelles concernant, outre les aspects juridiques, les conséquences sur les plans pratique, organisationnel, social et financier du régime des repentis, seraient soumis au Parlement².

À cet égard, le ministre de la Justice a d'ailleurs déjà déclaré à plusieurs reprises, tant au parlement qu'à la presse, qu'il déposerait un projet de loi relatif au régime des repentis et ferait examiner ce projet dans la perspective plus large de la protection des témoins et, en particulier, du témoin anonyme.

¹ Voir l'accord de gouvernement conclu au niveau fédéral le 7 juillet 1999.

² Voir le Plan fédéral de sécurité et de politique pénitentiaire du 31 mai 1999, projet 34 : « Étude de l'instauration d'un régime des repentis – la protection des témoins – le témoin anonyme ».

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Dit wetsvoorstel neemt de tekst over van wetsvoorstel DOC 50 1384/001.

1. *Voorafgaande beschouwingen*

Het huidige wetsvoorstel kadert in de globale bedoeling van het parlement om een wettelijke regeling te voorzien voor een reeks bijzondere maatregelen ter bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit.

Naar eigen zeggen beschouwt de regering immers de verhoogde strijd tegen de zware en georganiseerde criminaliteit als een prioriteit van het justitieel beleid. Deze werd dan ook consequent als één van de prioriteiten in de federale regeringsverklaring aangestipt¹. De indieners zijn van mening dat de regering hiermee een correcte keuze maakt en onderschrijven ten volle het belang om de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit zowel op Belgisch als Europees niveau op te drijven.

Ook het Federaal Veiligheids- en Detentieplan dat door de minister van Justitie Marc Verwilghen werd uitgewerkt, dat de goedkeuring van de ganse regering mocht wegdragen en waarvan de minister van Justitie de regierol voor de uitwerking werd toebedeeld, voorziet ter zake in een aantal belangrijke projecten.

In het bijzonder dient te worden gewezen op het « project 34 », waarin wordt voorzien dat de resultaten van een onderzoek door de minister van Justitie besteld bij de Universiteit van Gent en de Universiteit Libre de Bruxelles omtrent zowel de juridische als de praktische, organisatorische, sociale en financiële consequenties van een spijtoptantenregeling zouden worden voorgelegd aan het parlement².

In dit verband stelde de minister van Justitie, overigens bij herhaling, zowel in het parlement als naar de pers toe, een wetsontwerp tot spijtoptantenregeling voor te zullen leggen en dergelijk voorstel binnen een breder perspectief van getuigenbescherming en inzonderheid ook de problematiek van de anonieme getuige te laten bekijken en bediscussiëren.

¹ Zie het federale regeerakkoord van 7 juli 1999.

² Zie het Federaal Veiligheids- en Detentieplan van 31 mei 1999, project 34: "De studie naar de invoering van een spijtoptantenregeling – de bescherming van getuigen – de anonieme getuige".

Le ministre de la Justice entendait ainsi mettre en œuvre les constatations faites par de nombreuses commissions d'enquête parlementaires et dans le cadre des rapports relatifs à la problématique de la criminalité organisée en Belgique.

Ainsi, les auteurs du *Rapport annuel 1998 – Criminalité organisée en 1997* du ministère de la Justice sont en effet parvenus, après une étude qualitative et quantitative du phénomène de la criminalité organisée, à la conclusion que l'on ne peut lutter efficacement contre ce type de grande criminalité qu'en adaptant le cadre légal et répressif, qu'en renforçant les moyens policiers et qu'en mettant au point et en adaptant continuellement les instruments utilisés pour étudier ce phénomène³.

La commission d'enquête parlementaire sur la criminalité organisée en Belgique s'est également penchée de manière circonstanciée sur ce problème. Dans son deuxième rapport intermédiaire, la commission d'enquête parlementaire est arrivée à la constatation générale que pour faire face à la grande criminalité, dans laquelle la criminalité organisée occupe une place de premier rang, les services de police ont mis au point un certain nombre de techniques spéciales d'enquête.

Alors que la commission d'enquête parlementaire a considéré qu'il était tout à fait incontestable que l'utilisation de techniques de ce genre est, en soi, indispensable pour lutter contre la criminalité organisée, elle a parallèlement stigmatisé l'utilisation de techniques spéciales d'enquête en dehors de tout cadre légal spécifique⁴.

En ce qui concerne plus spécifiquement la problématique des repentis, la commission d'enquête parlementaire a conclu que l'adoption de mesures de réduction de peine – qui, pour les délits liés au trafic de drogue et d'hormones, ont déjà prouvé leur utilité – peut inciter les coauteurs et les complices de tels délits à rompre avec le milieu criminel⁵.

³ Cf. X., *Rapport annuel 1998 – Criminalité organisée en 1997*, ministère de la Justice, 1998, 127.

⁴ Deuxième rapport intermédiaire fait par MM. Coveliers et Desmedt au nom de la commission d'enquête parlementaire sur la criminalité organisée en Belgique, 14 mai 1998, Doc. parl. Sénat, 1-326/8, p. 129, 1997-1998.

⁵ *Ibid.*, 132. Rapport final fait par MM. Coveliers et Desmedt au nom de la commission d'enquête parlementaire sur la criminalité organisée en Belgique, 8 décembre 1998, Doc. parl. Sénat, 1-326/9, p. 525, 1998-1999.

Daarmee wou de minister van Justitie uitvoering verlenen aan de vaststellingen van tal van parlementaire onderzoekscommissies en rapporten aangaande de problematiek van de georganiseerde criminaliteit in België.

Zo kwam men immers in het jaarverslag 1998 – georganiseerde criminaliteit 1997 van het ministerie van Justitie, na kwalitatief en kwantitatief onderzoek naar het fenomeen van de georganiseerde criminaliteit, tot de conclusie dat dit soort ernstige criminaliteit slechts op een doeltreffende wijze kan worden bestreden mits een aanpassing van het wettelijk en repressief kader en een verbetering van de politieke middelen, alsook de ontwikkeling en voortdurende aanpassing van de instrumenten aangewend om het fenomeen te bestuderen³.

Ook de parlementaire onderzoekscommissie naar de georganiseerde criminaliteit in België heeft zich uitvoerig over deze problematiek gebogen. In haar tweede tussentijds verslag kwam de parlementaire onderzoekscommissie tot de algemene vaststelling dat om het hoofd te bieden aan de zware criminaliteit, waarbij de georganiseerde criminaliteit een eersterangsplaats bekleedt, de politiediensten een aantal bijzondere opsporingsmethoden hebben ontwikkeld.

Waar de parlementaire onderzoekscommissie de noodzaak op zich van dergelijke methoden bij de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit buiten elke betwisting achtte, hekelde zij tegelijkertijd de aanwending van bijzondere opsporingstechnieken buiten elk specifiek wettelijk kader⁴.

Meer specifiek wat betreft de problematiek van de spijtoptanten concludeerde de parlementaire onderzoekscommissie dat het aannemen van strafverminderende maatregelen – die inzake drugs- en hormonenmisdriven reeds hun nut hebben bewezen – de mededaders of medeplichtigen kan aanzetten om te breken met het criminele milieu⁵.

³ Zie X., Jaarverslag 1998 – georganiseerde criminaliteit 1997, ministerie van Justitie, 1998, 127.

⁴ Tweede tussentijds verslag uitgebracht door de heren Coveliers en Desmedt namens de parlementaire onderzoekscommissie naar de georganiseerde criminaliteit in België, 14 mei 1998, *Parl. St.*, Senaat, 1997-1998, 1-326/8, 129.

⁵ *Ibid.*, 132. Eindverslag uitgebracht door de heren Coveliers en Desmedt namens de parlementaire onderzoekscommissie naar de georganiseerde criminaliteit in België, 8 december 1998, *Parl. St.*, Senaat, 1998-1999, 1-326/9, 525.

Certains membres du gouvernement actuel ont, par le passé, déposé à ce sujet une série de propositions de loi au Sénat.

C'est ainsi que M. Boutmans, qui est secrétaire d'État à la Coopération au développement au sein du gouvernement actuel, a, le 5 août 1996, déposé au Sénat une proposition de loi visant à accorder aux repentis une exemption temporaire et exceptionnelle de peine.⁶ M. Duquesne, l'actuel ministre de l'Intérieur, et M. Moerman ont, le 16 novembre 1998, déposé à la Chambre une proposition de loi accordant aux repentis une immunité pénale dans le cadre de la lutte contre le crime organisé⁷.

Enfin, le ministre de la Justice a, dans sa note de politique générale pour l'année budgétaire 2001, récemment consacré spécifiquement, au chapitre V, intitulé «Droit pénal et sécurité», un passage spécifique à la protection des témoins. Le ministre de la Justice déclare à cet égard qu'ont été élaborés, sur la base d'une étude scientifique, trois projets de loi qui devraient permettre à la justice de disposer de plus et de meilleures informations en matière d'activités criminelles. Un premier projet tend à instaurer une réglementation sur la protection des témoins menacés. Ce projet est complété par un avant-projet de loi qui concerne l'enregistrement des déclarations à l'aide de médias audiovisuels. Un troisième projet prévoit une réglementation pour les collaborateurs de la justice, c'est-à-dire les personnes qui font elles-mêmes l'objet de poursuites judiciaires, ou même d'une exécution de la peine, et qui procurent des informations aux autorités judiciaires en ce qui concerne certains délits importants commis par d'autres personnes. Ce projet de loi définirait les modalités selon lesquelles les autorités doivent réagir à de telles informations.

Jusqu'à présent, seul un projet concernant l'anonymat des témoins a cependant été soumis au parlement après que le Conseil d'État eut donné son avis. Par ailleurs, les projets de loi concernant la protection des témoins et l'enregistrement des déclarations seraient, selon le ministre de la Justice, également soumis pour avis au Conseil d'État.

Il s'avère toutefois que le projet de loi relatif aux auxiliaires de la justice, élaboré par le ministre de la Justice, n'est pas encore inscrit à l'ordre du jour et qu'il risque dès lors de ne pas pouvoir être adopté au cours de la législature actuelle. Il ressort en effet de récents communiqués de presse que le projet de loi du

Dienaangaande werden in het verleden reeds door een aantal leden van de huidige regering een aantal wetsvoorstellen in de Senaat ingediend.

Zo diende de heer Boutmans, binnen de huidige regering staatssecretaris voor ontwikkelingssamenwerking, op 5 augustus 1996 in de Senaat een wetsvoorstel in tot het invoeren van een tijdelijke en uitzonderlijke vrijstelling van straf voor medewerkers met het gerecht.⁶ Ook de heren Duquesne, huidige minister van Binnenlandse Zaken, en Moerman dienden op 16 november 1998 in de Senaat een wetsvoorstel in tot verlening van strafrechtelijke immunitéit aan medewerkers met het gerecht in het raam van de strijd tegen de georganiseerde misdaad⁷.

Recent wijdde tenslotte nog de minister van Justitie in zijn beleidsnota voor het begrotingsjaar 2001 onder het hoofdstuk V. «Strafrecht en veiligheid» een specifieke passus aan de getuigenbescherming. De minister van Justitie verklaart hierin dat op basis van wetenschappelijk onderzoek drie wetsontwerpen werden uitgewerkt die het gerecht moeten toelaten over meer en betere informatie te beschikken met betrekking tot criminele activiteiten. Een eerste ontwerp strekt tot het uitwerken van een regeling voor de bescherming van bedreigde getuigen, dat wordt aangevuld met een voorontwerp van wet betreffende het afnemen van verklaringen met behulp van audiovisuele media. Een derde ontwerp voorziet in een regeling voor medewerkers van het gerecht. Hieronder worden verstaan personen die zelf het voorwerp uitmaken van een gerechtelijke vervolging of zelfs van een strafuitvoering en die aan de gerechtelijke autoriteiten inlichtingen verschaffen omtrent bepaalde, door anderen gepleegde, zwaarwichtige misdrijven. Het wetsontwerp zou de wijze omschrijven hoe de overheid dient te reageren op dergelijke inlichtingen.

Tot op heden werd evenwel nog slechts een wetsontwerp omtrent de anonimiteit van de getuigen, na advies van de Raad van State, aan het parlement voorgelegd. Verder zouden volgens de minister van Justitie ook de wetsontwerpen inzake getuigenbescherming en het afnemen van verklaringen met behulp van audiovisuele middelen voor advies bij de Raad van State voorliggen.

Het door de minister van Justitie uitgewerkte wetsontwerp inzake de medewerkers van het gerecht blijft evenwel nog niet aan de orde en dreigt dan ook binnen de huidige legislatuur niet te worden goedgekeurd. Uit recente persberichten is immers gebleken dat het wetsontwerp van de minister van Justitie niet de goedkeu-

⁶ Doc., Sénat, 1995-96, n°1-403/1.

⁷ Doc., Chambre, 1998-99, n° 1813/1

⁶ Parl. St., Senaat, 1995-96, nr. 1-403/1.

⁷ Parl. St., Senaat, 1998-99, nr. 1813/1

ministre de la Justice n'a pas emporté l'adhésion du gouvernement, en dépit de la déclaration du gouvernement fédéral et de l'approbation du Plan fédéral de sécurité et de politique pénitentiaire.

Convaincus qu'il y a lieu de mettre en oeuvre les constatations faites par de nombreuses commissions d'enquête à ce propos, que leur mise en oeuvre ne peut plus être différée et qu'il faut donner au ministre de la Justice la possibilité de mettre à exécution un des projets importants prévus par le Plan fédéral de sécurité et de politique pénitentiaire, les auteurs ambitionnent, en déposant la présente proposition de loi, d'initier le débat parlementaire sur la problématique des repentis, afin que l'utilisation de repentis puisse encore être réglementée au cours de la présente législature.

2. Étude préalable

En septembre 1996, il avait été demandé à l'Université de Gand de réaliser une étude scientifique, notamment sur la problématique des repentis. Cette étude, dont le rapport définitif a été transmis au ministère de la Justice fin 1997, comportait l'étude de la problématique générale du témoignage en matière pénale, un historique concernant les repentis, une étude de droit comparé détaillée et une étude concernant la législation belge *de lege lata* en la matière, la jurisprudence et la doctrine. Enfin, un certain nombre de conclusions avaient été formulées, sur la base des résultats de l'étude, à propos de la question de savoir si un régime légal des repentis serait ou non possible et admissible d'un point de vue scientifique et juridique et, dans l'affirmative, à quelles conditions et selon quelles modalités.

Au cours de la législature précédente, dans le cadre du groupe de travail « criminalité organisée » (créé au sein du ministère de la Justice) présidé par un représentant du ministre de la Justice, les constatations et les conclusions de cette enquête ont été abondamment analysées et commentées par des membres ou des représentants des anciens services de police généraux (de la gendarmerie, de la police communale et de la police judiciaire près les parquets), du service de la politique criminelle et de la direction générale de la législation pénale et des droits de l'homme, par les magistrats nationaux, par le collège des procureurs généraux, des procureurs du Roi et des juges d'instruction et par des experts-professeurs issus du monde universitaire.

ring van de regering vermag weg te dragen, de federale regeringsverklaring en de goedkeuring van het Federaal Veiligheids- en Detentieplan ten spijt.

Vanuit de overtuiging dat de vaststellingen van talrijke onderzoekscommissies dienaangaande moeten worden uitgevoerd, dat de uitvoering hiervan niet langer op zich mag laten wachten en de minister van Justitie de mogelijkheid moet worden geboden één van de belangrijke projecten van het Federaal Veiligheids- en Detentieplan uit te voeren, ambieren de indieners met het neerleggen van dit wetsvoorstel alsnog het parlementaire debat omtrent de problematiek van de spijtoptanten aan te vangen om nog binnen de huidige legislatuur te komen tot een wettelijke regeling van het gebruik van spijtoptanten.

2. Voorafgaand onderzoek

In september 1996 werd de Universiteit Gent verzocht om een wetenschappelijk onderzoek uit te voeren naar onder meer de problematiek van de spijtoptanten. Het onderzoek, waarvan het definitieve onderzoeksrapport aan het ministerie van Justitie werd overgemaakt eind 1997, omvatte de studie van de algemene problematiek van de getuigenis in strafzaken, een historische achtergrond aangaande de spijtoptanten, een uitgebreid rechtsvergelijkend onderzoek en een onderzoek naar de desbetreffende Belgische wetgeving *de lege lata*, de rechtspraak en de rechtsleer. Tenslotte werden op grond van de bevindingen uit het onderzoek een aantal conclusies geformuleerd met betrekking tot de vraag of een wettelijke spijtoptantenregeling vanuit wetenschappelijk-juridisch standpunt al dan niet mogelijk en toelaatbaar zou zijn en zo ja onder welke voorwaarden en volgens welke nadere regelingen.

De bevindingen en conclusies van dit onderzoek werden onder de vorige legislatuur in het kader van de werkgroep georganiseerde criminaliteit (opgericht in de schoot van het ministerie van Justitie) onder het voorzitterschap van een vertegenwoordiger van de minister van Justitie uitvoerig geanalyseerd en becommentarieerd door verschillende leden/vertegenwoordigers van de voormalige algemene politiediensten (de rijkswacht, de gemeentepolitie en de gerechtelijke politie bij de parketten), de dienst voor strafrechtelijk beleid, het directoraat-generaal strafwetgeving en rechten van de mens, de nationaal magistraten, het college van procureurs-generaal, procureurs des Konings en onderzoeksrechters en experten-professoren uit de academische wereld.

On peut dire, d'une manière générale, que cet aréopage a estimé qu'il devait effectivement être possible, dans certaines circonstances d'appliquer un régime pour les repentis, mais que cela devait certes rester l'exception.

Les 8 et 9 octobre 1998, un colloque sur la réforme de la procédure pénale s'est tenu au Sénat sous les auspices du ministre de la Justice, colloque auquel ont été invités des membres du parlement, de la magistrature assise et debout et des associations professionnelles de magistrats et d'avocats, ainsi que les responsables des services de police et des associations et organes concernés par la procédure pénale et, plus particulièrement, par l'accueil et l'aide aux victimes. Lors de ce colloque, un exposé intitulé « règles dérogatoires concernant les organisations criminelles, encouragement et facilitation du témoignage dans le cadre de la procédure pénale, repentis et renversement de la charge de la preuve concernant l'origine de biens dont on soupçonne qu'ils sont le produit du crime organisé » a été présenté et a donné lieu à un débat entre les participants.

La présente proposition de loi est donc la résultante des conclusions sur lesquelles ont débouché les recherches effectuées par l'université de Gand, de l'apport du groupe de travail « criminalité organisée », du colloque des 8 et 9 novembre 1998 et de l'analyse de la commission parlementaire d'enquête sur la criminalité organisée en Belgique.

3. Les lignes de force

Les auteurs de la proposition de loi sont conscients des objections d'ordre éthique qui s'opposent à la conclusion d'accords entre la justice et des criminels ou – en d'autres termes – à la poursuite de voleurs par l'entremise de voleurs. Ils se rendent aussi compte qu'indépendamment de leur utilité potentielle, de tels accords risquent de manquer le but poursuivi et que certains acteurs tenteront de faire un usage abusif du régime des repentis.

Compte tenu toutefois de l'évolution actuelle du phénomène criminel et de l'incapacité manifeste de la justice à lutter efficacement contre certaines formes de criminalité organisée et de grand banditisme à l'aide des méthodes traditionnelles de recherche et de poursuite, ils estiment devoir conclure qu'il faut malgré tout prévoir la possibilité de recourir à des repentis dans certaines circonstances et à certaines conditions très strictes.

Algemeen mag worden gesteld dat deze vergadering het er over eens was dat een spijtoptantenregeling in bepaalde omstandigheden inderdaad mogelijk moet zijn, weliswaar als een uitzonderingsregime.

Op 8 en 9 oktober 1998 werd onder auspiciën van de minister van Justitie in de Senaat een colloquium gehouden over de hervorming van het strafprocesrecht waarbij uitgenodigd waren leden van het parlement, de zittende en de staande magistratuur, de beroepsverenigingen van magistraten, advocaten, de verantwoordelijken van politiediensten en de verenigingen en organen die worden betrokken bij de strafprocedure, meer bepaald voor de opvang van en de hulp aan slachtoffers. Op dit colloquium werd onder meer een uiteenzetting gehouden met de titel 'afwijkende regels betreffende de criminele organisaties, aanmoediging en vergemakkelijking van het getuigenis, de spijtoptanten en de omkering van de bewijslast met betrekking tot de oorsprong van de goederen waarvan wordt vermoed dat zij voortkomen uit de georganiseerde misdaad' en werd betreffende dit onderwerp door de deelnemers in debat getreden.

Het ingediende wetsvoorstel is derhalve het resultaat van de bevindingen van het onderzoek uitgevoerd door de Universiteit Gent, de inbreng van de werkgroep georganiseerde criminaliteit, het colloquium van 8 en 9 oktober 1998 en van de analyse door de parlementaire onderzoekscommissie naar de georganiseerde criminaliteit in België.

3. De krachtlijnen

De indieners van het wetsvoorstel onderkennen de ethische bezwaren tegen het maken van afspraken door justitie met criminelen of - anders gezegd - tegen het vervolgen van dieven met dieven. Tevens zijn zij zich bewust van het niet-onbestaande risico dat bij dergelijke afspraken, onverminderd het potentiële nut ervan - het beoogde doel wordt voorbijgeschoten en bepaalde actoren de spijtoptantenregeling zullen trachten te misbruiken.

Gezien evenwel de hedendaagse evolutie van het criminaliteitsfenomeen en gezien het klaarblijkelijke onvermogen van de justitie om ten aanzien van bepaalde vormen van georganiseerde, zware criminaliteit met behulp van de traditionele opsporings- en vervolgingsmethoden daadwerkelijke successen te behalen, menen zij toch te moeten besluiten dat een spijtoptantenregeling in bepaalde omstandigheden en onder zekere strikte voorwaarden mogelijk moet zijn.

L'application éventuelle d'un régime des repentis amènera dès lors inévitablement les autorités judiciaires à mettre minutieusement en balance des intérêts divergents, contradictoires et délicats.

Il y a lieu à cet égard d'énoncer comme principe de base que toute collaboration de la justice avec des criminels ne peut être autorisée qu'à titre exceptionnel. C'est la raison pour laquelle la présente proposition de loi prévoit explicitement que l'application de cette réglementation se limite au domaine du grand banditisme et de la criminalité organisée⁸.

L'enquête préliminaire de droit comparé⁹ a montré qu'en général, il existe trois possibilités. Il y a tout d'abord le régime des repentis qui se situe au niveau de la politique de poursuite, c'est-à-dire la variante s'inscrivant dans le cadre de l'action publique. Il y a ensuite la variante « fixation de la peine », qui se situe au niveau des juridictions de jugement. Enfin, le régime des repentis peut également se situer au niveau de l'exécution de la peine.

Nous avons choisi de ne pas limiter à une seule phase de la procédure pénale la possibilité d'accorder certains avantages à des complices ou à des coauteurs en échange de la fourniture de certains moyens de preuve. La raison pour laquelle nous avons fait ce choix délibéré est que nous avons constaté que chaque instruction criminelle se caractérise par des circonstances concrètes différentes et appelle des solutions différentes. Un régime des repentis ne permettant d'accorder des avantages en échange d'informations qu'au cours d'une seule phase de la procédure pénale donnera des résultats nettement moins satisfaisants. Pour obtenir les meilleurs résultats et les informations les plus pertinentes sur le plan de la technique de recherche, il convient d'organiser le régime des repentis de telle manière que l'on puisse obtenir des renseignements le plus rapidement possible, c'est-à-dire dès l'instruction préparatoire, et pas seulement au cours de l'instruction sur le fond ou au cours de la phase de l'exécution de la peine.

⁸ Voir : Loi du 10 janvier 1999 relative aux organisations criminelles, *Moniteur belge* du 26 février 1999, 5812 ; Rapport final fait par MM. Coveliers et Desmedt au nom de la commission parlementaire chargée d'enquêter sur la criminalité organisée en Belgique, 8 décembre 1998, Doc. Sénat, 1998-1999, 1-326/9. 31-34 et 87-95.

⁹ T. DE MEESTER et PH. TRAEEST, Rapport d'enquête sur les repentis, l'encouragement et la facilitation du témoignage dans le cadre de la procédure pénale et le renversement de la charge de la preuve concernant l'origine de biens dont on soupçonne qu'ils sont le produit d'une activité liée au crime organisé, pour le compte du ministère de la Justice, 1996-1997, inédit, 331 p.

De eventuele toepassing van een spijtoptantenregeling zal in hoofde van de gerechtelijke overheden dan ook onvermijdelijk een zorgvuldig afwegen van uiteenlopende, tegenstrijdige en delicate belangen vereisen,

Hierbij dient onverminderd als uitgangspunt te worden aanvaard dat elke samenwerking van justitie met criminelen slechts ten uitzonderlijke titel kan toegelaten worden. Daarom werd in het huidige wetsvoorstel er uitdrukkelijk voor geopteerd de toepassing ervan te beperken tot de sfeer van de zware en de georganiseerde criminaliteit⁸.

Uit de voorafgaande rechtsvergelijkende studie⁹ is gebleken dat er, in het algemeen, drie mogelijke variaties bestaan. Allereerst is er de spijtoptantenregeling die zich situeert op het niveau van het vervolgingsbeleid, de strafvorderlijke variant. Daarnaast is er de straftoemingsvariant, die zich situeert op het niveau van de vonnisgerechten. Tenslotte kan ook op het niveau van de strafuitvoering een rol weggelegd zijn voor een spijtoptantenregeling.

Met het voorliggende wetsvoorstel wordt ervoor gekozen de mogelijkheid tot het verstrekken van bepaalde voordelen aan medeplichtigen of mededaders in ruil voor de verstrekking van bewijsmiddelen niet te beperken tot één bepaalde fase van het strafrechtelijk proces. De achterliggende reden van deze bewuste keuze is de vaststelling dat elk strafrechtelijk onderzoek gekenmerkt wordt door verschillende concrete omstandigheden en verscheidene oplossingen behoeft. Een spijtoptantenregeling die slechts toelaat in één enkele fase van het strafproces voordelen te verstrekken in ruil voor informatie, zal in veel mindere mate een bevredigend resultaat opleveren. Om op opsporings-technisch gebied de beste resultaten en de meest relevante informatie te verwerven dient de spijtoptantenregeling zo georganiseerd te worden dat zo vroeg mogelijk, nog tijdens het vooronderzoek, inlichtingen kunnen bekomen worden en niet uitsluitend tijdens het onderzoek ten gronde of tijdens de fase van de strafuitvoering.

⁸ Zie: Wet van 10 januari 1999 betreffende de criminele organisaties, *B.S.*, 26 februari 1999, 5812; Eindverslag uitgebracht door de heren Coveliers en Desmedt namens de parlementaire onderzoekscommissie naar de georganiseerde criminaliteit in België, 8 december 1998, *Parl.St.*, Senaat, 1993-1999, 1-326/9. 31-34 en 87-95.

⁹ T. DE MEESTER en PH. TRAEEST, Onderzoeksrapport met betrekking tot spijtoptanten, aanmoediging en vergemakkelijking van de getuigenis in het kader van de strafrechtspleging en de omkering van bewijslast aangaande de herkomst van goederen waarvan wordt vermoed dat zij voortkomen uit een met de georganiseerde criminaliteit verbonden activiteit, in opdracht van het ministerie van Justitie, 1996-1997, niet uitgegeven, 331 p.

Aussi avons-nous élaboré, pour chaque phase de la procédure pénale – l’instruction préparatoire, l’instruction sur le fond et l’exécution de la peine –, des régimes des repentis spécifiques, qui doivent pouvoir être appliqués en parallèle, en fonction des circonstances propres à la cause.

Il est essentiel que l’on puisse offrir, dans une certaine mesure, des garanties au repentant quant à l’obtention des avantages promis, d’abord pour trouver les candidats-repentis dont on a besoin et, ensuite, pour préserver la crédibilité du système. En outre, il s’indique de pouvoir offrir des avantages suffisamment intéressants – dans les limites de ce qui est moralement acceptable –, faute de quoi le système ne donnera guère de résultats.

Enfin, il ressort d’expériences faites à l’étranger que, notamment dans le cadre de la grande criminalité organisée, le succès du régime des repentis passe par la prise de mesures et de dispositions particulières de nature à garantir la sécurité des repentis et de leur entourage.

4. Les conditions générales de l’application du régime des repentis

Quatre principes doivent constituer le fil rouge du régime des repentis, quelle que soit la phase à laquelle il est appliqué, à savoir le principe de légalité, le principe de subsidiarité, le principe de proportionnalité et le principe de contrôle¹⁰.

4.1. Le principe de légalité

Tout comme la commission parlementaire chargée d’enquêter sur la criminalité organisée¹¹, nous estimons que l’octroi de certains avantages à des complices et/ou coauteurs en échange de leur collaboration avec la justice, sous la forme de preuves (notamment leur témoignage), est une question trop délicate pour que l’on puisse se fonder simplement sur une base prétorienne. Étant donné qu’il déroge aux règles de procédure pénale applicables et qu’il peut se heurter aux droits fondamentaux de certaines parties litigantes, le régime des repentis doit être suffisamment accessible et précis et faire dès lors l’objet d’une loi au sens strict.

¹⁰ Voir, à cet égard, le deuxième rapport intermédiaire fait au nom de la commission parlementaire chargée d’enquêter sur la criminalité organisée en Belgique par MM. Coveliers et Desmedt, 14 mai 1998, Doc Sénat 1-326/8, 1997-1998, 53-55 et 62-63.

¹¹ *Supra*.

Daarom wordt in het voorliggende wetsvoorstel voor elke fase van het strafproces - de fase van het vooronderzoek, de fase ten gronde, en de strafuitvoeringsfase - een geëigende spijtoptantenregeling uitgewerkt die naast elkaar moeten kunnen worden toegepast, naargelang de omstandigheden eigen aan de zaak.

Het is essentieel dat in hoofde van de spijtoptant tot op zekere hoogte garanties kunnen worden geboden met betrekking tot het bekomen van de beloofde voordelen, om in de eerste plaats de nodige kandidaat-spijtoptanten te vinden en het systeem bovendien geloofwaardig te houden. Daarnaast moeten aan de spijtoptanten - binnen de perken van het moreel haalbare - ook voldoende interessante voordelen kunnen geboden worden, zoniet zal het systeem weinig resultaten teweegbrengen.

Tenslotte is uit de ervaringen in het buitenland gebleken dat een spijtoptantenregeling, met name in het kader van zeer zware, georganiseerde criminaliteit, pas succesvol kan zijn indien ze gepaard gaat met bijzondere maatregelen en voorzieningen die de persoonlijke veiligheid van de spijtoptanten en hun naaste omgeving kunnen garanderen.

4. De algemene voorwaarden voor de toepassing van een spijtoptantenregeling

Vier principes dienen de rode draad te vormen van een spijtoptantenregeling, in welke fase ze ook zou worden toegepast, met name het legaliteitsbeginsel, het subsidiariteitsbeginsel, het proportionaliteitsbeginsel en het controlebeginsel¹⁰.

4.1. Legaliteitsbeginsel

Met de parlementaire onderzoekscommissie naar de georganiseerde criminaliteit¹¹ menen de indieners dat het verstrekken van bepaalde voordelen aan medeplichtigen en/of mededaders in ruil voor hun medewerking met het gerecht door de verschaffing van bewijsmiddelen (met name hun getuigenis), te delicaat is om op louter praetoriaanse basis te laten steunen. Aangezien de spijtoptantenregeling afwijkt van de algemeen toepasselijke strafprocesrechtelijke rechtsregels en mogelijkwijze in conflict komt met de grondrechten van bepaalde procespartijen, dient ze voldoende toegankelijk en voldoende precies te zijn en dient ze derhalve te worden ingeschreven in een wet *sensu stricto*.

¹⁰ Zie in dit verband ook het tweede tussentijds verslag uitgebracht door de heren Coveliers en Desmedt namens de parlementaire onderzoekscommissie naar de georganiseerde criminaliteit in België, 14 mei 1998. Gedr.St., Senaat. 1997-1998, 1-326/8, 53-55 en 62-63.

¹¹ *Supra*.

Il convient, lors de l'élaboration de cette loi, d'accorder toute l'attention requise aux garanties qui s'imposent afin de préserver les droits de la défense, les droits fondamentaux de toutes les personnes concernées et la dignité de la justice et afin de pouvoir contrôler la crédibilité des déclarations des repentis dans le cadre de la découverte de la vérité et de pouvoir éviter les erreurs judiciaires.

4.2. Principe de subsidiarité

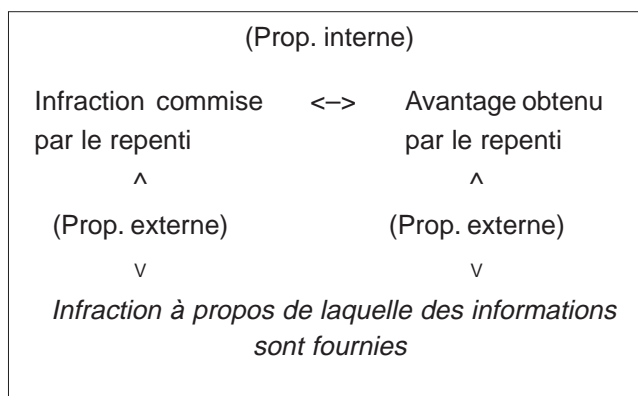
La coopération entre la justice et les criminels, et plus particulièrement l'octroi de certains suppléments à des personnes qui se sont rendues coupables d'infractions, n'est permise qu'en dernier recours, lorsqu'aucun autre moyen raisonnable ne permet d'atteindre le même objectif, à savoir la poursuite des grands criminels et la lutte contre les formes les plus graves de criminalité, deux éléments indispensables pour préserver l'ordre public et l'État de droit.

Quand, en revanche, les méthodes traditionnelles de recherche et de poursuite suffisent, il convient d'éviter de recourir à cette technique.

4.3 Principe de proportionnalité

Il convient de garantir un certain équilibre à différents niveaux.

Le schéma suivant donne un aperçu de cet équilibre:

4.3.1. Il faut d'abord qu'il existe une proportionnalité entre, d'une part, la mesure dans laquelle on réduit ou supprime la « punissabilité » de *l'infraction commise par le repent* et, d'autre part, *la gravité de l'infraction pour la découverte et/ou l'élucidation de laquelle le repent* fournit des informations (proportionnalité externe).

Bij de wettelijke regulering dient de nodige aandacht uit te gaan naar de proceswaarborgen die vereist zijn teneinde de rechten van verdediging, de fundamentele grondrechten van alle betrokkenen en de waardigheid van het gerecht te vrijwaren en teneinde in het kader van de waarheidsvinding de geloofwaardigheid van de verklaringen van spijtoptanten te kunnen controleren en rechtsdwalingen te kunnen vermijden.

4.2 Subsidiariteitsbeginsel

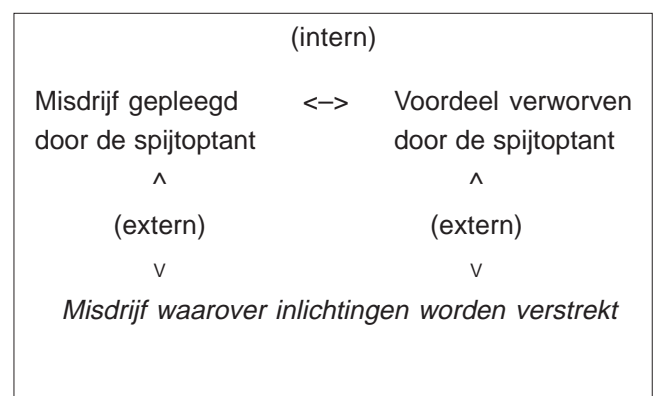
De samenwerking tussen justitie en criminelen, en in het bijzonder het verlenen van zekere toegiften aan personen die zich schuldig hebben gemaakt aan een misdrijf, is uitsluitend geoorloofd als laatste redmiddel, wanneer op geen enkele andere redelijke wijze hetzelfde doel kan worden bereikt, nl. de vervolging van zware criminelen en de bestrijding van ernstige vormen van criminaliteit, noodzakelijk ter vrijwaring van de openbare orde en van de rechtsstaat.

Wanneer daarentegen de traditionele opsporings- en vervolgingsmethoden volstaan, dient de aanwending van deze techniek vermeden te worden.

4.3 Proportionaliteitsbeginsel

Er dient op verschillende niveaus een zeker evenwicht gegarandeerd te worden.

Het volgende schema geeft hiervan een overzicht:

4.3.1. In de eerste plaats dient er een proportionaliteit te bestaan tussen de mate waarin de strafwaardigheid wordt verminderd of opgeheven van *het misdrijf gepleegd door de spijtoptant*, enerzijds, en de ernst van *het misdrijf ter ontdekking en/of opheldering waarvan de spijtoptant informatie verstrekt*, anderzijds (externe proportionaliteit).

Bien qu'il soit difficile, en termes généraux et dans l'abstrait, de définir des critères auxquels il faut satisfaire pour respecter le principe de proportionnalité, il est quand même possible – pour éviter les excès – de fixer certaines limites, aussi bien en ce qui concerne l'infraction commise par le candidat-repentant qu'en ce qui concerne les infractions pour l'élucidation et la poursuite desquelles on recourt au régime des repentis.

En ce qui concerne l'infraction commise par le repentant, il y a lieu d'éviter que le régime des repentis ne soit appliqué lorsque cette infraction est de même gravité ou plus grave que celle pour la découverte et/ou l'élucidation de laquelle le repentant fournit des informations.

Il faut également exclure toute application du régime des repentis pour certaines infractions très graves commises par le repentant. Pour d'autres infractions graves commises par le repentant, on peut choisir d'exclure certains avantages (par exemple, réduction de peine ou exemption de peine et de limiter l'application du régime à d'autres avantages ou octroi d'un régime plus favorable pour l'exécution de la peine).

En revanche, il ne faut pas qu'il existe nécessairement une relation directe entre l'infraction commise par le repentant et l'infraction que l'on tente d'élucider en recourant au régime des repentis. C'est ainsi qu'il n'est pas nécessaire que le repentant soit lui-même membre de l'organisation criminelle au sujet de laquelle il donne des informations.

En ce qui concerne les infractions pour l'élucidation et la poursuite desquelles le régime des repentis peut être appliqué, nous avons choisi de limiter l'application dudit régime aux enquêtes concernant des infractions commises dans le cadre d'une organisation criminelle et des infractions graves visées à l'article 90ter, § 2, du Code d'instruction criminelle.

4.3.2. Il doit en outre y avoir aussi une proportionnalité entre l'avantage obtenu par le repentant, d'une part, et la gravité de l'infraction pour la découverte et/ou l'élucidation de laquelle le repentant fournit des informations, d'autre part.

Il serait inadmissible que des personnes ayant commis des infractions graves obtiennent un quelconque avantage pour avoir fourni des informations à propos d'infractions mineures. Il faut éviter qu'un repentant qui n'a pu fournir que des informations peu pertinentes ou utiles à la justice puisse bénéficier d'une importante atténuation de sa peine, voire d'une absolution. Le repentant doit vraiment mériter sa récompense. C'est la

Hoewel het moeilijk is in het algemeen en in abstracto maatstaven vast te leggen om aan dit proportionaliteitsbeginsel te voldoen, is het toch mogelijk om - teneinde excessen te vermijden - zekere grenzen vast te leggen, zowel aan de zijde van de misdrijven gepleegd door de kandidaat-spijtoptant, als aan de zijde van de misdrijven ter opheldering en vervolging waarvan de spijtoptantenregeling wordt toegepast.

Aan de zijde van het misdrijf gepleegd door de spijtoptant, dient vermeden te worden dat de spijtoptantenregeling toegepast zou worden wanneer dat misdrijf van gelijke ernst of ernstiger zou zijn dan het misdrijf ter ontdekking/opheldering waarvan informatie wordt verstrekt.

Verder dient elke toepassing van de spijtoptantenregeling voor bepaalde zeer ernstige misdrijven, gepleegd door de spijtoptant te worden uitgesloten. Voor andere ernstige misdrijven kan gekozen worden voor een uitsluiting van bepaalde voordelen (bijvoorbeeld sepot, strafuitsluiting) en beperking tot andere (bijvoorbeeld strafvermindering, gunstiger strafuitvoeringsregime)

Daarentegen dient er niet noodzakelijkerwijze een rechtstreeks verband te bestaan tussen het misdrijf gepleegd door de spijtoptant en het misdrijf ter opheldering waarvan de regeling kan worden toegepast. Zo is het niet noodzakelijk dat de spijtoptant zelf lid is van de criminele organisatie waarover hij inlichtingen verstrekt.

Aan de zijde van de misdrijven ter opheldering en vervolging waarvan de spijtoptantenregeling kan worden toegepast werd ervoor gekozen de toepassing van de spijtoptantenregeling te beperken tot het onderzoek naar misdrijven gepleegd in het kader van een criminele organisatie en naar zware misdrijven, zoals deze worden omschreven in artikel 90ter, § 2, Sv.

4.3.2. Daarnaast dient er tevens een proportionaliteit te bestaan tussen *het voordeel verworven door de spijtoptant*, enerzijds, en de ernst van *het misdrijf ter ontdekking en/of opheldering waarvan de spijtoptant informatie verstrekt*, anderzijds.

Het is ongeoorloofd dat personen die zware misdrijven hebben gepleegd, voordelen zouden verwerven voor het verstrekken van informatie aangaande bagatel-misdrijven. De situatie dient vermeden te worden waarbij de spijtoptant een belangrijke strafvermindering of zelfs strafuitsluiting verwerft, terwijl hij voor justitie slechts weinig relevante of nuttige informatie kon verstrekken. De spijtoptant moet zijn beloning werkelijk verdienen.

raison pour laquelle la proposition de loi fixe certaines conditions auxquelles les informations fournies par le repentant doivent satisfaire.

La mesure dans laquelle la « punissabilité » des infractions commises par le repentant est réduite en échange des informations qu'il fournit, doit être corrélée à la gravité des infractions à propos desquelles des informations sont fournies. En d'autres termes, la récompense dont le repentant bénéficie doit être proportionnelle à la gravité des infractions qu'il dénonce.

4.3.3. Enfin, il faut également qu'il y ait un équilibre entre l'infraction commise par le repentant lui-même, d'une part, et les avantages procurés au repentant, d'autre part.

Certaines restrictions ont été prévues dans la proposition de loi afin de faire en sorte que le candidat repentant qui a commis des infractions très graves ne puisse obtenir aucun avantage ou ne puisse obtenir que certains avantages.

4.4. Le principe du contrôle

Un mécanisme de contrôle efficace doit être mis en place en cas d'application du régime des repentants. Le risque d'abus et d'erreurs judiciaires n'est en effet pas exclu.

Promettre ou non un certain avantage à un repentant potentiel en échange d'un témoignage constitue une décision d'opportunité, qui doit concrètement être prise soit par le procureur du Roi, soit par le procureur fédéral, qui est en effet responsable de l'exercice de l'action publique. Celui-ci devra apprécier quels intérêts priment dans l'intérêt public. Eu égard au caractère précaire du régime des repentants, la proposition de loi prévoit que le ministre de la Justice fera rapport, une fois par an, au parlement sur les différentes modalités d'application dudit régime.

En revanche, le contrôle de légitimité est autant que possible confié au pouvoir judiciaire, afin de préserver les intérêts de toutes les parties concernées (les personnes à charge desquelles seront utilisées les informations ainsi obtenues, le repentant et les parties civiles). Les juridictions de jugement (et éventuellement les juridictions d'instruction) en particulier devront apprécier si le repentant a droit ou non aux avantages promis, d'une part, et si les déclarations faites par le repentant en échange de certains avantages sont suffisamment fiables pour servir de preuves, d'autre part.

Daarom werd in het wetsvoorstel in bepaalde voorwaarden voorzien waaraan de door de spijtoptant verstrekte informatie moet voldoen.

De mate waarin de strafwaardigheid van de misdrijven gepleegd door de spijtoptant verminderd wordt in ruil voor de door hem verstrekte inlichtingen, dient gerelateerd te worden aan de ernst van de misdrijven waarover inlichtingen worden verstrekt. Met andere woorden dient de spijtoptant in grotere mate te worden beloond naarmate hij over ernstigere misdrijven inlichtingen verstrekt.

4.3.3. Tenslotte dient evenzeer een evenwicht te bestaan tussen het misdrijf gepleegd door de spijtoptant zelf, enerzijds, en de aan de spijtoptant verleende voordelen, anderzijds.

Zekere beperkingen werden in het wetsvoorstel opgenomen opdat ten aanzien van zeer ernstige misdrijven gepleegd door de kandidaat-spijtoptant geen enkel voordeel, dan wel slechts bepaalde voordelen kunnen verleend worden.

4.4. Het controlebeginsel

Een efficiënt controlemechanisme dient bij de toepassing van de spijtoptantenregeling te worden gehanteerd. Het gevaar voor misbruik en rechtsdwalingen is immers niet ondenkbaar.

Het al dan niet toezeggen van een zeker voordeel aan een potentiële spijtoptant in ruil voor een getuigenverklaring betreft een opportuniteitsbeslissing die in concreto dient beoordeeld te worden door hetzij de procureur des Konings, hetzij de federale procureur, die immers verantwoordelijk is voor de uitoefening van de strafvordering. Deze zal moeten overwegen welke belangen primeren in het openbaar belang. Gezien het precair karakter van de spijtoptantenregeling bepaalt het wetsvoorstel dat het parlement zich over de toepassing ervan in haar verschillende modaliteiten eenmaal per jaar door de minister van Justitie verslag laat uitbrengen.

Daarentegen wordt de wettigheidscontrole voor zover als mogelijk aan de rechterlijke macht toevertrouwd, teneinde de belangen van alle betrokken partijen (de personen lastens wie de aldus verkregen informatie aangewend zal worden, de spijtoptant en de burgerlijke partijen) te vrijwaren. In het bijzonder zullen de vonnisgerechten (en gebeurlijk de onderzoeksgerechten) moeten beoordelen of de spijtoptant al dan niet recht heeft op de toegezegde voordelen, enerzijds, en of de in ruil voor bepaalde voordelen door de spijtoptant afgelegde verklaringen voldoende betrouwbaar zijn om als bewijsmiddel te dienen, anderzijds.

4.5. Preuve minimale

Il paraît souhaitable, lors de l'instauration de cette forme particulière d'obtention de preuves, de déroger au principe selon lequel le juge apprécie tout à fait librement tous les éléments de preuve produits et obtenus valablement¹².

En raison de la précarité du témoignage fait par un repentant, la proposition de loi fixe pour ce mode de preuve un minimum légal. Cette garantie semble d'ailleurs s'imposer à la lumière de l'évolution des exigences imposées par la Cour européenne des droits de l'homme concernant l'examen contradictoire de la crédibilité de certains témoignages délicats.

Il convient en tout cas d'éviter qu'un prévenu soit condamné sur la base du seul témoignage d'un complice/coauteur qui a bénéficié d'un avantage important en échange de ce témoignage. Un témoignage non corroboré d'un repentant ne suffit donc pas à prouver une infraction. De tels témoignages ne peuvent être pris en considération comme preuve d'une infraction que pour autant qu'ils soient corroborés par d'autres dans une large mesure à trouver des moyens de preuve.

Dans la pratique, il arrivera d'ailleurs rarement qu'une seule preuve soit apportée dans le dossier répressif, qui, au contraire, contiendra généralement de nombreux éléments de preuve d'une valeur probante variable. La plupart du temps, le témoignage d'un repentant ne servira précisément que comme point de départ de l'enquête sur la base duquel d'autres éléments de preuve pourront être recherchés.

Étant donné que la combinaison du régime des repentants, d'une part, et de l'octroi de l'anonymat aux témoins, d'autre part, compromettrait grandement la fiabilité des éléments de preuve fournis par des repentants inconnus, il convient d'éviter pareille combinaison.

4.5. Bewijsminimum

Ter gelegenheid van de voorgestelde invoering van deze bijzondere vorm van bewijsverkrijging lijkt het wenselijk af te wijken van het principe dat alle rechtsgeldig verworven en voortgebrachte bewijselementen door de rechter volledig vrij beoordeeld worden¹².

Omwille van het precair karakter van de getuigenverklaring, afgelegd door een spijtoptant, voorziet het wetsvoorstel ten aanzien van dit bewijsmiddel in een wettelijk bewijsminimum. Deze garantie lijkt zich trouwens op te dringen in het licht van de evolutie in de door het E.H.R.M. gestelde vereisten met betrekking tot de tegensprekelijke toetsing van de geloofwaardigheid van sommige delicate getuigenverklaringen.

In ieder geval dient vermeden te worden dat een klaagde veroordeeld zou worden louter op grond van de enkele getuigenverklaring van een medeplichtige/mededader, die in ruil voor deze verklaring een belangrijk voordeel heeft genoten. Een niet-bevestigde verklaring van een spijtoptant volstaat dus niet als bewijs van een misdrijf. Dergelijke getuigenverklaringen kunnen slechts als bewijs van een misdrijf in aanmerking worden genomen op voorwaarde dat zij in belangrijke mate steun vinden in andersoortige bewijsmiddelen.

In de praktijk zal het trouwens zelden voorkomen dat in het strafdossier slechts één enkel bewijs wordt voortgebracht en zal een groter aantal bewijselementen van verschillende bewijswaarde voorhanden zijn. Meestal zal de verklaring van een spijtoptant precies als uitgangspunt van het onderzoek dienen op basis waarvan verder bewijsmateriaal kan opgespoord worden.

Gezien de combinatie van de spijtoptantenregeling enerzijds, en het verlenen van anonimiteit aan getuigen anderzijds, grote gevaren inhoudt voor de betrouwbaarheid van de door niet-gekende spijtoptanten geleverde bewijselementen, dient dergelijke combinatie geweerd te worden.

¹² Cf., à propos de l'administration libre de la preuve : Ph. TRAEST, *Het bewijs in strafzaken*, Gand, Mys & Breesch, 1992, n° 319.

¹² Zie aangaande het vrij bewijsstelsel: PH. TRAEST, *Het bewijs in strafzaken*, Gent, Mys & Breesch, 1992, nr. 319.

5. La phase des poursuites

5.1. Généralités

La tradition veut qu'en Belgique, les poursuites pénales soient engagées selon le principe d'opportunité¹³.

Même si, sous l'angle conceptuel, l'objectif du constituant historique était de faire en sorte que toute infraction soit effectivement poursuivie, à l'heure actuelle, il est généralement admis que le ministère public, qui dispose du monopole en matière de poursuites, n'est pas légalement obligé de poursuivre et a le loisir de ne pas engager de poursuites pour certaines raisons bien déterminées¹⁴.

La possibilité d'obtenir des informations concernant d'autres délits plus graves et méritant dès lors davantage de faire l'objet de poursuites et/ou concernant leurs auteurs pourrait également justifier que l'on renonce à poursuivre une infraction déterminée.

En ce sens, on peut choisir d'accorder l'avantage de la renonciation à la poursuite des infractions commises par un repentis en échange d'informations fournies par lui au sujet de complices/coauteurs ou auteurs d'autres infractions.

Il est évident qu'il n'est pas exclu ou inimaginable que cette pratique existe déjà sous la législation actuelle, en vertu d'une espèce de régime prétorien des repentis. Rien n'empêche aujourd'hui le ministère public de décider de ne pas poursuivre une personne parce que cela lui permettra d'obtenir des informations utiles en vue d'engager d'autres poursuites.

¹³ Et ce, à l'inverse de ce qui se fait, par exemple, en Italie et en Allemagne, où l'on se fonde sur le principe de légalité, en vertu duquel toute infraction doit être poursuivie et le classement sans suite ne peut être opéré que dans certaines circonstances exceptionnelles.

¹⁴ Ces raisons sont très divergentes. Tout d'abord, eu égard aux moyens matériels et infrastructurels limités et à la multiplicité des infractions, il n'est pas possible d'enquêter sur chaque infraction commise et de la poursuivre. En outre, toute poursuite n'est pas opportune, étant donné que, dans certains cas (par exemple dans le cas d'infractions « vénielles »), les poursuites feraient davantage de mal que l'infraction même, non seulement aux personnes concernées, mais également à la société dans son ensemble. Enfin, des circonstances spécifiques peuvent justifier que l'on renonce aux poursuites afin de sauvegarder certains intérêts supérieurs ayant trait à l'enquête sur d'autres infractions et à la poursuite de celles-ci.

5. De vervolgingsfase

5.1 Algemeen.

In België wordt ten aanzien van de strafrechtelijke vervolging traditioneel het opportunititeitsbeginsel gehanteerd¹³.

Hoewel het conceptueel de bedoeling van de historische grondwetgever was dat elk misdrijf daadwerkelijk vervolgd zou worden, wordt heden ten dage algemeen aanvaard dat het openbaar ministerie, dat over het vervolgingsmonopolie beschikt, hiertoe niet wettelijk verplicht is en het vrijstaat om welbepaalde redenen¹⁴ niet over te gaan tot vervolging.

Het bekomen van informatie ten aanzien van andere, meer ernstige en derhalve meer vervolgenswaardige misdrijven en/of hun daders kan eveneens een reden zijn waardoor de niet-vervolging van een misdrijf verantwoord zou kunnen worden.

In deze zin bestaat de optie dat aan de spijtoptant het voordeel van de niet-vervolging wegens door hem gepleegde misdrijven toegekend wordt, in ruil voor informatie door hem verstrekt ten aanzien van medeplichtigen/mededaders of daders van andere misdrijven.

Uiteraard is het niet uitgesloten of ondenkbaar dat dit onder de bestaande wetgeving in de praktijk reeds zou gebeuren krachtens een soort van praetoriaanse spijtoptantenregeling. Niets verhindert heden het openbaar ministerie te beslissen niet te zullen overgaan tot vervolging van een persoon om reden dat daardoor nuttige informatie kan bekomen worden die andere vervolgingen mogelijk maakt.

¹³ Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld Italië en Duitsland, die een wettelijkheidsbeginsel hanteren, waarbij elk misdrijf moet vervolgd worden en een sepot slechts onder bepaalde uitzonderlijke omstandigheden kan gebeuren.

¹⁴ Deze redenen zijn zeer uiteenlopend. Allereerst is het gezien de beperkte materiële en infrastructurele middelen en de overvloed aan misdrijven niet mogelijk elk gepleegd misdrijf te onderzoeken en te vervolgen. Daarenboven is het niet altijd opportuun te vervolgen, aangezien in bepaalde gevallen door de vervolging meer bijkomend leed zou veroorzaakt worden dan door het misdrijf zelf, niet alleen voor de betrokkenen zelf maar ook voor de maatschappij in haar geheel (bijvoorbeeld bagatel delicten). Tenslotte kunnen er specifieke omstandigheden zijn waarin van vervolging dient te worden afgezien teneinde bepaalde hogere belangen in verband met het onderzoek en de vervolging van andere misdrijven te vrijwaren.

Dans son deuxième rapport intermédiaire¹⁵, la commission parlementaire chargée d'enquêter sur la criminalité organisée en Belgique était déjà arrivée à la constatation que le ministère public, qui, en application du principe d'opportunité, use librement du droit de poursuivre, peut conclure certains accords avec des personnes qui ont participé comme coauteurs ou comme complices à la perpétration de crimes ou de délits. La commission d'enquête parlementaire estimait que de tels accords concernant l'exercice de l'action publique « nuisent sans aucun doute à la transparence de la politique et provoquent aisément une impression d'arbitraire, de favoritisme, d'inconstance, de copinage. L'on attend du ministère public qu'il applique la loi en son âme et conscience, sans préjugé, sans distinction de personnes, mais aussi de manière évidente, explicable et défendable. En concluant des accords, le ministère public donne à penser qu'il existe des manigances que l'on ne saurait mettre au grand jour. ».

Le ministère public ne peut en revanche, en dehors des cas prévus par la loi¹⁶, décider définitivement ce qu'il adviendra des poursuites pénales. Dans l'état actuel de la législation, le repentir ne peut pas être assuré de ce que les poursuites pénales ne seront pas continuées après l'obtention du témoignage¹⁷.

Il y a dès lors lieu d'organiser cette forme particulière de classement :

- d'une manière structurée ;
- dans les limites d'un cadre légal ;
- en prévoyant l'extinction de l'action publique comme conséquence ;
- en prenant en compte certains critères et garanties bien définis pour toutes les personnes concernées.

Une telle organisation oblige dès lors à prévoir une nouvelle cause légale d'extinction de l'action publique.

5.2. L'extinction conditionnelle de l'action publique

Il est évident que cette cause légale d'extinction de l'action publique ne s'appliquerait que sous la condition résolutoire de la non-exécution de ses obligations

¹⁵ Deuxième rapport intermédiaire fait par MM. Coveliers et Desmedt au nom de la commission parlementaire chargée d'enquêter sur la criminalité organisée en Belgique, 14 mai 1998, Doc. Sénat, 1997-1998, 1-326/8, 73.

¹⁶ À savoir l'extinction de l'action publique contre paiement d'une somme d'argent (article 216bis du Code pénal) et la médiation (article 216ter du Code pénal).

¹⁷ Soit par le même magistrat du parquet, soit par d'autres magistrats du parquet, par exemple d'un autre arrondissement, qui seraient aussi compétents, soit par la personne lésée.

In haar tweede tussentijds verslag¹⁵ kwam de parlementaire onderzoekscommissie naar de georganiseerde criminaliteit in België reeds tot de vaststelling dat het openbaar ministerie, dat ingevolge het opportuniteitsbeginsel vrijelijk beschikt over het vervolgingsrecht, de mogelijkheid heeft om bepaalde afspraken te maken met personen die als daders of medeplichtigen betrokken zijn bij misdaden of wanbedrijven. Dergelijke deals in het kader van de uitoefening van de strafvordering gemaakt op praetoriaanse basis, zo oordeelde de parlementaire onderzoekscommissie, « maken het beleid ongetwijfeld ondoorzichtig en geven vlug de indruk van willekeur, bevoordeling, onstandvastigheid en vriendjespolitiek. Van het openbaar ministerie wordt verwacht dat de wet wordt toegepast in eer en geweten, zonder vooringenomenheid, zonder aanzien des persoons, maar ook manifest, verklaarbaar en verdedigbaar. Zodra deals worden gesloten, geeft het openbaar ministerie de indruk dat er zaken werden bedisseld die het daglicht niet mogen zien ».

Daarentegen kan het openbaar ministerie, buiten de wettelijk omschreven gevallen¹⁶ niet *definitief* beschikken over de strafvervolging. In de huidige stand van de wetgeving kan de spijtoptant niet de garantie worden geboden dat de strafvervolging na het verkrijgen van de getuigenverklaring niet terug wordt opgenomen¹⁷.

Het is dan ook noodzakelijk dat deze bijzondere vorm van sepot zou georganiseerd worden:

- op een gestructureerde wijze;
- binnen een wettelijk kader;
- met verval van de strafvordering tot gevolg;
- met inachtnaam van zekere welomlijnde criteria en garanties voor alle betrokkenen.

Zulks impliceert derhalve de invoering van een nieuwe *wettelijke grond van verval van de strafvordering*.

5.2 Voorwaardelijk verval van strafvordering.

Deze wettelijke grond van verval van de strafvordering zou uiteraard slechts gelden onder de ontbindende voorwaarde van niet-uitvoering door de spijtoptant van

¹⁵ Tweede tussentijds verslag uitgebracht door de heren Coveliers en Desmedt namens de parlementaire onderzoekscommissie naar de georganiseerde criminaliteit in België, 14 mei 1998. *Parl.St.*, Senaat, 1997-1998, 1-326/8, 73.

¹⁶ Met name het verval van de strafvordering tegen de betaling van een geldsom (art. 216bis Sv.) en de bemiddeling (art. 216ter Sv.).

¹⁷ Hetzij door dezelfde parketmagistraat, hetzij door andere parketmagistraten, bv. uit een ander arrondissement, die eveneens bevoegd zouden zijn, hetzij door de benadeelde.

par le repentant, par exemple en raison du refus du repentant de témoigner, en raison du fait que celui-ci a fait des déclarations incomplètes, non sincères ou non révélatrices concernant les faits au sujet desquels il avait fait savoir qu'il déposerait, ou en raison du fait qu'il a averti l'auteur au sujet duquel il fournit des informations afin que celui-ci puisse encore se soustraire à la justice. Dans ces cas, l'action publique se rapportant aux infractions commises par le repentant sera malgré tout poursuivie.

Les juridictions d'instruction ou de jugement qui seraient éventuellement saisies¹⁸ des faits commis par le repentant auquel l'extinction de l'action publique a été promise sont – indirectement – chargées de veiller à l'exécution de l'accord passé entre le repentant et le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral. Si l'on constate que le repentant a effectivement – dans les limites de ses connaissances et de ses possibilités – fait des déclarations complètes et sincères et rempli toutes ses obligations, les juridictions d'instruction et de jugement devront en effet prononcer l'extinction de l'action publique.

5.3. La constatation de l'accord dans un mémorandum

L'accord passé entre le procureur du Roi ou le procureur fédéral et le repentant doit être clairement inscrit dans un mémorandum afin d'éviter toute discussion ultérieure concernant son contenu. Ce mémorandum doit notamment contenir au moins une description explicite et précise :

- des infractions pour lesquelles l'action publique sera éteinte¹⁹ ;
- des faits au sujet desquels le repentant fait savoir qu'il déposera ;
- des conditions qui sont éventuellement imposées au repentant dans le cadre de l'accord.

5.4 Indemnisation des victimes de l'infraction commise par le repentant:

Alors qu'il éteint l'action publique vis-à-vis du repentant, l'accord ne peut conférer d'immunité civile.

¹⁸ Que ce soit sur la réquisition du ministère public, à la suite d'une constitution de partie civile devant le juge d'instruction ou à la suite d'une citation directe.

¹⁹ Il est explicitement renoncé à une extinction générale de l'action publique *in abstracto* pour toutes les infractions commises par le repentant au moment de la conclusion de l'accord. L'extinction de l'action publique ne concerne que les faits connus figurant explicitement dans le mémorandum.

zijn verplichtingen, bijvoorbeeld ingevolge de weigering van de spijtoptant om te getuigen, ingevolge de aflegging van onvolledige, onoprechte of niet-onthullende verklaringen betreffende de feiten waaromtrent hij had te kennen gegeven een verklaring te zullen afleggen of ingevolge de verwittiging van de dader over wie door de spijtoptant inlichtingen worden verstrekt opdat deze zich alsnog aan het gerecht zou kunnen onttrekken. In deze gevallen kan de strafvordering met betrekking tot de misdrijven, door de spijtoptant gepleegd, toch verdergezet worden.

De onderzoeks- of vonnisgerichten¹⁸ die eventueel geadieerd zouden worden met de berechting van de feiten gepleegd door de spijtoptant waaraan verval van strafvordering werd toegezegd, hebben - indirect - de taak toe te zien op de uitvoering van het akkoord tussen de spijtoptant en de procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur. Indien wordt vastgesteld dat de spijtoptant wel degelijk - binnen de perken van zijn kennis en mogelijkheden - volledige en oprechte verklaringen heeft afgelegd en aan al zijn verplichtingen heeft voldaan, zullen de onderzoeksgerichten, respectievelijk de vonnisgerichten de strafvordering inderdaad vervallen moeten verklaren.

5.3 De schriftelijke neerslag van het akkoord in een memorandum

Het akkoord tussen de procureur des Konings/federale procureur en de spijtoptant dient duidelijk te worden omschreven in een schriftelijk memorandum ten einde discussies over de inhoud van het akkoord achteraf te vermijden. In het bijzonder dient minstens uitdrukkelijk en nauwkeurig te worden omschreven:

- de misdrijven waarvan de strafvordering zal vervallen¹⁹;
- de feiten waarover de spijtoptant zich bereid verklaart een getuigenis af te leggen;
- de voorwaarden die in het kader van het akkoord eventueel aan de spijtoptanten worden opgelegd

5.4 Vergoeding van de slachtoffers van het misdrijf gepleegd door de spijtoptant:

Waar het akkoord de strafvordering ten aanzien van de spijtoptant doet vervallen, mag zulks geen burgerrechtelijke immuniteit teweegbrengen.

¹⁸ Hetzij op vordering van het openbaar ministerie, hetzij ingevolge een burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter, hetzij ingevolge een rechtstreekse dagvaarding.

¹⁹ Er wordt bewust afgezien van een algemeen verval van strafvordering in abstracto met betrekking tot alle misdrijven die gepleegd werden door de spijtoptant op het ogenblik van het akkoord. Enkel met betrekking tot de gekende misdrijven die uitdrukkelijk voorkomen in het memorandum vervalt de strafvordering.

La promesse ne pourra dès lors être faite par le procureur du Roi ou le procureur fédéral que si les victimes identifiables éventuelles de l'infraction commise par le repenté ont été indemnisées ou si une transaction a été conclue et que la fraction non contestée du dommage a été indemnisée²⁰. Si la victime citait néanmoins directement le repenté devant les juridictions de jugement, celles-ci devraient se déclarer, par suite de l'extinction de l'action publique, incompétentes pour statuer sur l'action civile²¹.

Tant la victime directe que la personne qui est subrogée dans ses droits pourront toujours intenter leur action devant les tribunaux civils. La présente proposition de loi prévoit que la signature du mémorandum entraîne dans ce cas une présomption irréfutable de faute dans le chef du repenté.

5.5 Coordination par le procureur fédéral

La présente proposition de loi assigne au procureur fédéral un rôle de coordination. Le procureur du Roi devra préalablement informer celui-ci de son intention de faire une promesse à un candidat repenté. Le procureur fédéral émettra un avis concernant la promesse que le procureur du Roi se propose de faire. Il devra cosigner le mémorandum. Le procureur fédéral tiendra un registre contenant l'ensemble des mémorandums que lui transmettent les différents parquets.

Cette *coordination* est absolument nécessaire, et ce, en premier lieu, afin d'éviter que des personnes soient poursuivies pour certains faits dans un arrondissement et bénéficient, dans le cadre du régime des repentis, de l'extinction de l'action publique pour les mêmes faits dans un autre arrondissement. Il faut également éviter que des repentis obtiennent des promesses dans plusieurs arrondissements pour leur témoignage concernant certains faits. Il est en outre capital de garantir une certaine uniformité en ce qui concerne les critères et les conditions selon lesquels une promesse peut être faite ou non.

²⁰ Cette condition est d'ores et déjà prévue dans le cadre de l'extinction de l'action publique moyennant le paiement d'une somme d'argent (art. 216bis, §1er, du Code d'instruction criminelle) et de la médiation (art. 216ter, §1er, du Code d'instruction criminelle).

²¹ Il en va de même si les juridictions d'instruction ont été saisies à la suite de la constitution de partie civile devant le juge d'instruction.

De toezegging kan door de procureur des Konings, dan wel de federale procureur, dan ook slechts gedaan worden indien de eventuele identificeerbare slachtoffers van het misdrijf gepleegd door de spijtoptant, vergoed werden of er een regeling werd getroffen en het niet-betwiste gedeelte van de schade vergoed werd²⁰. Indien het slachtoffer de spijtoptant niettemin rechtstreeks zou dagvaarden voor de vonnisgerechten, dan zouden deze zich ingevolge de uitdoving van de strafvordering onbevoegd moeten verklaren om te oordelen over de burgerlijke vordering²¹.

Zowel het rechtstreekse slachtoffer als de gesubrogeerde in diens rechten kunnen nog steeds hun vordering indienen voor de burgerlijke rechtbanken. Het wetsvoorstel bepaalt dat het ondertekenen van het memorandum in hoofde van de spijtoptant in dat geval een onweerlegbaar vermoeden van fout teweegbrengt.

5.5 Coördinatie door de federale procureur

Het wetsvoorstel voorziet in een coördinerende functie in hoofde van de federale procureur. Deze dient voorafgaandelijk op de hoogte te worden gesteld door de procureur des Konings van diens voornemen om een toezegging te doen aan een kandidaat-spijtoptant. De federale procureur zal advies uitbrengen betreffende de voorgenomen toezegging. Hij dient het memorandum mede te ondertekenen. De federale procureur zal een register bijhouden met alle memoranda die hem door de verschillende parketten worden overgemaakt.

Deze *coördinatie* is strikt noodzakelijk, in de eerste plaats om te vermijden dat personen in het ene arrondissement vervolgd worden en in het andere arrondissement voor dezelfde feiten genieten van een verval van strafvordering in het kader van deze spijtoptantenregeling. Tevens moet vermeden worden dat spijtoptanten voor hun getuigenis betreffende bepaalde feiten in verschillende arrondissementen meerdere toezeggingen bekommen. Daarnaast is het van wezenlijk belang dat een zekere uniformiteit wordt verzekerd aangaande de criteria en voorwaarden, waarin een toezegging al dan niet kan worden toegestaan.

²⁰ Deze voorwaarde is reeds voorzien in het kader van het verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom (art. 216bis, §1, Sv.) en van de bemiddeling (art. 216ter, §1, Sv.).

²¹ Evenzo indien de onderzoeksgerechten geadieerd werden ingevolge de burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter.

5.6. Utilisation du témoignage du repentant comme moyen de preuve

Si la déposition d'un repentant est utilisée comme moyen de preuve dans le cadre de poursuites intentées à l'encontre d'un tiers, le juge du fond doit être informé que cette déposition n'a pas été faite de manière désintéressée. Il serait inadmissible que le juge prenne une déposition en considération et l'utilise pour se forger son intime conviction sans pouvoir apprécier pleinement la fiabilité de cette déposition.

Une déposition qui n'a pas été faite de manière désintéressée, mais en échange d'une récompense importante, est en effet tendancieuse par définition et doit dès lors être examinée avec la plus grande circonspection.

La présente proposition de loi prévoit dès lors qu'une copie certifiée conforme du memorandum contenant l'accord conclu par le procureur du Roi ou le procureur fédéral et le repentant doit être versé au dossier répressif relatif aux faits au sujet desquels le repentant a déposé et qu'il doit être fait mention de l'existence de cet accord dans chaque procès-verbal d'audition du repentant concernant ces faits.

Le juge du fond qui apprécie le caractère probant de la déposition est ainsi informé tout d'abord du fait même que ce témoignage a été obtenu dans le cadre du régime des repentants et ensuite de la nature et du contenu de l'accord. En effet, le repentant sera d'autant plus enclin à faire des dépositions non sincères que les infractions pour lesquelles l'action publique a été déclarée éteinte seront nombreuses et que ces infractions seront graves. Le cas échéant, le juge du fond pourra décider que la déposition n'est pas fiable et qu'elle ne pourra pas être prise en considération au moment d'évaluer les éléments de preuve.

La présence de ce memorandum dans le dossier répressif permettra également le débat contradictoire entre les parties en cause (notamment dans le chef de la défense des personnes à charge desquelles le repentant a déposé).

6. Phase de fixation du taux de la peine

Outre l'extinction de l'action publique, la proposition de loi vise à introduire une nouvelle cause d'excuse légale, à savoir la collaboration avec la justice, par le

5. 6. Aanwending van de getuigenverklaring van de spijtoptant als bewijsmiddel.

Indien een getuigenverklaring, afgelegd door een spijtoptant, bij de vervolging van een derde als bewijsmiddel wordt aangewend, dient de rechter ten gronde op de hoogte te zijn van het feit dat deze getuigenverklaring niet belangeloos werd afgelegd. Het zou onverantwoord zijn dat de rechter een getuigenverklaring in beschouwing neemt en aanwendt om tot zijn innerlijke overtuiging te komen, zonder de betrouwbaarheid van deze verklaring ten volle te kunnen beoordelen.

Een getuigenverklaring die niet belangeloos werd afgelegd, maar wel in ruil voor een belangrijke beloning, is immers per definitie gekleurd en dient derhalve met de grootste omzichtigheid te worden beoordeeld.

Daarom bepaalt het wetsvoorstel dat een voor eensluidend verklaard afschrift van het memorandum houdende het akkoord tussen de procureur des Konings of de federale procureur en de spijtoptant aan het strafdossier aangaande de feiten waarover de spijtoptant een verklaring aflegt, dient te worden toegevoegd en dat in elk proces-verbaal van de getuigenverklaring van de spijtoptant met betrekking tot deze feiten melding moet worden gemaakt van het bestaan van dit akkoord.

Op deze manier wordt de vonnisrechter, die de getuigenverklaring als bewijsmiddel waardeert, op de hoogte gesteld, ten eerste van het feit zelf dat deze werd verkregen in het kader van de spijtoptantenregeling en verder van de aard en de inhoud van het akkoord. Immers, hoe meer misdrijven vervallen werden verklaard en hoe ernstiger de graad van deze misdrijven, des te groter zal de verleiding zijn voor de spijtoptant onoprechte getuigenverklaringen af te leggen. De vonnisrechter zal desgevallend kunnen besluiten dat de getuigenverklaring niet betrouwbaar is en er geen rekening mee kan worden gehouden bij de bewijswaardering.

Door de aanwezigheid van dit memorandum in het strafdossier zal tevens het tegensprekelijk debat tussen de betrokken procespartijen mogelijk worden gemaakt (met name in hoofde van de verdediging van de personen ten laste waarvan de spijtoptant verklaringen aflegde).

6. De straftoematingsfase

Naast het verval van de strafvordering voorziet het wetsvoorstel eveneens in het invoeren van een nieuwe wettelijke verschoningsgrond bestaande uit de samen-

biais d'une déposition à charge, pour la poursuite d'infractions graves commises dans le cadre de la criminalité organisée.

6.1. La systématique des causes d'excuse légales

Les causes d'excuse légales peuvent se définir comme des circonstances atténuantes prévues par la loi, qui n'ont d'incidence que sur le taux de la peine, et non sur l'infraction proprement dite ni sur la culpabilité de l'auteur²².

Les causes d'excuse se caractérisent essentiellement par leur légalité²³, leur caractère obligatoire²⁴, leur spécification particulière²⁵ et leur caractère personnel²⁶.

L'application d'une cause d'excuse dans le cadre de la fixation du taux de la peine n'implique pas que l'infraction en tant que telle n'ait pas été commise ou qu'il n'y ait pas de faute dans le chef du condamné. Seule la punissabilité est influencée dans le cas où le prévenu peut prétendre à l'application d'une cause d'excuse²⁷.

²² R. DECLERCQ, « Procedurele aspecten van de Strafverminderende verschoningsgrond » in *Liber amicorum Herman Bekaert*, Gent, Snoeck-Ducaju & Zoon, 1977, 54-74; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch Strafrecht*, Leuven, ACCO, 1990, nr. 507-5030 en 859-884; C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 1998, 225-235.

²³ L'article 78 du Code pénal prévoit explicitement que nul crime ou délit ne peut être excusé, si ce n'est dans les cas déterminés par la loi. Voir à cet égard également Cass., 16 février 1993, *Arr. Cass.*, 1993, 191.

²⁴ La loi oblige le juge pénal à appliquer la cause d'excuse. Les causes d'excuse doivent être considérées comme étant d'ordre public, ce qui a pour conséquence que le juge du fond doit apprécier d'office l'applicabilité éventuelle desdites causes et que l'application de la cause d'excuse ne dépend pas, en théorie du moins, de l'initiative de la défense. Le juge pénal peut seulement apprécier si le prévenu se trouve en effet dans les conditions légales d'applicabilité de la cause d'excuse. Il s'agit toutefois, en l'occurrence, d'une simple appréciation de la légalité, qui exclut toute considération d'opportunité.

²⁵ Les causes d'excuse sont généralement associées à des délits particuliers et ne sont donc pas définies de façon générale. Voir Cass., 29 janvier 1974. *Arr. Cass.*, 1974, 588.

²⁶ Les causes d'excuse n'ont d'effet que sur les personnes auxquelles elles s'appliquent et n'ont pas d'effet sur les coprévenus.

²⁷ Les avis divergent, dans la doctrine, sur la question de savoir s'il y a ou non une différence essentielle entre les excuses atténuantes, d'une part, et les excuses absolutoires, d'autre part. Selon certains, il n'existe concrètement plus d'infraction en cas d'excuse absolutoire, en raison de l'absence de la punissabilité. Voir R. DE CLERCQ, *l.c.*, 55

werking met justitie bij de vervolging van zware en georganiseerde criminaliteit door het afleggen van een belastende getuigenverklaring.

6.1 De systematiek van de wettelijke verschoningsgronden

De wettelijke verschoningsgronden kunnen worden omschreven als wettelijk bepaalde verzachtende omstandigheden, die enkel uitwerking hebben op de straftoemeting en niet op het misdrijf zelf, noch op de schuld van de dader²².

De voornaamste kenmerken van de verschoningsgronden zijn het wettelijk karakter²³, het verplichtend karakter²⁴, de bijzondere omschrijving²⁵, en het persoonlijk karakter²⁶.

De toepassing van een verschoningsgrond in het kader van de straftoemeting impliceert niet dat het misdrijf als dusdanig niet gepleegd werd of dat er in hoofde van de veroordeelde geen schuld zou bestaan. Het is geen rechtvaardigingsgrond. Enkel de strafwaardigheid wordt beïnvloed in het geval de beklagde in aanmerking komt voor de toepassing van een verschoningsgrond²⁷.

²² R. DECLERCQ, « Procedurele aspecten van de Strafverminderende verschoningsgrond », in *Liber amicorum Herman Bekaert*, Gent, Snoeck-Ducaju & Zoon, 1977, 54-74; L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *Handboek Belgisch Strafrecht*, Leuven, ACCO, 1990, nr. 507-5030 en 859-884; C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 1998, 225-235.

²³ Art. 78 Sw. voorziet uitdrukkelijk dat geen misdaad of wanbedrijf verschoond is dan in de gevallen bij de wet bepaald. Zie in dit verband ook Cass., 16 februari 1993, *Arr. Cass.*, 1993, 191.

²⁴ De wet legt de strafrechter de verplichte toepassing van de verschoningsgrond op. De verschoningsgronden dienen te worden beschouwd als zijnde van openbare orde. Dit heeft tot gevolg dat de vonnisrechter ambtshalve de eventuele toepasselijkheid ervan moet beoordelen en dat de toepassing van de verschoningsgrond, althans in theorie, niet afhankelijk is van het initiatief van de verdiging. De strafrechter kan uitsluitend beoordelen of de beklagde zich inderdaad in de wettelijke voorwaarden van toepasselijkheid van de verschoningsgrond bevindt. Het betreft in deze echter een louter legaliteitsbeoordeling, opportuiniteitsoverwegingen mogen hierbij geen rol spelen.

²⁵ Verschoningsgronden worden doorgaans toegeschreven aan bijzondere misdrijven en worden dus niet op algemene wijze omschreven. Zie Cass., 29 januari 1974. *Arr. Cass.*, 1974, 588.

²⁶ De verschoningsgronden hebben enkel uitwerking op de personen op wie zij van toepassing zijn, niet op hun medebeklaagden.

²⁷ Er bestaat in de rechtsleer discussie over de vraag of er tussen de strafverminderende verschoningsgronden enerzijds en de strafuitsluitende verschoningsgronden anderzijds al dan niet een wezenlijk verschil bestaat. Volgens sommigen bestaat er bij de strafuitsluitende verschoningsgronden, wegens ontbreken van de strafwaardigheid, in concreto geen misdrijf meer. Zie R. DE CLERCQ, *l.c.*, 55.

L'application de la cause d'excuse n'a (contrairement aux causes de justification) aucune incidence sur l'exercice de l'action civile²⁸. Étant donné que la faute ou la responsabilité n'est pas atténuée, la personne lésée peut, en dépit de la cause d'excuse, intenter son action civile soit devant la juridiction pénale, soit devant la juridiction civile.

La principale différence par rapport aux circonstances atténuantes (art. 80 à 85 du Code pénal) réside dans le fait que ces dernières ne sont pas liées à une infraction spécifique, ne revêtent pas un caractère obligatoire et ne sont pas définies par la loi.

Une cause d'excuse peut être absolutoire (par exemple, un vol commis entre parents (art. 462 du Code pénal) ou atténuante (par exemple, échec d'un attentat contre le Roi (art.103, alinéa 2, du Code pénal)). DUPONT et VERSTRAETEN qualifient les premières de ces causes de causes d'excuse décisives, c'est-à-dire des circonstances définies par la loi qui ôtent tout caractère punissable à un comportement incriminé, même si les autres conditions sont remplies, et définissent les secondes de ces causes comme des circonstances particulières définies dans la loi qui, sans influencer la qualification de l'infraction commise dans ces circonstances, entraînent une atténuation de peine prévue par la loi²⁹.

Les causes d'excuse jouent un rôle non seulement au niveau des juridictions de jugement, mais aussi à un stade antérieur, au cours de l'instruction préparatoire et au niveau des juridictions d'instruction³⁰. L'article 2, alinéa 1er, de la loi du 4 octobre 1867 sur les circonstances atténuantes octroie à la chambre du conseil, dans le cas où il y aurait lieu de ne prononcer qu'une peine correctionnelle en raison de circonstances atténuantes ou d'une cause d'excuse (excuses atténuantes), la faculté de renvoyer l'inculpé au tribunal correctionnel par ordonnance motivée. Si elle constate qu'il existe une cause d'excuse absolutoire, la chambre du conseil rend une ordonnance de non-lieu. L'article 2, alinéa 2, de la même loi, tel qu'il a été modifié par la loi du 11 juillet 1994, octroie au ministère public, dans les cas où une instruction publique n'a pas été requise, la faculté de citer ou de convoquer directement le prévenu, en cas de crime, devant le tribunal correctionnel en indiquant les circonstances atténuantes ou la cause d'excuse, s'il estime qu'il n'y a pas lieu de requérir une peine plus sévère qu'une peine correc-

De toepassing van de verschoningsgrond heeft op de uitoefening van de burgerlijke vordering geen enkele invloed (i.t.t. de rechtvaardigingsgronden)²⁸. Aangezien de schuld of aansprakelijkheid niet verminderd wordt, kan de benadeelde niettegenstaande de verschoningsgrond hetzij voor de strafrechter, hetzij voor de burgerlijke rechter zijn burgerlijke vordering stellen.

Het voornaamste onderscheid met de verzachtende omstandigheden (art. 80-85 Sw.) bestaat erin dat deze laatste niet verbonden zijn aan een specifiek misdrijf, geen verplichtend karakter hebben en niet wettelijk bepaald zijn.

Een verschoningsgrond kan hetzij strafuitsluitend zijn (vb. diefstal tussen familieleden (art.462 Sw.)), hetzij strafverminderend (vb. mislukking van de aanslag op de Koning (art.103, 2° Sw.)). De eerste noemen DUPONT en VERSTRAETEN beslissende verschoningsgronden, met name wettelijk omschreven omstandigheden die de strafwaardigheid van een strafbaar gestelde gedraging opheffen, al zijn de overige voorwaarden vervuld, de tweede definiëren zij als bijzondere in de wet omschreven omstandigheden die, zonder de delictomschrijving van het misdrijf dat in die omstandigheden gepleegd werd te beïnvloeden een wettelijk bepaalde strafvermindering voor gevolg hebben²⁹.

De verschoningsgronden spelen niet alleen een rol op het niveau van de vonnisgerechten doch ook reeds in een vroeger stadium, tijdens het vooronderzoek en op het niveau van de onderzoeksgerechten³⁰. Art. 2, eerste lid, van de Wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden verleent aan de raadkamer, in de gevallen waarin er grond mocht zijn om wegens een misdaad alleen een correctionele straf uit te spreken wegens verzachtende omstandigheden of om reden van verschoning (strafverminderende verschoningsgronden), de facultatieve bevoegdheid bij een met redenen omklede beschikking de verdachte naar de correctionele rechtbank te verwijzen. Indien de raadkamer een strafuitsluitende verschoningsgrond vaststelt, verleent zij een beschikking tot buitenvervolginstelling. Art. 2, tweede lid, van dezelfde wet, zoals gewijzigd bij wet van 11 juli 1994, verleent aan het openbaar ministerie, wanneer er geen gerechtelijk onderzoek werd gevorderd, de bevoegdheid de beklagde wegens een misdaad rechtstreeks te dagvaarden of op te roepen voor de correctionele rechtbank

²⁸ Voir par exemple explicitement l'article 462 du Code pénal.

²⁹ L. DUPONT et R. VERSTRAETEN. *Handboek Belgisch Strafrecht*, Louvain. Acco. 1990. 117-124.

³⁰ Voir pour plus de détails L. DUPONT et R. VERSTRAETEN, *o.c.*, 481-48k R. DECLERCQ, *l.c.*, 66.

²⁸ Zie bijvoorbeeld uitdrukkelijk art. 462 Sw.

²⁹ L. DUPONT en R. VERSTRAETEN. *Handboek Belgisch Strafrecht*, Leuven. Acco. 1990. 117-124.

³⁰ Zie uitvoerig L. DUPONT en R. VERSTRAETEN, *o.c.*, 481-48k R. DECLERCQ, *l.c.*, 66.

tionnelle en raison de circonstances atténuantes ou d'une cause d'excuse (la correctionnalisation directe). Le tribunal correctionnel saisi par le ministère public par voie de citation directe eu égard à une cause d'excuse statuera sur l'applicabilité de la cause d'excuse alléguée.

Les excuses atténuantes peuvent être combinées, dans une mesure variable, avec les dispositions régissant la fixation du taux de la peine en cas de circonstances atténuantes, de circonstances aggravantes, de participation, de concours et de récidive.

En ce qui concerne la charge de la preuve en matière de causes d'excuse, celle-ci est soumise aux mêmes règles que celles qui sont applicables aux causes de justification ou aux circonstances atténuantes. La majorité de la jurisprudence et de la doctrine admet que dans ce cas aussi, la défense a au moins l'obligation de démontrer que l'affirmation selon laquelle il se justifie de prendre en considération une cause d'excuse n'est pas dénuée de tout fondement de crédibilité. » Si elle y parvient, il appartient à la partie poursuivante de démontrer que la cause d'excuse ne peut être admise aux termes de la loi³¹.

La *ratio legis* d'une cause d'excuse est généralement constituée par une atténuation du degré de culpabilité (par exemple, en cas de provocation - art. 411-413, Code pénal – d'ordre donné par des supérieurs - art. 152 et 260, Code pénal -). Des considérations d'opportunité, telles que des considérations de nature politico-criminelle, peuvent également être constitutives d'excuse dans certaines circonstances spécifiques. La dénonciation aux autorités ou la collaboration avec la justice constituent précisément des exemples types de causes d'excuse qui ont été introduites par pure opportunité à l'usage de la politique de poursuite pénale³².

De nombreuses causes d'excuse fondées sur la dénonciation aux autorités ou la collaboration avec la justice figurent déjà dans la législation pénale existante³³, notamment :

³¹ Voir PH. TRAEST, *o.c.*, n° 406 et suivants ; R. DECLERCQ, *l.c.*, 66-67. Cass., 29 janvier 1974, *Pas.* 1974, I, 564.

³² C. VAN DEN WYNGAERT. *o.c.*, 215.

³³ Une différence essentielle avec les causes d'excuse existantes est que la proposition de loi offre au procureur du Roi la possibilité de conclure un accord concernant la demande d'admettre la cause d'excuse (cf. *infra*).

met vermelding van de verzachtende omstandigheden of van de reden van verschoning, wanneer het van oordeel is dat er wegens verzachtende omstandigheden of om reden van verschoning geen grond is om een hogere straf te vorderen dan een correctionele straf (de rechtstreekse correctionalisering). De correctionele rechtbank, door het openbaar ministerie geadieerd bij wege van een rechtstreekse dagvaarding met inachtnaam van een verschoningsgrond, zal de toepasselijkheid van de aangevoerde verschoningsgrond beoordelen.

De strafverminderende verschoningsgronden kunnen in meer of mindere mate gecombineerd worden met de straftoemetsingsbepalingen inzake verzachtende omstandigheden, verzwarende omstandigheden, deelneming, samenloop en herhaling.

Wat betreft de bewijslast inzake verschoningsgronden gelden dezelfde regels als die inzake rechtvaardigingsgronden of verzachtende omstandigheden. Het merendeel van de rechtspraak en de rechtsleer aanvaardt dat ook hier de verdediging minstens een «aanvoeringslast» heeft die erin bestaat aan te tonen dat de bewering dat een verschoningsgrond toepasselijk is, niet «van elke grond van geloofwaardigheid ontbloot is». Slaagt zij hierin, dan is het de taak van de vervolgende partij te bewijzen dat de verschoningsgrond niet wettelijk kan worden toegepast³¹.

De *ratio legis* van een verschoningsgrond wordt meestal gevormd door een verminderde graad van schuld (vb. uitlokking of provocatie (art. 411-413 Sw.), hoger bevel (art. 152 en 260 Sw.)). Daarnaast kunnen echter ook opportunitetsgronden, met name overwegingen van crimineel-politieke aard in bepaalde specifieke omstandigheden aan de basis liggen van een verschoningsgrond. Als typevoorbeeld van verschoningsgronden die werden ingevoerd uit loutere opportuiniteit voor het strafrechtelijk vervolgingsbeleid geldt nu precies de aangifte aan de overheid of de medewerking met het gerecht³².

Tal van verschoningsgronden op grond van de aangifte aan de overheid of de medewerking met het gerecht zijn reeds in de bestaande strafwetgeving opgenomen³³, onder meer:

³¹ Zie PH. TRAEST, *o.c.*, nr. 406 e.v.; R. DECLERCQ, *l.c.*, 66-67. Cass., 29 januari 1974, *Pas.* 1974, I, 564.

³² C. VAN DEN WYNGAERT. *o.c.*, 215.

³³ Een essentieel verschil met de bestaande verschoningsgronden is dat in het wetsvoorstel in de mogelijkheid wordt voorzien dat de procureur des Konings een akkoord kan sluiten betreffende het vorderen van de toepassing van de verschoningsgrond (*infra*).

- à l'article 136 du Code pénal (infractions contre la sûreté de l'État) ;
- à l'article 192 du Code pénal (certaines infractions contre la foi publique) ;
- aux articles 299 et 300 du Code pénal (publication ou distribution d'écrits sans indication du nom et du domicile de l'auteur ou de l'imprimeur) ;
- aux articles 303 et 304 du Code pénal (infractions aux lois et règlements sur les loteries, les maisons de jeu et les maisons de prêt sur gages) ;
- à l'article 326 du Code pénal (infractions dans le chef d'associations criminelles formées dans le but d'attenter aux personnes ou aux propriétés)³⁴ ;
- aux articles 411 à 415 du Code pénal (homicide, blessures et coups excusables) ;
- à l'article 5 de la loi du 12 mars 1958 relative aux crimes et délits qui portent préjudice aux institutions internationales ;
- à l'article 10, § 5, de la loi du 15 juillet 1985 relative à l'utilisation de substances à effet hormonal, à effet antihormonal, à effet beta-adrénergique ou à effet stimulateur de production chez les animaux, remplacée entièrement par la loi du 11 juillet 1994, *Moniteur belge* du 4 octobre 1994 (loi relative aux hormones³⁵) ;
- à l'article 6 de la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques, modifiée par la loi du 9 juillet 1975 (loi sur les stupéfiants)³⁶.

³⁴ La caractéristique de cet article réside dans la fixation de conditions strictes et cumulatives : 1° la dénonciation doit avoir lieu avant toute tentative. La dénonciation *a posteriori* ne donne droit à aucune exemption de peine. Cette cause d'excuse est dès lors davantage axée sur la prévention que sur l'élucidation ; 2° la dénonciation doit avoir lieu avant tout acte de poursuite.

³⁵ Afin de pouvoir poursuivre, dans le cadre de la lutte contre le trafic d'hormones, non seulement les utilisateurs-éleveurs, mais aussi et surtout les trafiquants et les organisateurs de ce trafic, une cause d'excuse a récemment été insérée dans la loi relative aux hormones. Une caractéristique de ce régime particulier des repentis est que la cause d'excuse est atténuante ou absolutoire selon que la dénonciation a eu lieu avant ou après le début des poursuites devant le tribunal correctionnel. Il n'est donc pas exigé a priori du repentis, comme dans la législation sur les stupéfiants, qu'il ait fait sa dénonciation avant toute poursuite afin de pouvoir bénéficier d'une atténuation de peine.

³⁶ En ce qui concerne les conditions auxquelles l'article 6 de la loi sur les stupéfiants subordonne l'application des causes d'excuse, voir : A. DE NAUW, «*Overzicht van rechtspraak. Tien jaar vernieuwde drugwet*». *R.W.*, 1986-87, 833 e.s. ; A. DE NAUW, «*Tien jaar drugwet (1985-1995)*». *R.W.*, 1996-97, 449 e.s. ; A. DE NAUW, «*Drugs*», *A.P.R.*, 1998, 107-142 ; M. PREUMONT, «*Un exemple de politique criminelle : la dénonciation, cause d'excuse prévue par l'article 6 de la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques*», in *Mélanges offerts à Robert Legros*, Bruxelles, Ed. de l'Université de Bruxelles, 1995, 499 e.s.

- artikel 136 Sw. (misdrijven tegen de veiligheid van de staat) ;
- artikel 192 Sw. (bepaalde misdrijven tegen de openbare trouw) ;
- artikel 299 en 300 Sw. (uitgeven of verspreiden van geschriften zonder vermelding van naam en woonplaats van de schrijver of van de drukker) ;
- artikel 303-304 Sw. (overtreding van de wetten en verordeningen op loterijen, speelhuizen en pandhuizen) ;
- artikel 326 Sw. (misdrijven met betrekking tot misdadige verenigingen met het oogmerk om een aanslag te plegen op personen of op eigendommen)³⁴ ;
- artikel 411-415 Sw. (verschoonbare doodslag, verschoonbare verwondingen en verschoonbare slagen) ;
- artikel 5 van de Wet van 12 maart 1958 betreffende de misdaden en wanbedrijven die afbreuk doen aan de internationale instellingen ;
- artikel 10, § 5, van de Wet 15 juli 1985 betreffende het gebruik bij dieren van stoffen met hormonale, anti-hormonale, beta-adrenergische of produktie-stimulerende werking, zoals volledig vervangen door wet van 11 juli 1994, *B.S.*, 4 oktober 1994 (hormonenwet³⁵) ;
- artikel 6 van de Wet van de 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica, zoals gewijzigd door de Wet van 9 juli 1975 (Drugwet)³⁶.

³⁴ Kenmerkend zijn de bijzonder strenge cumulatieve voorwaarden: 1° de aangifte moet gebeuren voor elke poging. De aangifte a posteriori geeft geen aanleiding tot strafuitsluiting. Deze verschoningsgrond is dan ook veeleer gericht op preventie dan op opheldering; 2° de aangifte moet gebeuren voor elke daad van vervolging.

³⁵ Teneinde in de strijd tegen de illegale hormonenhandel niet enkel de veerhouders-gebruikers effectief te kunnen vervolgen, maar ook en vooral de handelaars en organisatoren van de hormonenhandel, werd recentelijk een verschoningsgrond ingebouwd in de hormonenwet. Kenmerkend voor deze bijzondere spijtoptantenregeling is dat de verschoningsgrond strafuitsluitend dan wel strafverminderend is afhankelijk van het feit of de aangifte gebeurde respectievelijk vóór of ná het begin van de vervolging voor de correctionele rechtbank. Van de spijtoptant wordt dus, in tegenstelling tot de drugwetgeving, niet a priori geëist dat hij voor elke daad van vervolging aangifte deed, opdat hij in aanmerking zou komen voor strafvermindering.

³⁶ Betreffende de voorwaarden die verbonden worden aan de toepassing van de verschoningsgronden in artikel 6 drugwet, zie A. DE NAUW, «*Overzicht van rechtspraak Tien jaar vernieuwde drugwet*». *R.W.*, 1986-87, 833 e.v. ; A. DE NAUW, «*Tien jaar drugwet (1985-1995)*». *R.W.*, 1996-97, 449 e.v. ; A. DE NAUW, «*Drugs*», *A.P.R.*, 1998, 107-142 ; M. PREUMONT, «*Un exemple de politique criminelle: la dénonciation, cause d'excuse prévue par l'article 6 de la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques*», in *Mélanges offerts à Robert Legros*, Brussel, Ed. de l'Université de Bruxelles, 1995, 499 e.v.

Le but poursuivi en prévoyant des excuses absolues ou atténuantes dans la loi (modifiée) concernant les stupéfiants ressort clairement de l'exposé des motifs, dans lequel on peut lire ce qui suit : « *Enfin, inspirée par le souci de mener dans le domaine de la drogue une politique criminelle efficace, la loi en projet instaure, dans des conditions précises et strictement délimitées, une cause d'excuse au bénéfice du délinquant. Il est, en effet, apparu au gouvernement qu'en ce domaine où, l'expérience le prouve, les infractions les plus graves sont commises par des participants à des associations bien organisées, qui agissent dans le plus grand secret et fréquemment sous le couvert d'activités honorables, il fallait trouver un moyen efficace pour faciliter la découverte de tous les coupables.* ». La critique selon laquelle cette cause d'excuse constituerait une incitation immorale à la délation a été balayée par la commission de la Justice et par le ministre de la justice, qui ont estimé que : « *(la cause d'excuse...) constitue sans aucun doute un moyen d'assurer à la loi en projet une efficacité plus grande, amplement justifiée par l'intérêt social éminent que représente la lutte contre le trafic des drogues* »³⁷.

Les conditions très strictes auxquelles le législateur et les juridictions subordonnent l'application de la cause d'excuse font que la dénonciation conformément à l'article 6 de la loi sur les stupéfiants reste généralement lettre morte dans la pratique³⁸. Les principales raisons de l'inefficacité de ce régime spécifique des repentis sont les suivantes :³⁹

- absence de possibilité de négociation préalable entre le ministère public et le repentant ;
- garanties insuffisantes dans le chef du repentant lui assurant qu'il pourra effectivement bénéficier d'une atténuation de peine ou d'une absolution ;
- exigences trop strictes en ce qui concerne les modalités de la dénonciation à respecter pour que la cause d'excuse soit applicable ;
- absence de mesures complémentaires visant à protéger l'intégrité physique du repentant et de ses proches.

La Belgique a donc déjà, dans son système pénal, une certaine expérience en ce qui concerne l'application du régime des repentis dans la phase de la fixation de la peine, bien que la pratique montre que ce régime n'a été appliqué que de manière très confidentielle, et ce, pour les raisons exposées ci-dessus.

³⁷ Doc. Sénat n° 290, 1970-71, pp. 5 et 6. Voir également W. BROSENS, « *De wet en drugs* », *mercuriale* prononcé par l'avocat général à l'audience d'ouverture solennelle de la cour d'appel d'Anvers, le 1er septembre 1976. *R.W.*, 1976-77, 1025 ; A. DE NAUW, « *Drugs* », *A.P.R.*, 1998, pp. 109-113.

³⁸ M. PREUMONT, *l.c.*, pp. 514-516.

³⁹ *Ibid.*, p. 499 e.s.

Het doel van de inlassing van strafuitsluitende, dan wel strafverminderende verschoningsgronden in de (gewijzigde) drugwet blijkt duidelijk uit de memorie van toelichting, waar deze stelt: « *Gedreven door de zorg om op het gebied van de verdovende middelen een doeltreffende politiek te voeren, heeft men in het ontwerp van wet, onder precieze en welomlijnde voorwaarden, een verschoningsgrond ingevoerd ten gunste van de delinquent. De Regering was immers van oordeel dat op een gebied waarop, naar blijkt uit de ervaring, de zwaarste misdrijven gepleegd worden door leden van goed georganiseerde verenigingen, die in het diepste geheim optreden en zeer dikwijls onder de dekmantel van achtbare bedrijvigheden, een doeltreffend middel moest worden gevonden om de ontdekking van alle schuldigen te vergemakkelijken* ». De kritiek dat deze verschoningsgrond een immorele aansporing zou vormen tot verklipping werd door de commissie voor de Justitie en door de minister van Justitie verworpen, die meenden dat het « *ongetwijfeld een middel is om aan de ontworpen wet een grotere doeltreffendheid te verlenen welke ruimschoots gerechtvaardigd is ingevolge het hoger sociaal belang dat gemoeid is met de strijd tegen de sluikhandel in verdovende middelen* »³⁷.

Gezien de zeer strikte voorwaarden die de wetgever en de rechtspraak stellen aan de toepassing van de verschoningsgrond, blijkt de aangifte overeenkomstig art. 6 Drugwet in de praktijk veelal dode letter te zijn³⁸. De voornaamste redenen voor de onwerkzaamheid van deze specifieke spijtoptantenregeling blijken te zijn³⁹:

- geen mogelijkheid tot voorafgaandelijke onderhandeling tussen het openbaar ministerie en de spijtoptant;
- onvoldoende garanties in hoofde van de spijtoptant dat hij ook daadwerkelijk zal kunnen genieten van strafvermindering of strafuitsluiting;
- te strenge eisen ten aanzien van de aangifte voor de toepasbaarheid van de verschoningsgrond;
- het ontbreken van bijkomende maatregelen ter bescherming van de fysieke integriteit van de spijtoptant en zijn naaste omgeving.

Met de toepassing van een spijtoptantenregeling in de straffoetmetingsfase heeft het Belgisch strafrechtstelsel dus reeds enige ervaring, alhoewel de praktijk uitwijst dat de toepassing ervan op zeer beperkte schaal is gebleven, om de hierboven uiteengezette redenen.

³⁷ *Parl. St.*, Senaat, 1970-71, nr. 290, 5 en 6. Zie ook W. BROSENS, « *De wet en drugs* », rede uitgesproken door de advocaat-generaal op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Antwerpen op 1 september 1976". *R.W.*, 1976-77, 1025 ; A. DE NAUW, « *Drugs* », *A.P.R.*, 1998, 109-113.

³⁸ M. PREUMONT, *l.c.*, 514-516.

³⁹ *Ibid.*, 499 e.v.

6.2. La cause d'excuse légale dans le cadre de la lutte contre la criminalité organisée et la grande criminalité

Eu égard au principe de proportionnalité, le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral peut promettre de requérir devant le juge du fond l'application d'une cause d'excuse absolutoire ou seulement d'une cause d'excuse atténuante. Il convient également de tenir compte du principe de proportionnalité pour fixer le degré d'atténuation de la peine.

Nous n'avons fixé qu'une limite supérieure à la gravité des infractions commises par le repentant et pour lesquelles celui-ci peut éventuellement bénéficier d'une cause d'excuse. Certaines infractions graves commises par le repentant seront dès lors inexcusables. Les infractions les plus légères pourront par ailleurs être excusées en échange de la fourniture d'informations. C'est ainsi qu'une personne qui fait une déposition au sujet d'une organisation criminelle et qui a été surprise en train de commettre un vol à l'étalage doit pouvoir bénéficier d'une cause d'excuse lors de la fixation de la peine qui s'applique à ce vol, même s'il n'y a aucun rapport entre le vol à l'étalage et l'organisation criminelle.

Les dépositions faites par le repentant doivent être révélatrices et aussi sincères et complètes que ses connaissances permettent qu'elles le soient.

L'objectif est que la déposition faite par le repentant concerne des auteurs ou des faits qui n'étaient pas connus de la justice antérieurement ou au sujet desquels il n'existait pas suffisamment de preuves pour pouvoir les poursuivre. Étant donné que l'application des causes d'excuse figurant dans la loi concernant le trafic de substances stupéfiantes a montré qu'il est souvent difficile au juge du fond de vérifier le respect de cette condition⁴⁰, l'application de la cause d'excuse est en principe subordonnée à la réquisition du ministre public⁴¹. Celui-ci dispose généralement des informations nécessaires pour vérifier si la déposition est révélatrice.

⁴⁰ Surtout si la déposition a été faite dans le cadre d'une enquête concernant des faits dont le juge du fond n'avait pas été saisi.

⁴¹ La proposition de loi néerlandaise modifiant le Code pénal et le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne les dépositions faites en échange d'une promesse du ministre public (promesses faites à des témoins en matière répressive) prévoit également que la peine ne peut être atténuée que sur réquisition du procureur de la Reine.

6.2. De wettelijke verschoningsgrond in het kader van de strijd tegen de georganiseerde en de zware criminaliteit

Rekening houdend met het proportionaliteitsbeginsel, kan de procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur, toezeggen om de toepassing van een strafuitsluitende dan wel slechts een strafverminderende verschoningsgrond te zullen vorderen voor de vonnisrechter. Ook bij de invulling van de graad van strafvermindering dient de proportionaliteitsvereiste in acht te worden genomen.

Wat betreft de misdrijven gepleegd door de spijtoptant, waarvoor hij eventueel kan genieten van het voordeel van een verschoningsgrond, werd het toepassingsgebied enkel naar boven toe begrensd. Een aantal ernstige misdrijven die gepleegd werden door de spijtoptant kunnen derhalve niet verschoond worden. Anderzijds kunnen de meest lichte misdrijven verschoond worden in ruil voor het verstrekken van informatie. Zo zou bijvoorbeeld een persoon die een getuigenverklaring aflegt over een criminele organisatie en die betrappt werd op een winkeldiefstal, moeten kunnen genieten van een verschoningsgrond bij de bestraffing van die winkeldiefstal, ook al is er geen enkel verband tussen de winkeldiefstal en de criminele organisatie.

De door de spijtoptant afgelegde getuigenverklaringen dienen onthullend te zijn, en binnen de perken van zijn kennis, oprecht en volledig.

Het is de bedoeling dat de getuigenverklaring afgelegd door de spijtoptant betrekking heeft op daders of feiten, die voorheen niet bij het gerecht bekend waren of waarover onvoldoende bewijs bestond om hen te vervolgen. Aangezien de ervaringen met de verschoningsgronden opgenomen in de Drugwet hebben aangetoond dat deze voorwaarde vaak moeilijk door de vonnisrechter kan worden getoetst⁴⁰, wordt de toepassing van de verschoningsgrond in beginsel afhankelijk gesteld van de vordering van het openbaar ministerie⁴¹. Deze beschikt doorgaans wel over de nodige informatie om na te gaan of de verstrekte getuigenverklaring onthullend is.

⁴⁰ Vooral indien de getuigenverklaring werd afgelegd in het kader van een onderzoek naar feiten waaromtrent de vonnisrechter niet geadieerd werd.

⁴¹ Ook in het Nederlandse voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering met betrekking tot verklaringen van getuigen die in ruil voor een toezegging van het openbaar ministerie zijn afgelegd (toezeggingen aan getuigen in strafzaken) wordt bepaald dat de strafvermindering slechts kan worden toegepast op vordering van de officier van Justitie.

La présente proposition de loi prévoit également, à cet égard, que le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral apprécie dans quelle mesure la déposition que le repentant souhaite faire sert l'intérêt général dans le cadre de la poursuite de la grande criminalité organisée et si les informations fournies par le repentant semblent justifier l'application d'une cause d'excuse en faveur du repentant. Dans l'affirmative, il promettra au repentant de demander l'application de la cause d'excuse et cette promesse sera consignée dans un mémorandum écrit. Ce mémorandum offrira au moins au repentant la garantie que l'application de la cause d'excuse sera demandée⁴² mais ne garantira pas son application effective.

L'appréciation du bien-fondé de l'application de la cause d'excuse reste en effet de la compétence du juge du fond. Dans la mesure où un repentant se prévaut d'une déposition faite dans le cadre d'une autre procédure pénale, il est souhaitable que le dossier répressif (du moins la partie de ce dossier concernant la déposition) soit versé à cet effet au dossier répressif sur lequel le juge du fond doit se prononcer.

Compte tenu des expériences négatives liées à l'application de l'article 6 de la loi sur les stupéfiants (voir *supra*), la loi proposée ne prévoit pas que les dépositions doivent déjà avoir été faites avant toute poursuite engagée contre le repentant. Même si le repentant ne fournit des informations qu'une fois l'instruction commencée, voire après avoir été renvoyé ou cité devant les juridictions de jugement, il doit encore être possible d'appliquer une cause d'excuse.

Le repentant ne peut informer, que ce soit directement ou indirectement, les auteurs des faits de cette révélation pour leur permettre d'encore se soustraire à l'action de la justice.

En revanche, la proposition de loi ne subordonne pas l'application de la cause d'excuse au succès effectif des poursuites engagées contre les auteurs sur lesquels des informations ont été dévoilées. En effet, même lorsque le repentant a fourni des informations complètes, sincères et révélatrices, les poursuites peuvent échouer pour des raisons indépendantes de sa volonté.

⁴² L'article 6 de la loi concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques ne prévoit pas cette garantie.

Ook hier beoogt het wetsvoorstel dat de procureur des Konings, respectievelijk de federale procureur, op voorhand beoordeelt in hoeverre de getuigenverklaring die de spijtoptant wenst af te leggen, het openbaar belang dient in het kader van de vervolging van zware en georganiseerde criminaliteit en of de door de spijtoptant geleverde informatie de toepassing van een verschoningsgrond ten gunste van de spijtoptant lijkt te verantwoorden. In positief geval zal hij aan de spijtoptant toezeggen dat hij de toepassing van de verschoningsgrond zal vorderen, welke toezegging het voorwerp zal uitmaken van een schriftelijk memorandum. Dit memorandum zal de spijtoptant minstens de garantie geven dat de toepassing van de verschoningsgrond gevorderd zal worden⁴², doch niet dat deze effectief zal toegepast worden.

De beoordeling van de gegrondheid van de toepassing van de verschoningsgrond blijft immers de bevoegdheid van de vonnisrechter. In zoverre de spijtoptant zich beroept op een getuigenverklaring, afgelegd in een andere strafrechtelijke procedure, is het aangewezen dat hiertoe - minstens het relevante deel van - het desbetreffende strafdossier, wordt toegevoegd aan het strafdossier waarin de vonnisrechter uitspraak dient te doen.

Gezien de negatieve ervaringen in het kader van artikel 6 van de Drugwet (*supra*), vereist het wetsvoorstel niet dat de getuigenverklaringen reeds werden verstrekt vóór elke vervolging van de spijtoptant. Ook indien de spijtoptant pas gedurende het gerechtelijk onderzoek of zelfs na zijn verwijzing naar of dagvaarding voor de vonnisgerechten inlichtingen verstrekte, moet de toepassing van een verschoningsgrond mogelijk blijven.

De spijtoptant mag aan deze daders, rechtstreeks of onrechtstreeks, geen kennis geven van de onthulling, met de bedoeling dat deze zich alsnog aan het gerecht zouden kunnen onttrekken.

Daarentegen wordt in het wetsvoorstel als voorwaarde voor de toepassing van de verschoningsgrond niet weerhouden dat de vervolging van de daders over wie inlichtingen werden verstrekt ook daadwerkelijk tot een succesvol einde gebracht wordt. Het is immers mogelijk dat, ook al heeft de spijtoptant volledige, oprechte en onthullende inlichtingen verstrekt, de vervolging spaak loopt om redenen onafhankelijk van zijn wil.

⁴² Welke garantie in het kader van artikel 6 van de drugwet niet geboden wordt.

Ici encore, le juge du fond, à qui il incombe d'apprécier la fiabilité des dépositions faites par le repent, doit être informé du fait que celui-ci a fait ces déclarations en échange de la promesse que l'application d'une cause d'excuse sera requise par le ministère public. C'est la raison pour laquelle la proposition de loi prévoit qu'une copie déclarée conforme du memorandum, dans lequel il est promis au repent que l'application de la cause d'excuse sera requise, doit être versée au dossier répressif relatif aux faits au sujet desquels une déposition a été faite et qu'en outre, il doit être fait état de ce memorandum dans chaque procès-verbal d'audition du repent concernant ces faits. Si un jugement ou arrêt statuant sur l'application de la cause d'excuse a déjà été prononcé, une copie déclarée conforme doit également en être versée au dossier répressif.

7. La phase d'exécution de la peine

Il faut qu'il soit possible d'obtenir, même de repentis déjà condamnés, des informations utiles susceptibles de faciliter la poursuite d'infractions relevant de la grande criminalité ou de la criminalité organisée.

Le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral peut dès lors promettre au candidat-repent condamné qu'en échange d'une déposition, il lui accordera, dans les limites de sa compétence bien entendu, une faveur déterminée dans le cadre de l'exécution de la peine.

On pourrait notamment envisager de promettre qu'il ne sera pas procédé à l'exécution de la peine, qu'une décision favorable sera prise en matière de détention limitée ou de détention le week-end, ou encore qu'un avis favorable sera rendu en matière de libération conditionnelle, de grâce ou de reprise d'exécution de peine.

Cette promesse doit figurer dans un memorandum écrit afin d'offrir les garanties requises au repent.

Ce memorandum écrit doit être notifié aux juridictions de jugement qui se prononceront sur la fiabilité de la déposition du repent condamné. Il a été prévu à cet effet dans la proposition de loi que le memorandum doit, à peine de nullité, être versé au dossier répressif relatif aux faits à propos desquels une déposition a été

Ook hier dient de vonnisrechter, die de betrouwbaarheid van de getuigenverklaringen, verstrekt door de spijtoptant, moet beoordelen, op de hoogte te worden gesteld dat deze de betrokken verklaringen heeft afgelegd in ruil voor de belofte dat de toepassing van een verschoningsgrond zou gevorderd worden door het openbaar ministerie. Daartoe werd in het wetsvoorstel voorzien dat een voor eensluidend verklaard afschrift van het memorandum waarin aan de spijtoptant de vordering van de toepassing van de verschoningsgrond werd toegezegd, aan het strafdossier nopens de feiten waaromtrent een verklaring werd afgelegd, dient te worden toegevoegd en dat dit memorandum bovendien moet worden vermeld in elk proces-verbaal van verhoor van de spijtoptant met betrekking tot deze feiten. Werd reeds een vonnis of arrest geveld, waarbij over de toepassing van de verschoningsgrond werd geoordeeld, dan dient ook daarvan een voor eensluidend verklaard afschrift aan het strafdossier te worden toegevoegd.

7. De strafuitvoeringsfase

Ook ten aanzien van reeds veroordeelde spijtoptanten moet de mogelijkheid open blijven om nuttige inlichtingen te bekomen die kunnen bijdragen tot de vervolging van georganiseerde en zware criminaliteit.

De procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur kan daarom toezeggen aan de veroordeelde kandidaat-spijtoptant dat deze, in ruil voor het afleggen van een getuigenverklaring, een bepaalde gunst zal genieten in het kader van de strafuitvoering, dit uiteraard binnen de perken van hun bevoegdheid terzake.

Zo kan onder meer gedacht worden aan de toezegging dat niet tot de strafuitvoering zal worden overgegaan, dat een gunstige beslissing zal worden genomen inzake beperkte hechtenis of weekendarrest of dat een gunstig advies zal worden verstrekt inzake voorwaardelijke invrijheidsstelling, genade of overname van strafuitvoering.

Deze toezegging dient te worden opgenomen in een schriftelijk memorandum teneinde in hoofde van de spijtoptant de nodige garanties te bieden.

Het schriftelijk memorandum dient ter kennis te worden gebracht van de vonnisgerechten die over de betrouwbaarheid van de verklaring van de veroordeelde spijtoptant zullen oordelen. Daartoe werd in het wetsvoorstel voorzien dat het memorandum, op straffe van nietigheid, dient te worden toegevoegd aan het straf-

faite, et qu'il doit en être fait mention dans le procès-verbal d'audition du repenté.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Section 1re : la promesse de l'extinction de l'action publique

Cette section instaure un régime de repentis au niveau de l'action publique.

L'article 2 fixe les conditions auxquelles une extinction de l'action publique peut être promise à un repenté. Il s'agit de conditions cumulatives. Si celles-ci ne sont pas réunies, l'extinction de l'action publique ne peut être promise ; le cas échéant, il peut être décidé de classer l'affaire sans suite conformément à l'article 28^{quater} du Code d'instruction criminelle. Il n'est satisfait à la condition de subsidiarité que lorsque l'enquête sur les faits a imposé l'application concrète du régime des repentis et que les autres moyens d'investigation concernant ces faits n'ont pas permis de faire éclater la vérité. Il en résulte qu'une extinction de l'action publique ne peut être promise valablement lorsqu'une faveur moins importante, par exemple la promesse de requérir l'application d'une cause d'excuse, aurait suffi pour obtenir la déposition souhaitée du repenté. La question de savoir s'il est satisfait au principe de proportionnalité – externe et interne – doit être appréciée à la lumière des circonstances concrètes du cas examiné.

L'extinction de l'action publique ne peut être promise que par celui qui est habilité à exercer l'action publique dans le dossier du repenté, soit, selon le cas, le procureur du Roi ou le procureur fédéral. L'article 5, §§ 2 et 3, accorde en outre une fonction de coordination générale au procureur fédéral, de sorte que le procureur du Roi ne peut faire de promesse à un repenté sans avoir pris l'avis du procureur fédéral au sujet de l'existence d'objections éventuelles quant à une telle promesse ; ce dernier doit en effet cosigner l'accord intervenu entre les parties. Dans le premier cas, le procureur fédéral agit dès lors dans le cadre du pouvoir qui lui est conféré par l'article 144bis, § 2, 1°, du Code judiciaire ; dans le second, il agit dans le cadre de la mission dont il est chargé par l'article 144bis, § 2, 2°, du Code judiciaire.

dossier nopens de feiten waaromtrent een getuigenverklaring werd afgelegd en moet worden vermeld in het proces-verbaal van verhoor van de spijtoptant.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Afdeling 1: de toezegging tot verval van de strafvordering

Deze afdeling voert een spijtoptantenregeling in op het niveau van de strafvervolgning.

In artikel 2 worden de voorwaarden vastgelegd waaronder een verval van strafvordering kan worden toegezegd aan een spijtoptant. Het betreffen cumulatieve voorwaarden. Is hieraan niet voldaan dan kan geen verval van strafvordering worden toegezegd; wel kan desgevallend tot een sepot worden besloten overeenkomstig artikel 28^{quater} van het Wetboek van Strafvordering. Er is slechts voldaan aan de vereiste van subsidiariteit wanneer het onderzoek naar de feiten de in concreto getroffen spijtoptantenregeling vereiste en de overige middelen van onderzoek naar deze feiten niet volstonden om de waarheid aan de dag te brengen. Dit impliceert dat een verval van strafvordering niet rechtsgeldig kan worden toegezegd indien een minder vergaande gunst, zoals de belofte om een verschoningsgrond te zullen vorderen, had volstaan om de gewenste getuigenverklaring van de spijtoptant te bekomen. De vraag of aan het beginsel van - externe en interne - proportionaliteit is voldaan, dient beoordeeld te worden met inachtneming van de concrete omstandigheden van het voorliggende geval.

Het verval van strafvordering kan uitsluitend worden toegezegd door diegene die bevoegd is om de strafvordering uit te oefenen in het dossier van de spijtoptant, naargelang het geval de procureur des Konings dan wel de federale procureur. In artikel 5, §§ 2 en 3, wordt bovendien een algemeen coördinerende functie toegekend aan de federale procureur tengevolge waarvan de procureur des Konings geen toezegging kan doen aan een spijtoptant zonder advies in te winnen bij de federale procureur nopens het bestaan van eventuele bezwaren tegen dergelijke toezegging; immers dient laatstgenoemde het akkoord tussen partijen mede te ondertekenen. In het eerste geval handelt de federale procureur derhalve in het kader van de bevoegdheid hem toegekend door artikel 144bis, § 2, 1° van het Gerechtelijk Wetboek; in het tweede geval handelt hij in het kader van de opdracht die hem door artikel 144bis, § 2, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek wordt opgelegd.

Si les faits au sujet desquels le repentant va déposer ont été mis à l'instruction, il va de soi qu'il faudra également demander l'avis du juge d'instruction diligentant. C'est en effet la personne la mieux placée pour juger si la déclaration du repentant est utile ou non à la manifestation de la vérité dans l'instruction qu'il diligente et s'il est dès lors satisfait à une des conditions essentielles auxquelles est subordonnée la promesse d'extinction de l'action publique.

Il va de soi qu'il est également souhaitable d'organiser au préalable une concertation concernant la promesse d'extinction de l'action publique avec le juge d'instruction qui, le cas échéant, serait chargé d'instruire les faits dont le repentant est soupçonné.

L'article 3 vise à protéger les droits des victimes et des personnes subrogées dans les droits de ces dernières.

L'article 4 prévoit la possibilité de confisquer les objets susceptibles de l'être si l'extinction de l'action publique a été promise. Il s'agit d'un régime analogue à celui prévu par les articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle concernant la transaction et la médiation pénale.

L'article 5, § 1er, prévoit que l'accord conclu entre le ministère public et le repentant doit être constaté dans un mémorandum écrit. Ce paragraphe énonce également les mentions qui doivent figurer dans le mémorandum, et ce, à peine de nullité de celui-ci et de l'accord qu'il contient.

L'article 5, § 2, prévoit que le mémorandum est rédigé en trois exemplaires au moins dont un est remis après signature au repentant, un deuxième est conservé par le magistrat du parquet qui a fait la promesse – c'est-à-dire, selon le cas, le procureur du Roi ou le procureur fédéral – et un troisième est versé au dossier répressif relatif à l'infraction dont le repentant est soupçonné. Chaque exemplaire est signé par le repentant, par le procureur fédéral dans le cadre de sa compétence spéciale de coordination dont il est question à l'article 5 et par le magistrat qui a fait la promesse (cette disposition n'a évidemment un sens que lorsque la promesse a été faite par le procureur du Roi).

C'est à ce moment que s'éteint l'action publique, sous réserve de l'application des articles 7 et 8.

Indien een gerechtelijk onderzoek lopende is naar de feiten waaromtrent de spijtoptant een getuigenverklaring zal afleggen, spreekt het vanzelf dat ook het advies dient te worden ingewonnen van de onderzoeksrechter in kwestie. Immers is hij de best geplaatste persoon om te oordelen of de door de spijtoptant af te leggen verklaring al dan niet nodig is om de waarheid aan het licht te brengen in het door hem gevoerde onderzoek en of derhalve is voldaan aan een van de essentiële voorwaarden voor de toezegging van een verval van strafvordering.

Het verdient uiteraard tevens aanbeveling voorafgaandelijk overleg te plegen omtrent de toezegging van een verval van strafvordering, met de onderzoeksrechter die desgevallend zou zijn belast met het gerechtelijk onderzoek naar het misdrijf waarvan de spijtoptant wordt verdacht.

Artikel 3 voorziet in een bescherming van de rechten van de slachtoffers en de in hun rechten gesubroeerden.

Artikel 4 bepaalt de mogelijkheid tot verbeurdverklaring van de zaken die hiervoor in aanmerking komen, in geval een verval van strafvordering wordt toegezegd. Het betreft een regeling, analoog aan deze voorzien in de artikelen 216*bis* en 216*ter* van het Wetboek van Strafvordering inzake de minnelijke schikking, respectievelijk de bemiddeling in strafzaken.

In artikel 5, § 1, wordt de verplichting opgelegd om het akkoord tussen het openbaar ministerie en de spijtoptant vast te leggen in een schriftelijk memorandum. Tevens wordt bepaald welke vermeldingen dergelijk memorandum dient te bevatten op straffe van nietigheid van het memorandum en het erin vervatte akkoord.

Artikel 5, § 2, voorziet dat het memorandum wordt opgesteld in minstens drie exemplaren waarvan er, na ondertekening, één wordt overgemaakt aan de spijtoptant, één in het bezit blijft van de toezeggende parketmagistraat - d.w.z. naargelang het geval de procureur des Konings of de federale procureur - en één wordt toegevoegd aan het strafdossier betreffende het misdrijf waarvan de spijtoptant wordt verdacht. Elk van deze exemplaren wordt ondertekend door de spijtoptant, door de federale procureur in het kader van diens bijzondere coördinerende bevoegdheid waarvan sprake in artikel 5 en door de toezeggende parketmagistraat (de facto is dit uiteraard enkel relevant wanneer de toezegging door de procureur des Konings werd gedaan). Vanaf dit ogenblik vervalt de strafvordering, onder voorbehoud van de toepassing van de artikelen 7 en 8.

L'article 5, § 3, assigne au procureur fédéral un rôle de coordination. Afin de pouvoir remplir cette fonction convenablement, il doit tenir un registre de tous les mémorandums contenant une promesse d'extinction de l'action publique. Et s'il est lui-même l'auteur d'une telle promesse, il sera, en vertu du paragraphe précédent, déjà automatiquement en possession d'un exemplaire du mémorandum. Si, par contre, c'est le procureur du Roi qui fait la promesse d'extinction de l'action publique, une copie déclarée conforme du mémorandum devra être remise au procureur fédéral. L'objectif est de tenir de manière systématique un registre qui permettra de vérifier rapidement et efficacement si le repenti concerné a déjà reçu une autre promesse et pour quelle information.

L'article 6 règle l'audition du repenti concernant les faits au sujet desquels celui-ci a promis de déposer. Il convient de mentionner le mémorandum au procès-verbal de l'audition, sous peine de nullité de celle-ci. Une copie déclarée conforme du mémorandum doit en outre être jointe au dossier répressif relatif aux faits concernés, sous peine de nullité du témoignage du repenti. Tout cela doit permettre au juge du fond qui doit garantir la valeur probante du témoignage de savoir que celui-ci a été déposé dans le cadre du régime des repentis et de connaître le contenu précis de l'accord conclu entre le parquet et le repenti.

L'article 8 détermine les motifs pour lesquelles le ministère public peut, en dépit d'une promesse faite précédemment dans un mémorandum, néanmoins entamer des poursuites judiciaires. C'est notamment le cas lorsque le repenti a fait des déclarations incomplètes compte tenu de ses connaissances et de l'accord conclu. Ainsi, le ministère public ne pourra pas décider d'entamer de nouvelles poursuites judiciaires pour la simple raison que le repenti n'a pas fait de déclarations concernant des faits dont il avait effectivement connaissance mais à propos desquels il n'avait pas promis de déposer.

L'article 7 règle le cas dans lequel une extinction de l'action publique est promise par le parquet, alors qu'une instruction judiciaire est déjà en cours à propos de l'affaire dans le cadre de laquelle le repenti est poursuivi. Dans ce cas, le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral doit informer le juge d'instruction concerné de la promesse et du mémorandum.

Artikel 5, § 3, voorziet in een coördinerende rol in hoofde van de federale procureur. Teneinde deze functie naar behoren te kunnen vervullen, houdt hij alle memoranda waarin een verval van strafvordering werd toegezegd, bij in een register. In zoverre dergelijke toezegging van hemzelf afkomstig is, is hij op grond van de vorige paragraaf automatisch reeds in het bezit van een exemplaar van het memorandum. Heeft daarentegen de procureur des Konings het verval van de strafvordering toegezegd, dan zal hiertoe een voor eensluidend verklaard afschrift van het memorandum aan de federale procureur dienen te worden overgemaakt. Het is de bedoeling dat een gesystemiseerd register wordt opgemaakt, waardoor op een snelle en efficiënte wijze kan gecontroleerd worden of de spijtoptant in kwestie reeds elders een toezegging heeft gekregen en voor welke informatie.

Artikel 6 regelt het verhoor van de spijtoptant omtrent de feiten waarover hij heeft toegezegd een getuigenverklaring af te leggen. In het proces-verbaal van dit verhoor dient melding gemaakt te worden van het memorandum op straffe van nietigheid van dit verhoor. Een voor eensluidend verklaard afschrift van het memorandum moet bovendien worden toegevoegd aan het strafdossier betreffende de betrokken feiten, op straffe van nietigheid van de getuigenverklaringen van de spijtoptant. Dit alles moet de vonnisrechter die de bewijswaarde van de getuigenverklaring dient te waarderen, toelaten te weten dat deze in het kader van een spijtoptantenregeling werd afgelegd en wat de inhoud van het akkoord tussen parket en spijtoptant precies was.

Artikel 8 bepaalt de gronden waarop het openbaar ministerie, ondanks een eerder in een memorandum vastgelegde toezegging, niettemin tot vervolging kan overgaan. Dit is onder meer het geval wanneer de spijtoptant onvolledige verklaringen heeft afgelegd binnen de perken van zijn kennis en van het akkoord. Zo zal het openbaar ministerie niet kunnen beslissen om alsnog tot vervolging over te gaan, vanuit de overweging dat de spijtoptant geen verklaringen heeft afgelegd omtrent feiten waarvan hij wel degelijk op de hoogte was, doch waarover hij niet heeft toegezegd een verklaring te zullen afleggen.

Artikel 7 regelt het geval waarin een verval van strafvordering wordt toegezegd door het parket, terwijl reeds een gerechtelijk onderzoek loopt nopens de zaak in het kader waarvan de spijtoptant wordt vervolgd. In dat geval dient de procureur des Konings, respectievelijk de federale procureur, kennis te geven aan de betrokken onderzoeksrechter van de toezegging en het memorandum.

Si le repentant est le seul inculpé au cours de l'instruction, il en résultera dans la pratique que le juge d'instruction constatera que l'instruction est terminée, après quoi il communiquera le dossier au procureur du Roi ou, le cas échéant, au procureur fédéral. S'il y a plusieurs inculpés, le juge d'instruction devra tout d'abord terminer son instruction avant de communiquer le dossier. Le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral demandera ensuite le règlement de la procédure. La chambre du conseil doit vérifier en l'espèce si la promesse faite par le ministère public est juridiquement valable et plus particulièrement, si les conditions légales auxquelles est subordonnée la promesse de l'extinction de l'action publique sont réunies, si le mémorandum a été valablement rédigé et si l'accord acté dans celui-ci a été respecté par le repentant, ce qui n'est pas le cas dans les circonstances énumérées à l'article 8. En ce qui concerne plus particulièrement les exigences de proportionnalité et de subsidiarité, il nous paraît souhaitable de ne pas faire supporter les conséquences du non-respect de ces principes par le repentant. Il s'agit en effet en l'espèce d'un jugement d'opportunité qui doit être porté par le ministère public lorsqu'il conclut l'accord. La méconnaissance de ces principes a toutefois pour effet que la déposition faite par le repentant ne peut pas être utilisée comme preuve. Ce contrôle doit cependant être opéré dans le cadre de la procédure dans laquelle la déposition du repentant est utilisée.

Si – dans les limites précitées – la chambre du conseil juge que la promesse est illégale ou que le mémorandum n'est pas valable ou que le repentant n'a pas respecté l'accord, le repentant peut être renvoyé devant une juridiction de jugement ou la chambre du conseil peut décider que l'affaire n'est pas en état d'être jugée parce que l'instruction n'est pas achevée, le procureur du Roi ou le procureur fédéral requérant ensuite des actes d'instruction complémentaires. Dans le cas contraire, l'extinction de l'action publique doit être constatée dans le chef du repentant et il convient de prononcer le non-lieu. S'il devait s'avérer par la suite que le repentant viole ou a violé l'accord, le ministère public peut, en application de l'article 8 et en dépit du non-lieu, reprendre les poursuites. Dans ce cas, les irrégularités commises par rapport à l'accord sont considérées comme des charges nouvelles au sens de l'article 247 du Code d'instruction criminelle. À cet égard, on peut renvoyer à la définition de la notion de « charges nouvelles » proposée par R. DECLERCQ.⁴³ « L'article 247 du Code d'instruction criminelle donne une définition

Indien de spijtoptant de enige verdachte is in het onderzoek, zal dit er in de praktijk toe leiden dat de onderzoeksrechter zal vaststellen dat het onderzoek voltooid is, waarna hij het dossier zal mededelen aan de procureur des Konings of, in voorkomend geval, aan de federale procureur. Zijn er meerdere verdachten, dan zal de onderzoeksrechter zijn onderzoek eerst dienen te voltooien, alvorens het dossier mede te delen. De procureur des Konings, respectievelijk de federale procureur, vordert dan de regeling der rechtspleging. De raadkamer dient daarbij na te gaan of de door het openbaar ministerie gedane toezegging rechtmatig is en met name of de wettelijke voorwaarden voor de toezegging van een verval van strafvordering voorhanden zijn, of het memorandum rechtsgeldig werd opgesteld en of het erin vastgelegde akkoord werd nageleefd door de spijtoptant. Dit laatste is niet het geval in de door artikel 8 opgesomde omstandigheden. Meer specifiek wat betreft de gestelde vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit, lijkt het aangewezen de gevolgen van de niet-naleving ervan niet te laten terechtkomen op de persoon van de spijtoptant. Het gaat hier immers om een opportuniteitsbeoordeling die door het openbaar ministerie dient te worden gemaakt bij het afsluiten van het akkoord. Wel leidt de miskennis van deze beginselen ertoe dat de door de spijtoptant afgelegde verklaring niet als bewijs kan worden gebruikt. Deze controle dient evenwel te worden verricht in het kader van de procedure waarin de verklaring van de spijtoptant wordt aangewend.

Oordeelt de raadkamer – binnen voormelde grenzen – dat de toezegging onwettig of het memorandum niet rechtsgeldig is of dat de spijtoptant het akkoord niet heeft nageleefd, kan de spijtoptant verwezen worden naar een vonnisgerecht of de raadkamer kan besluiten dat de zaak niet in staat van wijzen is omdat het onderzoek niet volledig is, waarop de procureur des Konings, hetzij de federale procureur, bijkomende onderzoekshandelingen vordert. In het omgekeerde geval moet het verval van de strafvordering vastgesteld worden in hoofde van de spijtoptant en dient hij buitenvervolgung gesteld te worden. Indien later alsnog zou blijken dat de spijtoptant het akkoord schendt of heeft geschonden, kan het openbaar ministerie, niettegenstaande de buitenvervolgungstelling, met toepassing van artikel 8 de vervolging hervatten. In dat geval worden de in het licht van het akkoord begane onregelmatigheden beschouwd als nieuwe bezwaren in de zin van artikel 247 van het Wetboek van Strafvordering. Terzake kan worden verwezen naar de omschrijving die R. DECLERCQ geeft van het begrip 'nieuwe be-

⁴³ R. DECLERCQ. *Onderzoeksgerechten, A.P.R.*, Deurne, Story-Scientia, 1993. Nos 318 et 320.

⁴³ R. DECLERCQ. *Onderzoeksgerechten, A.P.R.*, Deurne, Story-Scientia, 1993. nrs. 318 en 320.

relativement alambiquée de ce qui peut conduire, en tant que charges nouvelles, à la réouverture de l'instruction. Il ne s'agit toutefois pas d'une définition exhaustive. Sont visés tous les éléments dont la juridiction d'instruction n'avait pas connaissance et qui peuvent donner à penser qu'il peut être utile de poursuivre l'instruction concernant la responsabilité pénale et qu'un inculpé pourrait être renvoyé devant la juridiction de jugement. C'est ainsi que DECLERCQ estime que l'instruction peut également être rouverte après une ordonnance de non-lieu prononcée par la chambre du conseil pour des motifs juridiques (par exemple la prescription) en cas de survenance de nouveaux éléments de fait justifiant que l'affaire soit réexaminée sous un jour nouveau. En principe, il convient de suivre la procédure prévue à l'article 248 du Code d'instruction criminelle. Force est cependant de constater que, dans la pratique, la lourde procédure prévue par l'article précité est généralement « court-circuitée », en ce sens qu'en cas de charges nouvelles, le ministère public requiert directement le juge d'instruction de reprendre l'instruction et que les juridictions d'instruction ne sont invitées à vérifier si les charges nouvelles suffisent qu'après la clôture de l'instruction⁴⁴. Aussi la proposition de loi prévoit-elle que le procureur du Roi ou le procureur fédéral, constatant l'existence d'une des circonstances prévues à l'article 8, peut requérir directement le juge d'instruction d'accomplir des actes d'instruction complémentaires.

En vertu de l'article 10, le ministère public ne peut promettre l'extinction de l'action publique qu'aussi longtemps qu'une juridiction de jugement n'a pas été saisie du dossier répressif relatif à l'infraction commise par le repent.

L'article 9 définit la mission de la juridiction de jugement lorsque le ministère public la saisit d'une affaire dans le cadre de laquelle un accord relevant du régime des repentis a été conclu, mais que le memorandum ne s'avère pas être valable ou que l'accord qu'il constate n'a pas été respecté par le repent, si bien que les poursuites ont été reprises en application de l'article 8. Dans ce cas, la juridiction de jugement statue d'office sur la validité juridique de la promesse (étant entendu que la proportionnalité et/ou la subsidiarité ne peut pas être sanctionnée dans le chef du repent⁴⁵), sur la validité juridique du memorandum et sur le respect de l'accord par le repent. Il en est ainsi tant en cas de citation directe qu'en cas de renvoi de l'inculpé par les juridictions d'instruction, à moins que l'article 235bis,

⁴⁴ *Ibid.*, 322.

⁴⁵ Voir *supra*.

zwaren⁴³: « Artikel 247 Sv. geeft een vrij omslachtige omschrijving van wat als nieuwe bezwaren het heropenen van het gerechtelijk onderzoek tot gevolg kan hebben. Maar die voorstelling is niet exhaustief. Beoeld worden alle gegevens waarvan het onderzoeksgerecht geen kennis had en die kunnen doen geloven dat het onderzoek over de strafrechtelijke verantwoordelijkheid met nut kan worden voortgezet en dat een verdachte in aanmerking zou komen om naar het vonnisgerecht te worden verwezen. Zo kan het onderzoek volgens DECLERCQ ook heropend worden na een beschikking van de raadkamer die de verdachte op juridische gronden buiten vervolging stelt (bv. wegens verjaring) wanneer er nieuwe feitelijke gegevens ter kennis zijn gekomen die een andere kijk op de zaak wettigen. De te volgen procedure is dus in principe deze voorgeschreven door artikel 248 van het Wetboek van Strafvordering. In de praktijk wordt evenwel vastgesteld dat de omslachtige procedure van voornoemd artikel gewoonlijk « getelescopeerd » wordt, in die zin dat het openbaar ministerie in geval van nieuwe bezwaren rechtstreeks de onderzoeksrechter vordert om het onderzoek weer op te nemen en de onderzoeksgerechten pas na voltooiing van het onderzoek worden aangesproken teneinde na te gaan of de nieuwe bezwaren volstaan⁴⁴. Om deze redenen wordt in het wetsontwerp bepaald dat de procureur des Konings of de federale procureur, die vaststelt dat een van de omstandigheden van artikel 8 voorhanden is, rechtstreeks de onderzoeksrechter kan vorderen om bijkomende onderzoekshandelingen te stellen.

Conform artikel 10 kan het openbaar ministerie slechts een verval van strafvordering toekennen zolang het strafdossier omtrent het door de spijtoptant gepleegde misdrijf niet aanhangig werd gemaakt bij een vonnisgerecht.

Artikel 9 bepaalt de taak van het vonnisgerecht, waarbij het openbaar ministerie een zaak aanhangig maakt waarin een spijtoptantenregeling werd getroffen, doch het memorandum niet rechtsgeldig blijkt te zijn of het erin vastgelegde akkoord niet werd nageleefd door de spijtoptant, zodat met toepassing van artikel 8 de vervolging werd hernomen. In dat geval dient het vonnisgerecht ambtshalve te oordelen over de rechtmatigheid van de toezegging (met dien verstande dat een eventuele schending van de vereisten van proportionaliteit en/of subsidiariteit niet kan worden gesanctioneerd in hoofde van de spijtoptant⁴⁵), over de rechtsgeldigheid van het memorandum en over de naleving van het akkoord door de spijtoptant. Dit geldt zowel in geval van rechtstreekse dagvaarding, als wan-

⁴⁴ *Ibid.*, 322.

⁴⁵ *Supra*.

§ 5, du Code d'instruction criminelle ne soit d'application. Lorsque la chambre des mises en accusation a déjà examiné le motif de l'extinction de l'action publique, le repenté ne peut plus objecter devant le juge du fond que l'action publique est éteinte sur la base de l'accord.

La juridiction de jugement ne statue que sur la légalité, et non sur l'opportunité. Si le juge du fond constate qu'il est satisfait aux conditions auxquelles est subordonnée la promesse d'extinction de l'action publique, que le mémorandum est juridiquement valable et que l'accord qu'il renferme a été respecté, il doit déclarer l'action publique éteinte.

Section 2 : la promesse d'absolution ou d'atténuation de peine

Cette section instaure un régime des repentis en ce qui concerne la fixation du taux de la peine.

Selon l'article 11, un tel régime consiste en ce que le procureur qui est compétent pour exercer l'action publique dans le cadre du dossier répressif du repenté - c'est-à-dire, selon le cas, le procureur du Roi ou le procureur fédéral - peut promettre, sous certaines conditions, qu'il requerra, devant la juridiction de jugement qui est ou sera saisie de l'affaire dans le cadre de laquelle le repenté est poursuivi, l'application d'une cause d'excuse absolutoire ou atténuante dans le chef de celui-ci.

Une telle promesse peut être faite tant qu'aucune condamnation pénale n'a été prononcée à charge du repenté dans l'affaire en question, et ce, dès la phase de l'instruction, lorsque le procureur du Roi estime qu'une extinction de l'action publique constituerait, eu égard aux circonstances concrètes de l'affaire, une récompense injustifiée au regard des dépositions à faire par le repenté.

L'accord conclu entre le procureur du Roi et le repenté doit être consigné dans un mémorandum écrit. Ce prolongement écrit de l'accord constitue une garantie importante pour le repenté, de même que la disposition aux termes de laquelle le repenté peut demander lui-même l'application de la cause d'excuse - même s'il appartient en principe au ministère public de la requérir. En effet, si le ministère public omettait, nonobstant une promesse faite antérieurement, de requérir l'application de la cause d'excuse convenue, le repenté pourrait en l'occurrence la demander lui-même en ex-

neer de verdachte door de onderzoeksgerechten is verwezen, tenzij wanneer artikel 235bis, §5, van het Wetboek van Strafvordering van toepassing is. Wanneer met name de kamer van inbeschuldigingstelling de grond van verval van de strafvordering reeds heeft onderzocht, kan de spijtoptant niet nogmaals voor de feitenrechter opwerpen dat op grond van het akkoord de strafvordering vervallen is.

De beoordeling door het vonnisgerecht betreft louter de legaliteit, niet de opportuniteit. Stelt de vonnisrechter vast dat de voorwaarden voor de toezegging van een verval van strafvordering voorhanden zijn, dat het memorandum rechtsgeldig is opgemaakt en dat het erin vastgelegde akkoord werd gerespecteerd, dan dient deze de strafvordering vervallen te verklaren.

Afdeling 2: de toezegging tot strafuitsluiting of strafvermindering

Deze afdeling voorziet in een spijtoptantenregeling op het niveau van de straftoemeting.

Volgens artikel 11 bestaat dergelijke regeling erin dat de procureur des Konings dan wel de federale procureur - naargelang wie bevoegd is om de strafvordering uit te oefenen in het strafdossier van de spijtoptant - onder bepaalde voorwaarden kan toezeggen de toepassing van een strafuitsluitende, dan wel een strafvermindering, verschoningsgrond te zullen vorderen in hoofde van de spijtoptant, voor het vonnisgerecht waarbij de zaak waarin de spijtoptant wordt vervolgd, aanhangig is of zal worden gemaakt.

Dergelijke regeling kan worden getroffen zolang geen strafrechtelijke veroordeling werd uitgesproken lastens de spijtoptant in de betrokken zaak, en dit reeds vanaf de fase van het onderzoek, namelijk wanneer de procureur des Konings een verval van strafvordering een onverantwoorde beloning zou achten voor de door de spijtoptant af te leggen verklaringen, gelet op de concrete omstandigheden van de zaak.

Het akkoord tussen de procureur des Konings en de spijtoptant dient te worden vastgelegd in een schriftelijk memorandum. Deze schriftelijke neerslag van het akkoord vormt een belangrijke garantie voor de spijtoptant, samen met de voorziening dat de spijtoptant zelf om de toepassing van de verschoningsgrond kan verzoeken - al berust deze vordering in beginsel bij het openbaar ministerie: indien het openbaar ministerie namelijk, niettegenstaande een eerder gedane toezegging, zou nalaten om de toepassing van de overeengekomen verschoningsgrond te vorderen, kan de

cipant du mémorandum et conformément aux termes de celui-ci. Si le repentir n'avait pas cette faculté et que seul le ministère public pouvait dès lors requérir l'application de la cause d'excuse, le juge n'aurait, en cas d'omission du ministère public, pas été habilité à statuer sur la cause d'excuse en question.

En tout état de cause, le ministère public peut uniquement garantir qu'il requerra l'application d'une cause d'excuse, non pas que celle-ci sera effectivement appliquée. Il appartiendra en effet toujours au juge du fond d'apprécier si les conditions légales fixées pour l'absolution ou l'atténuation de peine sont remplies. Le juge du fond ne dispose toutefois d'aucune latitude pour un jugement d'opportunité: une fois que celui-ci constate que les conditions pour l'application de la cause d'excuse sont réunies, il doit accorder l'absolution ou l'atténuation de peine selon ce qui a été convenu entre le repentir et le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral. Ce droit de choisir entre l'absolution et l'atténuation de peine relève de la compétence exclusive du procureur du Roi ou, le cas échéant, du procureur fédéral et ne fait pas partie des prérogatives du juge du fond, qui est lié par l'accord. La mesure dans laquelle la peine est atténuée dépend, elle aussi, exclusivement des termes de l'accord.

L'article 12 détermine les conditions de forme qui doivent être respectées pour l'établissement du mémorandum.

L'article 12, § 3, attribue une fonction de coordination au procureur fédéral.

L'article 13 détermine les modalités, notamment formelles, de l'audition du repentir concernant les faits au sujet desquels il a promis de déposer. Ces formalités visent à fournir au juge du fond qui doit apprécier la force probante de la déposition une information suffisante quant aux circonstances dans lesquelles celle-ci a été faite.

L'article 14 dispose que s'il est déjà intervenu un jugement ou un arrêt dans lequel il a été statué sur l'application d'une cause d'excuse demandée en vertu d'un accord conclu dans le cadre d'un régime des repentis, une copie certifiée conforme de ce jugement ou de cet arrêt doit également être versée au dossier répressif, et ce, à nouveau sous peine de nullité des dépositions du repentir. Cette décision judiciaire a en ef-

spijtoptant hier zelf om verzoeken onder verwijzing naar en conform de termen van het memorandum. Bestond deze mogelijkheid niet voor de spijtoptant en kon derhalve uitsluitend het openbaar ministerie de toepassing van de verschoningsgrond vorderen, dan zou de rechter in geval van nalatigheid van het openbaar ministerie niet bevoegd geweest zijn om over de kwestieuze verschoningsgrond te oordelen.

Hoe dan ook kan het openbaar ministerie enkel garanderen de toepassing van een verschoningsgrond te zullen vorderen, niet dat deze ook effectief zal worden toegepast. De vonnisrechter zal immers steeds nog dienen te beoordelen of aan de wettelijke voorwaarden voor de strafuitsluiting of -vermindering is voldaan. Er is evenwel geen ruimte voor een opportunitéitsbeoordeling in hoofde van de vonnisrechter: eens deze vaststelt dat de voorwaarden voor de toepassing van de verschoningsgrond voorhanden zijn, moet hij, naargelang hetgeen werd overeengekomen tussen de spijtoptant en de procureur des Konings, respectievelijk de federale procureur, de strafuitsluiting, dan wel de strafvermindering toekennen. Dit keuzerecht tussen de strafuitsluiting en de strafvermindering behoort tot de exclusieve bevoegdheid van de procureur des Konings of, in voorkomend geval, van de federale procureur en ligt niet in de macht van de vonnisrechter, die gebonden is door het akkoord. Ook de mate van strafvermindering wordt enkel en alleen bepaald door de termen van het akkoord.

Het artikel 12 bepaalt de formele vereisten die in acht moeten worden genomen bij het opmaken van het memorandum.

Het artikel 12, § 3, voorziet in een coördinerende functie in hoofde van de federale procureur.

Artikel 13 regelt het verhoor van de spijtoptant omtrent de feiten waarover hij heeft toegezegd een getuigenverklaring af te zullen leggen, evenals de formele vereisten waaraan in dit verband dient te worden voldaan. Deze formaliteiten beogen de vonnisrechter die de bewijswaarde van de getuigenverklaring dient te waarderen, afdoende te informeren nopens de omstandigheden waarin deze werd afgelegd.

Conform artikel 14 dient, wanneer reeds een vonnis of arrest is tussengekomen waarin uitspraak werd gedaan over de toepassing van een in het kader van een spijtoptantenregeling gevorderde verschoningsgrond, eveneens een voor eensluidend verklaard afschrift van dit vonnis of arrest te worden toegevoegd aan het strafdossier en dit opnieuw op straffe van nietigheid van de getuigenverklaringen van de spijtoptant. Ook deze uit-

fet, elle aussi, son utilité pour apprécier la force probante des dépositions faites par le repentant, par exemple si elle conclut que la cause d'excuse ne peut être admise parce que le repentant a fait des dépositions mensongères. En outre, il doit être fait mention de ce jugement ou de cet arrêt dans chaque procès-verbal d'audition du repentant concernant les faits au sujet desquels il a promis de déposer, et ce, sous peine de nullité de cette audition.

L'article 15 décrit la mission du juge qui doit se prononcer dans l'affaire pour laquelle le repentant est poursuivi. Le juge doit statuer d'office sur la validité de la promesse faite par le ministère public et doit, en d'autres termes, vérifier si le mémorandum a été rédigé valablement et si l'accord qu'il constate a été respecté par le repentant, ce qui n'est pas le cas lorsque le repentant n'a pas respecté les conditions fixées dans le mémorandum, lorsqu'il a fait des déclarations non sincères, non révélatrices ou incomplètes compte tenu de ses connaissances ou des termes de l'accord, lorsqu'il a tenté de faire ou a fait disparaître des preuves concernant les faits au sujet desquels il s'était engagé à déposer ou en cas de collusion. Il convient de rappeler que l'on ne peut reprocher au repentant de méconnaître les conditions de subsidiarité et/ou de proportionnalité (cf. *supra*).

Section 3 : la promesse dans le cadre de l'exécution de la peine

Cette section instaure un régime propre aux repentants en ce qui concerne l'exécution de la peine.

L'article 16 détermine les conditions auxquelles une faveur peut être promise en ce qui concerne l'exécution de la peine. Une telle faveur ne peut être promise qu'à des personnes qui ont déjà été condamnées, que l'exécution de leur peine ait ou non débuté.

L'article 17 fixe les conditions formelles auxquelles doit satisfaire le mémorandum dans lequel l'accord conclu entre le ministère public et le repentant doit être consigné.

L'article 17, § 3, assigne une fonction de coordination au procureur fédéral.

spraak is immers relevant om de bewijswaarde van de door de spijtoptant afgelegde getuigenverklaringen te evalueren, bijvoorbeeld wanneer in dit vonnis of arrest zou zijn geoordeeld dat de toepassing van de verschoningsgrond dient te worden geweigerd omdat de spijtoptant leugenachtige verklaringen heeft afgelegd. Tevens dient van dit vonnis of arrest melding te worden gemaakt in elk proces-verbaal van verhoor van de spijtoptant nopens de feiten, waarover hij heeft toegezegd een getuigenverklaring te zullen afleggen, op straffe van nietigheid van dit verhoor.

Artikel 15 omschrijft de taak van de rechter die uitspraak dient te doen in de zaak waarin de spijtoptant is vervolgd. Deze dient ambtshalve na te gaan of de toezegging door het openbaar ministerie rechtmatig is gedaan en of met andere woorden de wettelijke voorwaarden voor het doen van dergelijke toezegging voorhanden zijn, of het memorandum rechtsgeldig is opgemaakt en of het erin vastgelegde akkoord is nageleefd door de spijtoptant. Dit laatste is niet het geval wanneer de spijtoptant de in het memorandum bepaalde voorwaarden niet heeft nageleefd, wanneer hij onoprechte, niet-onthullende of - binnen de perken van zijn kennis en van het akkoord - onvolledige verklaringen heeft afgelegd, wanneer hij bewijzen heeft (pogen te) laten verdwijnen met betrekking tot de feiten waaromtrent hij een verklaring diende af te leggen of in geval van collusie. Er weze aan herinnerd dat de miskenning van de vereisten van subsidiariteit en/of proportionaliteit de spijtoptant niet ten kwade kan geïd worden (*supra*).

Afdeling 3: de toezegging in het kader van de strafuitvoering

Deze afdeling voert een spijtoptantenregeling in op het niveau van de strafuitvoering.

Artikel 16 formuleert de voorwaarden waaronder een gunst op het niveau van de strafuitvoering kan worden toegezegd. Dergelijke regeling kan slechts worden getroffen ten aanzien van personen die reeds werden veroordeeld, evenwel ongeacht of de strafuitvoering al dan niet reeds werd aangevat.

In artikel 17 worden de formele vereisten bepaald waaraan het memorandum dient te voldoen, waarin het akkoord tussen openbaar ministerie en spijtoptant schriftelijk moet worden vastgelegd.

Artikel 17, § 3, voorziet in een coördinerende functie in hoofde van de federale procureur.

L'article 18 règle les modalités de l'audition du repentant concernant les faits au sujet desquels il a promis de déposer. Cet article fixe également les conditions de forme auxquelles doit satisfaire cette audition.

L'article 19 détermine les cas dans lesquels l'accord conclu entre le ministère public et le repentant est annulé. L'objectif est de charger les tribunaux d'exécution des peines, lorsqu'ils auront été institués, de vérifier si la promesse faite par le ministère public respecte les conditions prévues par la loi, si le mémorandum a été établi valablement et si l'accord a été correctement exécuté par le repentant.

Dispositions diverses

Les articles 20 et 21 prévoient des conditions légales minimales spécifiques en vertu desquelles la disposition d'un repentant ne peut être prise en considération comme preuve d'une infraction que si elle est corroborée dans une mesure importante par d'autres moyens de preuve.

L'article 20 prévoit en outre que le témoignage d'un repentant ne peut être utilisé que comme preuve d'une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2, 3 et 4, du Code d'instruction criminelle ou d'une infraction commise dans le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324bis du Code pénal. Cette disposition s'applique sans préjudice des dispositions de l'article 29 du Code d'instruction criminelle.

En d'autres termes, les informations fournies par un repentant lors de sa déposition peuvent effectivement donner lieu à des poursuites pour d'autres infractions que celle à laquelle se rapporte la déposition, mais les témoignages d'un repentant ne peuvent pas servir de preuve dans le cadre de la poursuite de ces autres infractions. Il est dérogé, en l'espèce, au droit commun. Si l'on établit une comparaison, par exemple, avec les écoutes téléphoniques et la perquisition, il s'avère que les résultats d'écoutes réalisées en vue de prouver une infraction figurant dans la liste prévue à l'article 90ter, peuvent par contre être utilisés comme preuves concernant des infractions ne figurant pas dans la liste, à condition que les écoutes aient été réalisées dans le respect de la loi et n'aient pas été utilisées à d'autres fins. Il en va de même en ce qui concerne la perquisition effectuée dans le respect de la loi : si, lors d'une perquisition, on découvre des indices d'une infraction qui ne fait pas l'objet de la perquisition, le procureur du Roi en est averti conformément à l'article 29 du Code d'instruction criminelle, mais rien n'exclut par

Artikel 18 regelt het verhoor van de spijtoptant omtrent de feiten waarover hij heeft toegezegd een getuigenverklaring te zullen afleggen en de formele vereisten waaraan in dit verband dient te worden voldaan.

Artikel 19 bepaalt in welke omstandigheden het akkoord tussen het openbaar ministerie en de spijtoptant vervalt. Het is de bedoeling dat eens de strafuitvoeringsrechtbanken zijn opgericht, deze ermee belast worden erover te waken of de toezegging door het openbaar ministerie rechtmatig is in het licht van de door de wet gestelde voorwaarden, of het memorandum rechtsgeldig werd opgesteld en of het akkoord correct werd uitgevoerd door de spijtoptant.

Diverse bepalingen

De artikelen 20 en 21 voorzien in een bijzonder wettelijk bewijsminimum, ingevolge waarvan een getuigenverklaring van een spijtoptant slechts als bewijs van een misdrijf kan in aanmerking genomen worden, indien deze in belangrijke mate steun vindt in andersoortige bewijzen.

Bovendien kan overeenkomstig artikel 20 de getuigenverklaring van een spijtoptant enkel gebruikt worden als bewijs van een misdrijf, opgesomd in artikel 90ter, §§ 2, 3 en 4 van het Wetboek van een Strafvordering of van een misdrijf gepleegd in het kader van een criminele organisatie zoals bedoeld in artikel 324bis van het Strafwetboek. Dit geldt onverminderd het bepaalde in artikel 29 van het Wetboek van Strafvordering. Inlichtingen, verstrekt ter gelegenheid van een getuigenverklaring van een spijtoptant, kunnen met andere woorden wel aanleiding geven tot een vervolging wegens andere misdrijven dan de voormelde, doch de getuigenverklaringen van een spijtoptant op zich kunnen niet strekken tot bewijs in het kader van de vervolging van die andere misdrijven. Hierbij wordt afgeweken van het gemeen recht. Wanneer men de vergelijking maakt met bijvoorbeeld de telefoontap en de huiszoeking, is het zo dat de resultaten van een telefoontap uitgevoerd met het oog op de bewijslevering van een misdrijf van de lijst van artikel 90ter, wel als bewijs gebruikt kan worden voor misdrijven die niet in deze lijst zijn opgenomen, op voorwaarde dat de telefoontap regelmatig werd uitgevoerd en niet van zijn doel werd afgewend. Hetzelfde geldt voor de regelmatig uitgevoerde huiszoeking: indien tijdens een huiszoeking sporen aangetroffen worden van een misdrijf dat niet het voorwerp uitmaakte van de huiszoeking, wordt de procureur des Konings overeenkomstig artikel 29 van het Wetboek van Strafvordering op de hoogte

ailleurs que les indices découverts au cours de la perquisition soient utilisés comme preuve, à la condition, ici aussi, que la perquisition ait été régulièrement effectuée et n'ait pas été utilisée à d'autres fins.

L'article 22 prévoit que le parlement procédera chaque année à une évaluation et à un contrôle de l'application de la loi proposée.

gebracht, maar sluit verder niets uit dat de tijdens de huiszoeking aangetroffen sporen als bewijs voor dat misdrijf worden gebruikt, andermaal op voorwaarde dat de huiszoeking regelmatig werd uitgevoerd en niet van haar doel werd afgewend.

Artikel 22 voorziet in een jaarlijkse evaluatie van en controle op de toepassing van het onderhavige wetsvoorstel, door het Parlement.

Tony VAN PARYS (CD&V)
Jo VANDEURZEN (CD&V)

PROPOSITION DE LOICHAPITRE IER**Disposition générale**Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

CHAPITRE II

L'utilisation de repentis dans l'enquête judiciaire*Section 1. La promesse de l'extinction de l'action publique*

Art. 2

§ 1er. Le procureur du Roi et, le cas échéant, le procureur fédéral, peut, en respectant les principes de proportionnalité et de subsidiarité, promettre à l'auteur présumé d'une contravention, d'un délit ou d'un crime visé à l'article 2, alinéa 3, de la loi du 4 octobre 1867 sur les circonstances atténuantes que si cette personne, appelée ci-après « le repentis », dépose au sujet des faits visés au § 2, l'action publique concernant l'infraction dont cette personne est soupçonnée sera éteinte à partir de la signature du mémorandum visé à l'article 5, sous réserve de l'application des articles 7 et 8.

§ 2. La déposition peut exclusivement donner lieu à l'extinction de l'action publique si des indices précis et sérieux indiquent que les faits qui feront l'objet d'une déposition constituent une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2, 3 et 4, du Code d'instruction criminelle ou ont été commis dans le cadre d'une organisation criminelle telle que définie à l'article 324bis du Code pénal.

Art. 3

§ 1er. Le dommage éventuellement causé à autrui par le repentis à l'occasion de l'infraction visée à l'article 2, § 1er doit être entièrement indemnisé avant que la promesse ne puisse être faite. La promesse peut

WETSVOORSTEL

HOOFDSTUK I

Algemene bepaling

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

HOOFDSTUK II

Het gebruik van spijtoptanten in het strafrechtelijk onderzoek*Afdeling 1. De toezegging tot verval van de strafvordering*

Art. 2

§1. De procureur des Konings en, in voorkomend geval, de federale procureur, kan, met inachtneming van de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit, aan de vermoedelijke dader van een overtreding, een wanbedrijf of een in artikel 2, derde lid, van de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden bedoelde misdaad, toezeggen dat, wanneer deze persoon, verder de spijtoptant genoemd, een getuigenverklaring aflegt omtrent de in §2 bedoelde feiten, de strafvordering met betrekking tot het misdrijf waarvan deze persoon wordt verdacht, zal vervallen vanaf de ondertekening van het in artikel 5 bedoelde memorandum, onder voorbehoud van de toepassing van de artikelen 7 en 8.

§ 2. Het afleggen van een getuigenverklaring kan uitsluitend aanleiding geven tot verval van de strafvordering indien er precieze en ernstige aanwijzingen bestaan dat de feiten waarover een getuigenverklaring zal worden afgelegd een misdrijf uitmaken zoals bedoeld in artikel 90ter, §§2, 3 en 4, van het Wetboek van Strafvordering of werden gepleegd in het kader van een criminele organisatie zoals omschreven in artikel 324bis van het Strafwetboek.

Art. 3

§ 1. De eventueel door de spijtoptant aan een ander door het misdrijf bedoeld in artikel 2, §1, veroorzaakte schade dient geheel vergoed te zijn vooraleer de toezegging kan worden gedaan. De toezegging kan even-

toutefois également être faite si le repenté à reconnu dans le mémorandum visé à l'article 5 sa responsabilité civile pour le fait générateur du dommage et a produit la preuve de l'indemnisation de la fraction non contestée du dommage. La victime peut en toute hypothèse faire valoir ses droits devant le tribunal compétent. Dans ce cas, la signature du mémorandum entraîne une présomption irréfutable de faute.

§ 2. L'extinction de l'action publique ne porte pas préjudice aux droits des subrogés dans les droits des victimes non connues au moment de la signature du mémorandum visé à l'article 5, ou aux droits des subrogés dans les droits de ces dernières. Les personnes intéressées peuvent faire valoir leurs droits devant les tribunaux compétents.

Art. 4

Le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral invite le repenté à faire abandon, dans le délai qu'il aura fixé, des objets saisis susceptibles d'être confisqués ou, si les objets n'ont pas été saisis, de les déposer à l'endroit qu'il aura déterminé.

Art. 5

§ 1er. La promesse visée à l'article 2 doit figurer dans un mémorandum écrit qui contient, sous peine de nullité:

- 1° le jour, le mois et l'année;
- 2° le nom, le prénom et le domicile ou la résidence du repenté;
- 3° l'indication du procureur du Roi compétent ou du procureur fédéral;
- 4° l'indication précise et détaillée:
  - a) des faits pour lesquels le repenté peut être poursuivi et auxquels se rapporte l'extinction conditionnelle de l'action publique;
  - b) des faits et éventuellement des suspects au sujet desquels le repenté fait savoir qu'il déposera;
  - c) du contenu de la promesse faite par le procureur du Roi ou, le cas échéant, par le procureur fédéral et des conditions qui seront, éventuellement, imposées

wel ook worden gedaan op voorwaarde dat de spijtoptant in het memorandum bedoeld in artikel 5 zijn burgerlijke aansprakelijkheid voor het schadeverwekkend feit heeft erkend en hij het bewijs heeft geleverd van de vergoeding van het niet-betwiste gedeelte van de schade ervan. In ieder geval kan het slachtoffer zijn rechten doen gelden voor de bevoegde rechtbank. In dat geval brengt het ondertekenen van het memorandum een onweerlegbaar vermoeden van fout teweeg.

§ 2. Het verval van de strafvordering doet geen afbreuk aan de rechten van gesubrogeerden in de rechten van de in § 1 bedoelde slachtoffers, aan de rechten van slachtoffers die niet gekend waren op het ogenblik van de ondertekening van het in artikel 5 bedoelde memorandum of aan de rechten van de gesubrogeerden in de rechten van deze laatsten. Zij kunnen hun rechten doen gelden voor de bevoegde rechtbanken.

Art. 4

De procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur, verzoekt de spijtoptant binnen een door hem bepaalde termijn afstand te doen van de in beslag genomen voorwerpen die in aanmerking komen voor verbeurdverklaring of, indien de voorwerpen niet in beslag genomen zijn, deze af te geven op een door hem bepaalde plaats.

Art. 5

§ 1. De in artikel 2 bedoelde toezegging wordt opgenomen in een schriftelijk memorandum. Dit dient op straffe van nietigheid de volgende vermeldingen te bevatten:

- 1° de dag, de maand en het jaar;
- 2° de naam, de voornaam en de woon- of verblijfplaats van de spijtoptant;
- 3° de bevoegde procureur des Konings of de federale procureur;
- 4° de nauwkeurige en omstandige opgave van:
  - a) de feiten waarvoor de spijtoptant kan worden vervolgd en waarop het voorwaardelijke verval van strafvordering betrekking heeft;
  - b) de feiten en eventueel de verdachten waarover de spijtoptant te kennen geeft een getuigenverklaring te zullen afleggen;
  - c) de inhoud van de toezegging van de procureur des Konings of in voorkomend geval, de federale procureur en de voorwaarden die desgevallend aan de

au repentir et auxquelles sera subordonnée l'extinction de l'action publique.

§ 2. Le mémorandum, rédigé en trois exemplaires, est signé pour accord par le repentir, le procureur du Roi et, les cas échéant, par le procureur fédéral. Un exemplaire du mémorandum est remis après signature au repentir, un deuxième exemplaire est versé au dossier répressif relatif à l'infraction dont le repentir est soupçonné et un troisième est conservé par le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral.

§ 3. Le procureur fédéral tient un registre de tous les mémorandums établis. Une copie de chaque mémorandum signé par le procureur du Roi, déclarée conforme par le secrétaire du parquet, est transmise au procureur fédéral et jointe au registre.

Art. 6

Après signature du mémorandum, le repentir est entendu concernant les faits visés à l'article 5, § 1er, 4°, par le procureur du Roi ou, le cas échéant, par le procureur fédéral, ou par le service de police requis par lui. Une copie du mémorandum, déclarée conforme par le secrétaire du parquet ou du parquet fédéral est jointe, sous peine de nullité, à chaque dossier concernant les faits visés à l'article 5, § 1er, 4°, b). En outre, il est, sous peine de nullité de l'audition, fait mention de l'existence du mémorandum dans chaque procès-verbal d'audition du repentir concernant ces faits.

Art. 7

Lorsqu'un juge d'instruction a été requis d'instruire concernant les faits dont le repentir est soupçonné, le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral informe le juge d'instruction de la promesse et du mémorandum. Lors du règlement de la procédure, la chambre du conseil statue d'office sur la validité juridique de la promesse et du mémorandum, ainsi que sur l'extinction de l'action publique. Lorsque la chambre du conseil constate l'extinction de l'action publique, le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral peut une nouvelle fois requérir le juge d'instruction dans les cas prévus à l'article 8.

spijtoptanten worden opgelegd en waarvan het verval van de strafvordering afhankelijk wordt gesteld.

§2. Het memorandum, opgesteld in drie exemplaren, wordt door de spijtoptant, door de procureur des Konings en, in voorkomend geval, door de federale procureur voor akkoord ondertekend. Eén exemplaar van het memorandum wordt na ondertekening overhandigd aan de spijtoptant, een tweede wordt toegevoegd aan het strafdossier betreffende het misdrijf waarvan de spijtoptant wordt verdacht en een derde wordt door de procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur, behouden.

§ 3. De federale procureur houdt een register bij van alle opgestelde memoranda. Van elk door de procureur des Konings ondertekend memorandum wordt een door de secretaris bij het parket eensluitend verklaard afschrift overgezonden aan de federale procureur en toegevoegd aan het register.

Art. 6

Na ondertekening van het memorandum wordt de spijtoptant verhoord door de procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur, of door de door hem gevorderde politiedienst omtrent de in artikel 5, §1, 4°, b), bedoelde feiten. Een door de secretaris bij het parket of het federaal parket voor eensluitend verklaard afschrift van het memorandum wordt op straffe van nietigheid toegevoegd aan elk dossier betreffende de feiten bedoeld onder artikel 5, § 1, 4°, b). In elk proces-verbaal van verhoor van de spijtoptant betreffende deze feiten wordt bovendien op straffe van nietigheid van dit verhoor melding gemaakt van het bestaan van het memorandum.

Art. 7

Wanneer een onderzoeksrechter belast werd met een gerechtelijk onderzoek met betrekking tot de feiten waarvan de spijtoptant verdacht wordt, geeft de procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur aan de onderzoeksrechter kennis van de toezegging en van het memorandum. Ter gelegenheid van de regeling der rechtspleging oordeelt de raadkamer ambtshalve over de rechtsgeldigheid van de toezegging en van het memorandum en over het verval van de strafvordering. Wanneer de raadkamer het verval van de strafvordering heeft vastgesteld, kan de procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur de onderzoeksrechter opnieuw vorderen in de gevallen bedoeld in artikel 8.

Art. 8

Le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral peut néanmoins entamer des poursuites judiciaires à l'encontre du repentant :

1° si le repentant n'a pas respecté les conditions qu'il a acceptées et qui figurent dans le mémorandum;

2° s'il a sciemment fait des déclarations incomplètes, non sincères et non révélatrices concernant les faits visés à l'article 5, § 1er, 4°, b);

3° si, en vue d'entraver les poursuites concernant les faits visés à l'article 5, § 1er, 4°, b), il a tenté de faire disparaître des preuves ou de s'entendre avec des tiers.

Art. 9

La juridiction de jugement qui a été saisie de l'affaire en application de l'article 8 statue d'office sur la validité juridique de la promesse et du mémorandum, ainsi que sur l'extinction de l'action publique.

Art. 10

Le droit accordé au procureur du Roi et au procureur fédéral à l'article 2, § 1er, ne peut plus être exercé lorsque la juridiction de jugement a déjà été saisie de l'affaire.

Section 2. La promesse d'absolution ou d'atténuation de peine

Art. 11

Sur la réquisition du ministère public ou à sa demande, l'inculpé qui est reconnu coupable d'une contravention, d'un délit ou d'un crime correctionnalisé conformément à la loi du 4 octobre 1867 sur les circonstances atténuantes est exempté de peines ou les peines prévues par la loi sont réduites à son égard, conformément aux dispositions du mémorandum visé à l'article 12. Cette promesse est faite dans le respect des principes de proportionnalité et de subsidiarité. L'inculpé reste exempté de peines ou les peines sont réduites à son égard s'il fait des dépositions révélatrices, sincères et complètes concernant des faits dont il existe des indices précis et sérieux qu'ils constituent une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2, 3 et 4, du Code d'instruction criminelle ou ont été commis dans

Art. 8

De procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur kan toch tot vervolging van de spijtoptant overgaan :

1° indien de spijtoptant de door hem in het memorandum aanvaarde voorwaarden niet heeft nageleefd;

2° indien hij wetens en willens onvolledige, onoprechte of niet-onthullende verklaringen betreffende de in artikel 5, §1, 4°, b), bedoelde feiten heeft afgelegd;

3° indien hij, teneinde de vervolging betreffende de in artikel 5, §1, 4°, b), bedoelde feiten te belemmeren, heeft gepoogd bewijzen te laten verdwijnen of zich te verstaan met derden.

Art. 9

Het vonnisgerecht waarvoor de zaak werd aanhangig gemaakt met toepassing van artikel 8 oordeelt ambtshalve over de rechtsgeldigheid van de toezegging, van het memorandum en van het verval van de strafvordering.

Art. 10

Het in artikel 2, § 1, aan de procureur des Konings en de federale procureur toegekende recht kan niet meer worden uitgeoefend nadat de zaak reeds bij het vonnisgerecht aanhangig is gemaakt.

Afdeling 2. De toezegging tot strafuitsluiting of strafvermindering

Art. 11

Op vordering van het openbaar ministerie of op zijn verzoek, blijft de beklaagde, die schuldig wordt bevonden aan een overtreding, een wanbedrijf of een overeenkomstig de wet van 4 oktober 1867 op de verzachtende omstandigheden gecorrectionaliseerde misdaad, vrij van straffen, dan wel worden ten aanzien van hem de bij wet gestelde straffen verminderd overeenkomstig de in het memorandum opgenomen toezegging, als bedoeld in artikel 12. Deze toezegging wordt gedaan met inachtneming van de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit. De beklaagde blijft vrij van straffen of de straffen worden ten aanzien van hem verminderd indien hij onthullende, oprechte en volledige getuigenverklaringen heeft afgelegd betreffende feiten waarvan precieze en ernstige aanwijzin-

le cadre d'une organisation criminelle visée à l'article 324*bis* du Code pénal.

Art. 12

§ 1er. Sous peine de nullité, le mémorandum doit contenir les indications suivantes:

- 1° le jour, le mois et l'année;
- 2° le nom, le prénom et le domicile ou la résidence du repentant;
- 3° l'indication du procureur du Roi compétent ou du procureur fédéral;
- 4° l'indication précise et détaillée:

a) des faits pour lesquels le repentant est ou peut être poursuivi et auxquels se rapporte la cause d'excuse à requérir;

b) des faits et éventuellement des suspects au sujet desquels le repentant fait savoir qu'il déposera;

c) du contenu de la promesse faite par le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral, en particulier la nature de la cause d'excuse dont l'application sera requise et des conditions auxquelles cette réquisition sera le cas échéant subordonnée.

§ 2. Le mémorandum, établi en trois exemplaires, est signé pour accord par le repentant, le procureur fédéral et, le cas échéant, le procureur du Roi. Un exemplaire du mémorandum est remis après signature au repentant, un deuxième exemplaire est versé au dossier répressif relatif à l'infraction pour laquelle le repentant est ou peut être poursuivi et un troisième est conservé par le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral.

§ 3. Le procureur fédéral tient un registre de tous les mémorandums établis. Une copie de chaque mémorandum signé par le procureur du Roi, déclarée conforme par le secrétaire du parquet, est transmise au procureur fédéral et inscrite au registre.

Art. 13

Après signature du mémorandum, le repentant est entendu concernant les faits visés à l'article 12, § 1er, 4°,

gen bestaan dat ze een misdrijf uitmaken zoals bedoeld in artikel 90*ter*, §§2, 3 en 4, van het Wetboek van Strafvordering of gepleegd werden in het kader van een criminele organisatie zoals omschreven in artikel 324*bis* van het Strafwetboek.

Art. 12

§ 1. Het memorandum dient op straffe van nietigheid de volgende vermeldingen te bevatten:

- 1° de dag, de maand en het jaar,
- 2° de naam, de voornaam en de woon- of verblijfplaats van de spijtoptant;
- 3° de bevoegde procureur des Konings of de federale procureur;
- 4° de nauwkeurige en omstandige opgave van:

a) de feiten waarvoor de spijtoptant wordt of kan worden vervolgd en waarop de te vorderen verschoningsgrond betrekking heeft;

b) de feiten en eventueel de verdachten waarover de spijtoptant te kennen geeft een getuigenverklaring te zullen afleggen;

c) de inhoud van de toezegging van de procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur, inzonderheid de aard van de verschoningsgrond waarvan de toepassing zal worden gevorderd en de voorwaarden waarvan deze vordering desgevallend afhankelijk wordt gesteld.

§ 2. Het memorandum, opgesteld in drie exemplaren, wordt door de spijtoptant, door de procureur des Konings en, in voorkomend geval, door de federale procureur voor akkoord ondertekend. Eén exemplaar van het memorandum wordt na ondertekening overhandigd aan de spijtoptant, een tweede wordt toegevoegd aan het strafdossier betreffende het misdrijf waarvoor de spijtoptant wordt of kan worden vervolgd en een derde wordt door de procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur behouden.

§ 3. De federale procureur houdt een register bij van alle opgestelde memoranda. Van elk door de procureur des Konings ondertekend memorandum wordt een door de secretaris bij het parket voor eensluidend verklaard afschrift overgezonden aan de federale procureur en toegevoegd aan het register.

Art. 13

Na ondertekening van het memorandum wordt de spijtoptant verhoord door de procureur des Konings of,

b), par le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral, ou par les services de police requi par lui. Une copie du mémorandum, déclarée conforme par le secrétaire du parquet ou du parquet fédéral, est jointe, sous peine de nullité, à chaque dossier concernant les faits visés à l'article 12, § 1er, 4°, b). En outre, il est, sous peine de nullité de l'audition, fait mention de l'existence du mémorandum dans chaque procès-verbal d'audition du repentant concernant ces faits.

Art. 14

Une copie déclarée conforme par le greffier du jugement ou de l'arrêt appliquant l'article 11 est jointe sous nullité de l'audition, fait mention du jugement ou de l'arrêt dans chaque procès-verbal d'audition du repentant concernant ces faits.

Art. 15

Le juge statue d'office sur la validité juridique de la promesse et du mémorandum. Il n'est pas tenu d'appliquer la cause d'excuse visée à l'article 11:

1° si le repentant n'a pas respecté les conditions qu'il a acceptées et qui figurent dans le mémorandum;

2° s'il a sciemment fait des déclarations incomplètes, non sincères ou non révélatrices concernant les faits visés à l'article 12, § 1er, 4°, b);

3° si, en vue d'entraver les poursuites concernant les faits visés à l'article 12, § 1er, 4°, b), il a tenté de faire disparaître des preuves ou de s'entendre avec des tiers.

Section 3. La promesse dans le cadre de l'exécution de la peine

Art. 16

Le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral, peut, en respectant les principes de proportionnalité et de subsidiarité, promettre au condamné pour une contravention, un délit ou un crime correctionnalisés conformément à la loi du 4 octobre 1867 sur les circonstances atténuantes, qui dépose concer-

in voorkomend geval, door de federale procureur of door de door hem gevorderde politiedienst omtrent de in artikel 12, § 1, 4°, b), bedoelde feiten. Een door de secretaris bij het parket of het federaal parket voor eensluidend verklaard afschrift van het memorandum wordt op straffe van nietigheid toegevoegd aan elk dossier betreffende feiten bedoeld onder artikel 12, § 1, 4°, b). In elk proces-verbaal van verhoor van de spijtoptant betreffende deze feiten wordt bovendien op straffe van nietigheid van dit verhoor melding gemaakt van het bestaan van het memorandum.

Art. 14

Een door de griffier voor eensluidend verklaard afschrift van het vonnis of het arrest waarbij toepassing werd gemaakt van artikel 11, wordt op straffe van nietigheid toegevoegd aan elk dossier betreffende feiten bedoeld in artikel 12, § 1, 4°, b). In elk proces-verbaal van verhoor van de spijtoptant betreffende deze feiten wordt bovendien op straffe van nietigheid van dit verhoor melding gemaakt van het vonnis of arrest.

Art. 15

De rechter oordeelt ambtshalve over de rechtsgeldigheid van de toezegging en van het memorandum. Hij is niet gehouden de in artikel 11 bedoelde verschoningsgrond toe te passen:

1° indien de spijtoptant de door hem in het memorandum aanvaarde voorwaarden niet heeft nageleefd;

2° indien hij wetens en willens onvolledige, onoprechte of niet-onthullende verklaringen betreffende de in artikel 12, § 1, 4°, b), bedoelde feiten heeft afgelegd;

3° indien hij, teneinde de vervolging betreffende de in artikel 12, § 1, 4°, b), bedoelde feiten te belemmeren, heeft gepoogd bewijzen te laten verdwijnen of zich te verstaan met derden.

Afdeling 3. De toezegging in het kader van de strafuitvoering.

Art. 16

De procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur kan met inachtneming van de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit aan de op grond van een overtreding, een wanbedrijf of een overeenkomstig de wet van 4 oktober 1867 gecorrectionaliseerde misdaad veroordeelde persoon,

nant des faits dont il existe des indices précis et sérieux qu'ils constituent une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2, 3 et 4, du Code d'instruction criminelle ou ont été commis dans le cadre d'une organisation criminelle telle que définie à l'article 324bis du Code pénal, d'émettre un avis favorable à l'intéressé ou de prendre une décision favorable, dans le cadre de ses compétences au niveau de l'exécution de la peine.

Art. 17

§ 1er. La promesse visée à l'article 16 doit figurer dans un memorandum écrit, qui contient, sous peine de nullité:

- 1° le jour, le mois et l'année;
- 2° le nom, le prénom et le domicile ou la résidence du repentant;
- 3° l'indication du procureur du Roi compétent ou du procureur fédéral;
- 4° l'indication précise et détaillée:

a) des faits pour lesquels le repentant est condamné et des sanctions qui lui ont été imposées et à l'exécution desquelles la promesse se rapporte;

b) des faits et éventuellement des suspects au sujet desquels le repentant fait savoir qu'il déposera;

c) du contenu de la promesse faite par le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral, et des conditions qui sont, éventuellement imposées au repentant et auxquelles l'avis favorable ou l'avis défavorable au niveau de l'exécution de la peine est subordonnée.

§ 2. Le memorandum, établi en trois exemplaires, est signé pour accord par le repentant, le procureur du Roi et, le cas échéant, le procureur fédéral. Un exemplaire du memorandum est remis après signature au repentant, un deuxième exemplaire est versé au dossier répressif relatif à l'infraction pour laquelle le repentant a été condamné et un troisième est conservé par le procureur du Roi ou, le cas échéant, le procureur fédéral.

§ 3. Le procureur fédéral tient un registre de tous les memorandums établis. Une copie de chaque memorandum signé par le procureur du Roi, déclarée conforme par le secrétaire du parquet, est transmise au procureur fédéral et jointe au registre.

die een getuigenverklaring aflegt omtrent feiten waarvan precieze en ernstige aanwijzingen bestaan dat ze een misdrijf uitmaken zoals bedoeld in artikel 90ter, §§2, 3 en 4, van het Wetboek van Strafvordering of gepleegd werden in het kader van een criminele organisatie zoals omschreven in artikel 324bis van het Strafwetboek, toezeggen om een voor de betrokkene gunstig advies uit te zullen brengen, dan wel een gunstige beslissing te zullen nemen in het kader van zijn bevoegdheden in het raam van de strafuitvoering.

Art. 17

§ 1. De in artikel 16 bedoelde toezegging wordt opgenomen in een schriftelijk memorandum dat op straffe van nietigheid vermeldt:

- 1° de dag, de maand en het jaar;
- 2° de naam, de voornaam en de woon- of verblijfplaats van de spijtoptant;
- 3° de bevoegde procureur des Konings of de federale procureur;
- 4° de nauwkeurige en omstandige opgave van:

a) de feiten waarvoor de spijtoptant is veroordeeld en de sancties die hem hierbij werden opgelegd en op de uitvoering waarvan de toezegging betrekking heeft;

b) de feiten en eventueel de verdachten waarover de spijtoptant te kennen geeft een getuigenverklaring te zullen afleggen;

c) de inhoud van de toezegging van de procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur en de voorwaarden die desgevallend aan de spijtoptant worden opgelegd en waarvan de gunstige beslissing of het gunstig advies in het raam van de strafuitvoering afhankelijk wordt gesteld.

§ 2. Het memorandum, opgesteld in drie exemplaren, wordt door de spijtoptant, door de procureur des Konings en, in voorkomend geval, door de federale procureur voor akkoord ondertekend. Eén exemplaar van het memorandum wordt na ondertekening overhandigd aan de spijtoptant, een tweede wordt toegevoegd aan het strafdossier betreffende het misdrijf waarvoor de spijtoptant werd veroordeeld, en een derde wordt door de procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur behouden.

§ 3. De federale procureur houdt een register bij van alle opgestelde memoranda. Van elk door de procureur des Konings ondertekend memorandum wordt door de secretaris bij het parket voor eensluidend verklaard afschrift overgezonden aan de federale procureur en toegevoegd aan het register.

Art. 18

Après signature du mémorandum, le repentant est entendu concernant les faits visés à l'article 17, § 1er, 4°, b), par le procureur du ROi ou, le cas échéant, le procureur fédéral, ou par le service de police requis par lui. Une copie du mémorandum déclarée conforme par le secrétaire du parquet ou du parquet fédéral est jointe, à peine de nullité, à chaque dossier relatif aux faits visés à l'article 17, § 1er, 4°, b). En outre, il est fait mention de l'existence du mémorandum dans chaque procès-verbal d'audition du repentant concernant ces faits, à peine de nullité de l'audition.

Art. 19

La promesse du ministre public est annulée:

- 1° si le repentant n'a pas respecté les conditions qu'il a acceptées et qui figurent dans le mémorandum;
- 2° si le repentant a sciemment fait des déclarations incomplètes, non sincères ou non révélatrices concernant les faits visés à l'article 17, § 1er, 4°, b);
- 3° si, en vue d'entraver les poursuites concernant les faits visés à l'article 17, § 1er, 4°, b), le repentant a tenté de faire disparaître des preuves ou de s'entendre avec des tiers.

CHAPITRE III

Dispositions diverses

Art. 20

Sans préjudice de l'application de l'article 29 du Code d'instruction criminelle, les témoignages qui ont été obtenus à la suite de l'application de la présente loi ne peuvent être pris en considération que comme preuves d'une infraction visée à l'article 90ter, §§ 2, 3 et 4, du Code d'instruction criminelle ou d'une infraction commise dans le cadre d'une organisation criminelle, visée à l'article 324bis du Code pénal.

Art. 21

Les témoignages qui ont été obtenus à la suite de l'application de la présente loi peuvent être pris en considération comme preuve pour autant qu'ils soient cor-

Art. 18

Na ondertekening van het memorandum wordt de spijtoptant verhoord door de procureur des Konings of, in voorkomend geval, de federale procureur of door de door hem gevorderde politiedienst omtrent de in artikel 17, §1, 4°, b bedoelde feiten. Een door de secretaris bij het parket of het federaal parket voor eensluidend verklaard afschrift van het memorandum wordt op straffe van nietigheid toegevoegd aan elk dossier betreffende feiten bedoeld onder artikel 17, § 1, 4°, b). In elk proces-verbaal van verhoor van de spijtoptant betreffende deze feiten wordt bovendien op straffe van nietigheid van dit verhoor melding gemaakt van het bestaan van het memorandum.

Art. 19

De toezegging van het openbaar ministerie vervalt:

- 1° indien de spijtoptant de door hem in het memorandum aanvaarde voorwaarden niet heeft nageleefd;
- 2° indien hij wetens en willens onvolledige, onoprechte of niet-onthullende verklaringen betreffende de in artikel 17, §1, 4°, b) bedoelde feiten heeft afgelegd;
- 3° indien hij, teneinde de vervolging betreffende de in artikel 17, §1, 4°, b) bedoelde feiten te belemmeren, heeft gepoogd bewijzen te laten verdwijnen of zich te verstaan met derden.

HOOFDSTUK III

Diverse bepalingen

Art. 20

Onverminderd de toepassing van artikel 29 van het Wetboek van Strafvordering mogen de getuigenverklaringen die ingevolge de toepassing van deze wet werden verkregen alleen in aanmerking genomen worden als bewijs van een misdrijf zoals bedoeld in artikel 90ter, §§ 2, 3 en 4, van het Wetboek van Strafvordering of van een misdrijf dat gepleegd werd in het kader van een criminele organisatie zoals omschreven in artikel 324bis van het Strafwetboek.

Art. 21

Getuigenverklaringen die ingevolge de toepassing van deze wet werden verkregen mogen alleen in aanmerking genomen worden als bewijs op voorwaarde

roborés dans une mesure importante par d'autres moyens de preuve.

Art. 22

Le ministre de la Justice fait chaque année rapport au parlement concernant l'application de la présente loi. Il informe le Parlement du nombre d'enquêtes qui ont donné lieu aux mesures visées par la présente loi, du nombre de personnes concernés, des infractions auxquelles elles se rapportaient et des résultats obtenus.

16 octobre 2003

dat zij in belangrijke mate steun vinden in andersoortige bewijsmiddelen.

Art. 22

De minister van Justitie brengt elk jaar verslag uit aan het Parlement over de toepassing van deze wet. Hij brengt het Parlement op de hoogte van het aantal onderzoeken die aanleiding gegeven hebben tot de maatregelen bedoeld in deze wet, van het aantal betrokken personen, van de misdrijven waarop ze betrekking hadden en van de behaalde resultaten.

16 oktober 2003

Tony VAN PARYS (CD&V)
Jo VANDEURZEN (CD&V)